

gemeente
Neder-Betuwe

Begroting 2017 en meerjarenraming 2018-2020

gemeente Neder-Betuwe

- Dodewaard.
- Echteld.
- IJzendoorn.
- Kesteren.
- Ochten.
- Opheusden.

Opheusden, 7 september 2016

**Behandeling Collegevergadering van
20 september 2016**

**Behandeling gemeenteraadsvergadering
van 3 november 2016**

INHOUDSOPGAVE

VOORWOORD VAN HET COLLEGE	4
LEESWIJZER OPBOUW EN INDELING BEGROTING	6
UITEENZETTING FINANCIËLE POSITIE	7
GRONDEN WAAROP DE RAMINGEN VAN DE BEGROTING 2017 EN MEERJARENRAMING 2018-2020 ZIJN GEBASEERD	7
DE FINANCIËLE POSITIE 2017-2020	9
BESTAAND BELEID	9
OVERZICHT FINANCIËLE POSITIE 2017-2020 PER PROGRAMMA	11
OVERZICHT LASTEN EN BATEN PER PROGRAMMA MEERJARIG	11
FINANCIËLE POSITIE 2017-2020 GECORRIGEERD MET INCIDENTELE LASTEN EN BATEN	12
SPECIFICATIES VAN DE STAND EN HET VERLOOP VAN RESERVES EN VOORZIENINGEN	13
PROGRAMMA'S	15
PROGRAMMA 1: BESTUUR EN DIENSTVERLENING	16
PROGRAMMA 2: OPENBARE ORDE EN VEILIGHEID	20
PROGRAMMA 3: FYSIEKE LEEFOMGEVING	24
PROGRAMMA 4: ECONOMIE	30
PROGRAMMA 5: SOCIAAL DOMEIN	36
PROGRAMMA 6: ALGEMENE DEKKINGSMIDDELEN	46
SPECIFICATIE VAN ALGEMENE DEKKINGSMIDDELEN	48
BUDGET VOOR ONVOORZIENE UITGAVEN	48
PROGRAMMA 7: BEDRIJFSVOERING	49
PARAGRAFEN	52
PARAGRAAF 1: LOKALE HEFFINGEN	53
PARAGRAAF 2: WEERSTANDSVERMOGEN EN RISICOBEHEERSING	58
PARAGRAAF 3: ONDERHOUD KAPITAALGOEDEREN	64
PARAGRAAF 4: FINANCIERING	68
PARAGRAAF 5: VERBONDEN PARTIJEN	72
PARAGRAAF 6: GRONDBELEID	89
PARAGRAAF 7: BEDRIJFSVOERING	92
BESLUITVORMING	94
BESLUITVORMING RAAD/16/040655/02096	95
BIJLAGEN	96
OVERZICHT VAN INCIDENTELE LASTEN EN BATEN	97
BEREKENING MEERJARIG EMU-SALDO	98
GEPROGNOSTISEERDE BALANS MEERJARIG'	99
TOTALEN PER PROGRAMMA EN PER TAAKVELD GESPLITST IN LASTEN EN BATEN	100
OVERZICHT VAN GEBRUIKTE AFKORTINGEN	102

VOORWOORD VAN HET COLLEGE

Geachte gemeenteraad,

Hierbij bieden wij u de begroting 2017 aan. In deze begroting hebben wij onze beleidsvoornemens gedefinieerd, is de financiële vertaling van onze beleidsvoornemens voor het jaar 2017 opgenomen en wordt er een financiële doorkijk gegeven naar de jaren 2018 tot en met 2020.

Het wettelijk kader

De begroting is een verplicht instrument en maakt onderdeel uit van het planning en control instrumentarium van de gemeente. De planning-en-control-cyclus bestaat uit een instrumentarium waarmee u uw kaderstellende en controlerende rol kan vervullen. Vooraf kaderstellend met de kadernota en begroting en achteraf controlerend met behulp van de bestuursrapportages en jaarstukken. Via de begroting bepaalt u de koers voor de komende jaren en kiest u waaraan het geld van de gemeente wordt besteed.

De aanbidding van deze begrotingsstukken vindt plaats op grond van artikel 190 van de Gemeentewet. Om te voldoen aan artikel 190 van de Gemeentewet bieden wij u jaarlijks een ontwerp aan voor de begroting (2017) met toelichting en een meerjarenraming voor tenminste drie op het begrotingsjaar volgende jaren (2018-2020).

De vaststelling staat gepland voor uw vergadering van 3 november 2016, zodat de stukken tijdig voor de wettelijke datum van 15 november 2016 bij onze toezichthouder kunnen worden ingediend.

De begroting is opgezet met inachtneming van het Besluit Begroting en Verantwoording provincie en gemeenten (BBV). Naast deze bron zijn ook de kaders en criteria genoemd in de Gemeentewet, de Algemene Wet Bestuursrecht en het Provinciaal Beleidskader Financieel toezicht van belang.

Conform artikel 189 van de Gemeentewet moet u erop toezien dat de begroting reëel en structureel in evenwicht (sluitend) is. Wij moeten u een reëel en structureel sluitende begroting 2017 met dito meerjarenraming 2018-2020 ter vaststelling aanbieden. De gegevens daarin moeten gebaseerd zijn op feiten en actuele zekerheden. Met dit document voldoen wij aan deze wettelijk gestelde eisen.

Kadernota 2017-2020 volledig verwerkt in deze begroting

Het coalitieprogramma is (vanzelfsprekend) bepalend voor de inhoud van onze begroting en meerjarenraming. Al het nieuw beleid waarover wij in de kadernota 2017-2020 aan u voorstellen hebben gedaan zijn in deze begroting verwerkt. Nieuw beleid zoals investeren in de digitale overheid, ruimte geven voor uitvoering van het Individueel Keuze Budget (IKB), reserveren van middelen voor het implementeren van de nieuw omgevingswet, co- financiering voor het Landschapsontwikkelingsplan (LOP), burgerparticipatie openbaar groen, het beschikbaar stellen van middelen om de lokale en regionale economie te versterken en een extra budget voor uitvoering van Voor en Vroeg schoolse Educatie (VVE).

In deze begroting is geen nieuw beleid opgenomen dat na kadernota ontstaan is. Alle ontwikkelingen die de afgelopen periode hebben plaats gevonden hebben betrekking op uitvoering van bestaand beleid. Alle beleidsmatige en financiële effecten van deze ontwikkelingen zijn incidenteel of structureel opgenomen in de tweede bestuursrapportage 2016 die u gelijktijdig met deze begroting wordt aangeboden.

Herziening van het Besluit Begroting en Verantwoording Provincies en Gemeenten (BBV)

In de nu aangeboden begroting en meerjarenraming zijn alle herzieningen en vernieuwingen op het gebied van het Besluit Begroting en Verantwoording Provincies en Gemeenten (BBV) verwerkt en toegepast. De doelen van deze herzieningen en vernieuwingen zijn vooral bedoeld om uw kaderstellende en controlerende functie te versterken en de onderlinge vergelijkbaarheid van gemeenten te vergroten. Voorbeelden van deze herziening betreft o.a. de introductie van programma bedrijfsvoering, introductie taakvelden, introductie beleidsindicatoren, andere rentetoerekeningssystematiek, andere overheadtoerekeningssystematiek en gewijzigde informatievoorziening op het gebied van de verbonden partijen. Over deze wijzigingen bent u geïnformeerd in de collegeinformatieavond van 24 maart 2016.

Voortgang realisatie ombuigingen en bezuinigingen

In de begroting 2016 en meerjarenraming 2017-2019 is een aantal taakstellende bezuinigingen en ombuigingen opgenomen. Deze voorgestelde bezuinigingen en ombuigingen beïnvloeden onze financiële positie gunstig maar kunnen onze financiële positie ongunstig beïnvloeden als blijkt dat deze bezuinigingen en ombuigingen niet of niet geheel worden gerealiseerd. Structureel bezien moet er nog tot en met 2019 afgerond € 342.000 aan ombuigingen en bezuinigingen gerealiseerd worden. Het provinciaal toezicht zal bij het beoordelen van onze begroting en meerjarenraming deze stelposten in mindering brengen op onze financiële positie. Met de informatie van nu gaan wij er vanuit dat deze ombuigingen en bezuinigingen worden gerealiseerd. Voor meer informatie over de stand van zaken verwijzen wij u naar de in de tweede bestuursrapportage 2016 opgenomen bijlage

Financieel duurzaam en gezonde gemeente

De gemeente Neder-Betuwe heeft zich uitgesproken om een zelfstandige gemeente te blijven. Een belangrijk onderwerp dat ten grondslag ligt aan het wetslagen van deze doelstelling is het realiseren van een duurzame financieel gezonde gemeente. Met genomen maatregelen en vastgestelde financiële kaders groeien wij naar een gezonde financiële gemeente met voldoende budgettaire ruimte die nodig is om financiële tegenvallers te kunnen opvangen, onvoorziene risico's te kunnen dragen en een gedegen buffer te hebben voor onvoorzien nieuw wettelijk of onontkoombaar en wenselijk beleid.

De gemeente Neder-Betuwe heeft te maken met een hoog risicoprofiel. Het pakket aan risico's dat wij lopen op vooral de grondexploitaties en deelnemingen is nog steeds hoog te noemen maar nemen gelukkig bij de grondexploitaties in omvang af.

Maatregelen zoals de genomen bezuinigingsmaatregelen, de betere sturing op het beheersen en beperken van onze financiële risico's maar ook door het feit dat wij de inkomsten die wij ontvangen op het gebied van precariobelasting reserveren voor het verbeteren en op peil brengen van ons weerstandscapaciteit groeit onze weerstandscapaciteit en voldoen wij aan de door u geformuleerde doelstelling om een weerstandsratio te realiseren van minimaal 1,0 of hoger. De weerstandsratio stijgt van 1,1 in 2017 tot 1,5 in 2020.

De jaarschijf 2017 van de nu aangeboden begroting sluit met een beperkt overschot. Hierbij is rekening gehouden met een minimaal begrotingsoverschot van € 100.000 dat als kaderstelling is opgenomen in het coalitieprogramma.

De meerjarenraming is jaarlijks sluitend.

Met uitzondering van het jaar 2017 is er voldoende budgettaire ruimte gerealiseerd. Met deze begroting groeien wij naar een financieel duurzame en gezonde gemeente, maar het begrotingsjaar 2017 is en blijft financieel gezien een lastig jaar.

Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Neder-Betuwe,

De secretaris,

drs. M.G.J. Nijhuis-Quanjel

De burgemeester,

ir. C.W. Veerhoek

LEESWIJZER OPBOUW EN INDELING BEGROTING

Programma's

De raadsperiode ligt voor waarin het coalitieprogramma 'Samenwerken aan een vitale samenleving' wordt uitgevoerd. Om dit coalitieprogramma effectief te kunnen uitvoeren is het belangrijk dat dit goed wordt ingebed in het planning-en-control-instrumentarium en dan vooral de begroting.

De indeling van de begroting in programma's is bedoeld om de kaderstellende en controlerende rol van de raad te ondersteunen. Per 1 januari 2016 zijn de vernieuwde richtlijnen van het Besluit Begroting en Verantwoording provincie en gemeenten (BBV) van toepassing. Ten opzichte van de vorige begroting zijn er twee programma's bijgekomen. Het betreffen de programma's algemene dekkingsmiddelen en bedrijfsvoering.

Om de indeling van de begroting optimaal te laten bijdragen aan een integrale en samenhangende uitvoering van het coalitieprogramma is er gekozen voor zeven programma's.

De programma indeling is als volgt:

1. Bestuur en dienstverlening
2. Openbare orde en veiligheid
3. Fysieke leefomgeving
4. Economie
5. Sociaal domein
6. Dekkingsmiddelen
7. Bedrijfsvoering.

De begroting en de meerjarenraming zijn opgezet volgens het vernieuwde Besluit Begroting en Verantwoording provincie en gemeenten (BBV). Naast deze bron zijn ook de kaders en criteria zoals genoemd in de Gemeentewet, de Algemene Wet Bestuursrecht en het Provinciaal Beleidskader Financieel toezicht van belang.

De opbouw en indeling van deze begroting zijn uitgangspunt voor de andere documenten in de planning-en-control-cyclus zoals de kadernota, de bestuursrapportages en de jaarstukken.

De begroting bestaat uit een overzicht van de financiële positie, de programma's, een overzicht van algemene dekkingsmiddelen en de paragrafen. Aan het eind treft u het besluit tot vaststelling en de bijlagen aan.

Per programma worden het bestaande en het nieuwe beleid volgens een vast stramien van 'wat willen we bereiken', 'wat gaan we daar voor doen' en 'wat gaat het kosten' aan u gepresenteerd; de zogenaamde drie W-vragen.

Programma's

De programma's zijn als volgt ingedeeld:

In de missie staat de overkoepelende programmadoelstelling. Een missie maakt meteen duidelijk waar het programma over gaat. De kaderstellende beleidsnota's zijn alle beleidsstukken die bij dit programma horen en vastgesteld zijn door de gemeenteraad. Deze nota's zijn openbaar en zijn op www.nederbetuwe.nl beschikbaar.

Een programma kan bestaan uit één of meerdere programmaonderdelen. De indeling is afhankelijk van het aantal beleidsvelden waaruit het programma bestaat. Per programma-onderdeel wordt aangegeven: *Wat willen we bereiken en Wat gaan we daarvoor doen?*

Onder 'Wat willen we bereiken?' staan de bestuurlijk relevante doelstellingen. Deze zijn mede gebaseerd op het coalitieprogramma en beleidsnota's en kunnen gelden voor meerdere jaren.

Onder 'Wat gaan we ervoor doen?' staan de prestaties die nodig zijn om de doelstellingen te realiseren. Het gaat hier om bestuurlijk relevante prestaties die in het begrotingsjaar worden geleverd. In de bestuursrapportages en het jaarverslag zal door het college hierover verantwoording worden afgelegd.

Ten opzichte van de vorige begrotingen zijn de ontwikkelingen per programmaonderdeel weergegeven. In deze ontwikkelingen wordt een korte beschrijving gegeven van de context, de achtergronden en actuele ontwikkelingen van het programmaonderdeel.

Per programma wordt nog een belangrijke vraag beantwoord: 'Wat mag het kosten?'. Op programmaniveau vindt immers de autorisatie door de raad van de budgetten plaats.

Paragrafen

Naast de programma's zijn zeven paragrafen opgenomen. Hierin worden onderwerpen behandeld die van belang zijn voor het inzicht in de financiële positie. Ze bevatten een dwarsdoorsnede van de programma's vanuit bepaalde thema's waaraan politieke of financiële risico's zijn verbonden.

UITEENZETTING FINANCIËLE POSITIE

Inhoud

De uiteenzetting van de financiële positie is een onderdeel dat voorgeschreven wordt vanuit het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV). Artikel 20 van het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) geeft aan dat de uiteenzetting van de financiële positie uit twee delen bestaat:

1. Een raming voor het begrotingsjaar van de financiële gevolgen van het bestaande beleid en het nieuwe beleid dat in de programma's is opgenomen.
2. Afzonderlijke aandacht voor:
 - ◆ de jaarlijks terugkerende arbeid gerelateerde verplichtingen;
 - ◆ de investeringen onderscheiden in investeringen met economisch nut en investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut;
 - ◆ de financiering;
 - ◆ de stand en het gespecificeerde verloop van de reserves;
 - ◆ de stand en het gespecificeerde verloop van de voorzieningen.

Gronden waarop de ramingen van de begroting 2017 en meerjarenraming 2018-2020 zijn gebaseerd

Het financieel-economische klimaat voor de komende jaren vraagt om een strikt begrotingsbeleid. Aanvullend op geldende wet- en regelgeving in de Gemeentewet, het Besluit Begroting en Verantwoording en de Financiële verordening artikel 212 nemen wij hiervoor uitgangspunten op, die sturend zijn voor het financiële beleid en uitvoering in de komende jaren.

Conform artikel 21 van de BBV moeten de gronden waarop de ramingen van de begroting 2017 en de meerjarenraming 2018-2020 zijn gebaseerd worden weergegeven.

Coalitieprogramma 2014-2018: 'Samenwerken aan een vitale samenleving'

Als uitvloeisel van de gemeenteraadsverkiezingen is een coalitieprogramma opgesteld. Wij hebben op basis daarvan een uitvoeringsprogramma opgesteld. Dit programma vormt de leidraad voor het gemeentelijk beleid voor de komende jaren.

Reeds bestaand beleid

Afgezien van nieuwe ontwikkelingen zoals bepaald in het uitvoeringsprogramma bij het coalitieakkoord en afgezien van nieuw beleid, bezuinigingen en dekkingsvoorstellen waarover u bij de behandeling van een kadernota besluit, gaan we bij het opstellen van de begroting uit van het bestaande beleid.

Structureel sluitende begroting

De begroting en meerjarenraming moeten reëel en structureel in evenwicht (sluitend) zijn. Het laatste jaar van de vier jaarschijven is altijd structureel sluitend

Structurele uitgaven worden structureel gedekt

Structurele lasten worden gedekt door structurele baten. Tegenover structurele lasten kunnen geen incidentele baten of incidentele meevallers staan. Uit het budget voor onvoorziene uitgaven worden geen structurele uitgaven gedaan.

Integrale afweging

De raad is bij de begrotingsbehandeling aan zet om wensen voor nieuw beleid/nieuwe ontwikkelingen tegen elkaar en tegen de beschikbare financiële beleidsruimte af te wegen.

De inpassing van eventueel nieuw beleid/nieuwe ontwikkelingen worden daarom in de begroting op afzonderlijke wijze zichtbaar gemaakt. De inpassing van de kadernota in de begroting vindt plaats onder een hoofdstuk 'Nieuw beleid conform kadernota'. De inpassing van eventueel nieuw beleid/nieuwe ontwikkelingen, die bekend worden na behandeling van de kadernota door de gemeenteraad, vindt plaats in de begroting onder het hoofdstuk 'Nieuw beleid na kadernota'. Definitieve besluitvorming over het nieuwe beleid conform kadernota én over het nieuwe beleid na kadernota vindt plaats bij de behandeling en vaststelling van de begroting.

Dit uitgangspunt leidt ertoe dat bij de behandeling van bestuursrapportages en jaarstukken geen voorstellen voor nieuw beleid aan de raad worden gedaan.

Oud voor nieuw

In geval het college of de raad een voorstel doet om extra geld uit te geven op een ander moment dan bij de integrale afweging, moet solide dekking worden aangewezen. Tenzij er sprake is van externe dekking, moet in het voorstel aangegeven worden welk oud beleid moet worden geschrapt of verminderd. Een beroep op een verwacht positief rekeningsaldo of een waarschijnlijk begrotingsoverschot is geen acceptabele dekking.

Behoedzame en reële ramingen

Bij het begroten gaan we uit van behoedzame en reële ramingen. De raming van de algemene uitkering uit het Gemeentefonds voor een begrotingsjaar baseren wij op de meicirculaire of op de septembercirculaire van het voorafgaande jaar. Tussentijdse mutaties in de hoogte van de algemene uitkering uit het Gemeentefonds verrekenen wij incidenteel met het begrotingssaldo. Bijstelling van specifieke, incidentele geldstromen van rijk of provincie verrekenen wij direct met de specifieke, incidentele uitgaven die hiertegenover staan.

Aantal inwoners

Als uitgangspunt bij het samenstellen van de begroting 2017 en de meerjarenraming 2018-2020 wordt het aantal inwoners gebaseerd op het aantal inwoners per 1 januari 2016. Op die datum telde Neder-Betuwe 23.049 inwoners.

Aantal inwoners per dorp:		
Plaatsnaam	Aantal 2015	Aantal 2016
Dodewaard	4.411	4.379
Echteld	1.083	1.056
Kesteren	5.350	5.527
Opheusden	6.008	6.132
Ochten	4.770	4.860
IJzendoorn	1.106	1.095
TO TAAL	22.728	23.049

Prijspell (inflatiepercentage)

De meicirculaire 2016 geeft de kaders aan voor de verwachte prijsstijging voor het jaar 2017. De afspraak die wij met u hebben gemaakt is dat wij voor de prijsstijging jaarlijks een stelpost prijsstijging opnemen conform het percentage dat de meicirculaire voor het volgende jaar aangeeft. In de meicirculaire worden er middels de algemene uitkering uit het gemeentefonds hiervoor ook middelen beschikbaar gesteld. Het betreft hier een percentage van 1,2% voor de begroting 2017. Voor de meerjarenraming is rekening gehouden met 1%.

Personeelslasten

De formatie 2017 wordt geraamd op basis van de formatie 2016. De hoogte van de personeelslasten is gebaseerd op de CAO. De meicirculaire 2016 geeft kaders aan voor de verwachte loonstijging voor het jaar 2017. Het betreft hier een percentage van 1,9 % voor de begroting 2017 en voor de meerjarenramingen is rekening gehouden met 1%.

Investerings en vrijval van investeringen

In de door u in 2010 vastgestelde Nota Activabeleid heeft u kaders aangegeven hoe om te gaan met investeringen en vrijval daarvan. Investeringskredieten worden beschikbaar gesteld op basis van een deugdelijke onderbouwing. Als een investering niet in het geplande jaar wordt gerealiseerd, vallen de kapitaallasten incidenteel vrij ten gunste van de exploitatie. In de begroting wordt een stelpost van € 50.000 opgenomen voor vrijval van kapitaallasten. Tegenover deze stelpost staat een toevoeging aan de algemene reserve voor hetzelfde bedrag. Bij bestuursrapportages wordt bezien of er daadwerkelijk sprake is van vrijval van kapitaallasten.

Rente en afschrijvingen investeringen

In de begroting 2017 en meerjarenraming 2018-2020 wordt er gewerkt met een interne rekenrente van 1%. Voor het bepalen van de kapitaallasten wordt uitgegaan van een rekenrente van 1%. De ruimte die ontstaat door vrijval van afschrijvingslasten wordt benut voor vervangingsinvesteringen. Als deze vrijvallende afschrijvingslasten niet meer nodig zijn voor vervangingsinvesteringen dan vallen deze vrij ten gunste van de exploitatie.

Rente reserves en voorzieningen

De basis hiervoor vormt de nota reserves en voorzieningen 2014. Deze nota is vastgesteld in de raadsvergadering van 30 januari 2014.

In deze nota zijn de volgende kaders vastgesteld:

- ♦ Aan de algemene reserve wordt geen rente toegerekend;
- ♦ Aan bestemmingsreserves die gevormd zijn ter dekking van kapitaallasten wordt jaarlijks 1% rente toegevoegd. Dit is gelijk aan de interne rekenrente van 1% die gebruikt wordt bij het bepalen van de kapitaallasten.
- ♦ Bestemmingsreserves worden afgebouwd conform uw besluitvorming bij de nota reserves en voorzieningen.

Reservepositie

De algemene reserve dient ter dekking van de risico's en om incidentele exploitatietekorten op te vangen. De reserve grondexploitatie dient ter dekking van de risico's die aanwezig zijn op het gebied van grondexploitatie. De reserve Drie decentralisaties dient ter dekking van de risico's die aanwezig zijn op het gebied van de drie decentralisaties. De reserve Precariobelasting dient ter dekking van de risico's die aanwezig zijn op het gebied van de heffing van precariobelasting. Samen zijn deze vier reserves onderdeel van het weerstandscapaciteit.

De financiële positie 2017-2020

De ramingen voor de begrotingsjaren van de financiële gevolgen van het bestaande beleid en het nieuwe beleid dat in de programma's is opgenomen wordt in een financiële positie weergegeven. Deze financiële positie van de gemeente Neder-Betuwe is gesplitst in bestaand beleid en nieuw beleid. Het bestaande beleid is gebaseerd op de tweede bestuursrapportage 2016.

Bestaand beleid

In de begroting 2017 en de meerjarenraming 2018-2020 betreft bestaand beleid, de situatie tot en met de tweede bestuursrapportage 2016. Op basis van bestaand beleid, zoals vermeld in de tweede bestuursrapportage 2016, geeft de financiële positie voor de jaren 2017 tot en met 2020 een sluitend beeld. Het betreft voor 2017 een overschot van € 203.000, voor 2018 een overschot van € 1.032.000, voor 2019 een overschot van € 876.000 en voor 2020 een overschot van € 1.349.000.

Overzicht Financiële Positie 2017-2020						
	rekening 2015	begroting 2016	begroting 2017	Meerjarenraming		
				2018	2019	2020
Bedragen x	€ 1.000					
Bestaand Beleid						
Lasten	56.609	56.950	47.431	44.850	44.246	43.922
Baten	-57.173	-57.046	-47.634	-45.882	-45.122	-45.271
Geraamd resultaat bestaand beleid	-564	-96	-203	-1.032	-876	-1.349

Toelichting schommelingen in bestaand beleid

Toelichting grootste verschillen zijn:

Jaarschijven 2016-2017:

De lasten dalen in 2017 ten opzichte van 2016 met afgerond € 9,8 miljoen. De grootste verschillen worden hieronder toegelicht:

- ◆ Lasten dalen met 5 miljoen waarvan de oorzaak gevonden moet worden binnen de grondexploitatie en de particuliere initiatieven.
- ◆ Lasten dalen met 1 miljoen waarvan de oorzaak gevonden moet worden binnen het niet meer hanteren van bespaarde rente.
- ◆ Lasten dalen met 0,5 miljoen waarvan de oorzaak gevonden moet worden binnen de rijkskorting op de uitvoering van de jeugdzorg.
- ◆ Lasten dalen met 1,1 miljoen waarvan de oorzaak gevonden moet worden binnen de eenmalige storting precariobelasting (elektriciteit netwerk)
- ◆ Lasten dalen met 2,2 miljoen waarvan de oorzaak gevonden moet worden in overige kleine ontwikkelingen die hebben plaats gevonden door uitvoering te geven aan de nieuwe BBV richtlijnen (nieuwe verdeelsystematiek van rente en overhead).

De baten dalen in 2017 ten opzichte van 2016 met afgerond € 9,7 miljoen. De grootste verschillen worden hieronder toegelicht:

- ◆ Baten dalen met 5 miljoen waarvan de oorzaak gevonden moet worden binnen de grondexploitatie en de particuliere initiatieven.
- ◆ Baten dalen met 1 miljoen waarvan de oorzaak gevonden moet worden binnen het niet meer hanteren van bespaarde rente.
- ◆ Baten dalen met 0,5 miljoen waarvan de oorzaak gevonden moet worden binnen de rijkskorting op de uitvoering van de jeugdzorg.
- ◆ Baten dalen met 1,1 miljoen waarvan de oorzaak gevonden moet worden binnen de eenmalige storting precariobelasting (elektriciteit netwerk)
- ◆ Baten dalen met 2,1 miljoen waarvan de oorzaak gevonden moet worden in overige kleine ontwikkelingen die hebben plaats gevonden door uitvoering te geven aan de nieuwe BBV richtlijnen. (nieuwe verdeelsystematiek van rente en overhead).

Jaarschijven 2017-2018

De lasten dalen in 2018 ten opzichte van 2017 met afgerond € 2,6 miljoen. De grootste verschillen worden hieronder toegelicht:

- ◆ Lasten dalen met 1,4 miljoen waarvan de oorzaak gevonden moet worden binnen de grondexploitatie en de particuliere initiatieven.
- ◆ Lasten dalen met 0,4 miljoen waarvan de oorzaak gevonden moet worden binnen Individueel Keuze Budget (IKB)
- ◆ Lasten dalen met 0,2 miljoen waarvan de oorzaak gevonden moet worden binnen de bezuinigingen op het gebied van sport.
- ◆ Lasten dalen met 0,1 miljoen waarvan de oorzaak gevonden moet worden binnen het accommodatiebeleid.
- ◆ Lasten dalen met 0,5 miljoen waarvan de oorzaak gevonden moet worden in overige kleine ontwikkelingen.

De baten dalen in 2018 ten opzichte van 2017 met afgerond € 1,8 miljoen. De grootste verschillen worden hieronder toegelicht:

- ◆ baten dalen met 1,6 miljoen waarvan de oorzaak gevonden moet worden binnen de grondexploitatie en de particuliere initiatieven.
- ◆ Baten dalen met 0,2 miljoen waarvan de oorzaak gevonden moet worden in overige kleine ontwikkelingen

Jaarschijven 2018-2019

De lasten dalen in 2019 ten opzichte van 2018 met afgerond € 0,6 miljoen. De grootste verschillen worden hieronder toegelicht:

- ◆ Lasten dalen met 0,6 miljoen waarvan de oorzaak gevonden moet worden binnen de grondexploitatie en de particuliere initiatieven.

De baten dalen in 2019 ten opzichte van 2018 met afgerond € 0,6 miljoen. De grootste verschillen worden hieronder toegelicht:

- ◆ baten dalen met 0,6 miljoen waarvan de oorzaak gevonden moet worden binnen de grondexploitatie en de particuliere initiatieven.

Jaarschijven 2019-2020

De lasten dalen in 2020 ten opzichte van 2019 met afgerond € 0,3 miljoen. De grootste verschillen worden hieronder toegelicht:

- ◆ Lasten dalen met 0,3 miljoen waarvan de oorzaak gevonden moet worden in overige kleine ontwikkelingen

De baten stijgen in 2020 ten opzichte van 2019 met afgerond € 0,2 miljoen. De grootste verschillen worden hieronder toegelicht:

- ◆ De baten stijgen met 0,2 miljoen waarvan de oorzaak gevonden moet worden binnen de algemene uitkering.

Nieuw Beleid

In de begroting 2017 en de meerjarenraming 2018-2020 zijn onder 'nieuw beleid' ontwikkelingen opgenomen die gerelateerd zijn aan het coalitieprogramma 2014-2018 'Samenwerken aan een vitale samenleving'.

Het nieuw beleid wordt in de begroting 2017 en meerjarenraming als volgt onderverdeeld:

1. Wettelijk: op grond van wettelijke bepalingen noodzakelijk;
2. Noodzakelijk: om het bestaande beleid te kunnen uitvoeren en wat voor de toerusting van de bedrijfsvoering die nodig is om als zelfstandige gemeente adequaat te kunnen functioneren;
3. Wenselijk: een wens. (passend binnen het coalitieakkoord c.q. op basis van actuele ontwikkelingen).

Nieuw beleid conform kadernota 2017-2020

In de begroting 2017 en de meerjarenraming 2018-2020 is onder nieuw beleid conform kadernota het nieuwe beleid uit de kadernota 2017-2020 opgenomen.

Het betreft hier nieuw beleid zoals:

- ◆ Voorlichting Bureau Halt 12-18 jaar (€ 12.500 structureel)
- ◆ Co financiering en uren projecten LOP (€ 35.000 structureel)
- ◆ Brede inzet gelden voor bewonersparticipatie (€ 25.000 structureel)
- ◆ Implementatietraject Omgevingswet (€ 40.000 voor 2017 aflopend naar € 10.000 in 2020)
- ◆ Lokale economie en Recreatie & Toerisme (€ 40.000 structureel)
- ◆ Regionaal investeringsfonds (€ 44.000 structureel)
- ◆ Structurele extra beleidscapaciteit EZ en R&T (€ 35.000 structureel)
- ◆ Uitbreiding VVE-plaatsen (€ 110.000 structureel)
- ◆ Eerste inrichting onderwijsleerpakket en meubilair 13e groep van de Sébaschool in Ochten (€ 15.400 in 2017)
- ◆ Vervanging bus ouderenvervoer "Klaartje" (€ 8.750 in 2020)
- ◆ Digitale overheid (€ 61.000 in 2017, € 16.700 in 2018 en € 9.200 vanaf 2019)
- ◆ Onderbouwing van de bezuinigingspost bedrijfsvoering (€ 49.745 in 2017)
- ◆ Structureel uitvoering geven aan het IKB per 1 januari 2017 (€ 40.000 structureel)
- ◆ Opnemen stelpost prijsstijging en loonstijging voor het jaar 2020 (€ 180.000 vanaf 2020).
- ◆ Eenmalige onttrekking uit de reserve precariobelasting (€ 390.000 in 2017)

De financiële gevolgen van de kadernota 2017-2020 zijn hieronder weergegeven.

Totaal Nieuw Beleid 2017-2020 conform kadernota				
	begroting 2017	Meerjarenraming		
		2018	2019	2020
Bedragen x €1.000				
Nieuw Beleid conform kadernota				
Lasten	405	380	363	527
Baten	-390			
Totaal Nieuw Beleid conform kadernota	15	380	363	527
+ = tekort - = overschot				

Rekening houdend met het opgenomen nieuw beleid bieden wij u nu een begroting 2017 en meerjarenraming 2018-2020 aan met een overschot van € 188.000 voor 2017, € 652.000 voor 2018, € 513.000 voor 2019 en € 822.000 voor 2020.

Hieronder volgt een totaaloverzicht van de financiële positie 2017-2020.

Overzicht Financiële Positie 2017-2020						
	rekening 2015	begroting 2016	begroting 2017	Meerjarenraming		
				2018	2019	2020
Bedragen x € 1.000						
Bestaand Beleid						
Lasten	56.609	56.950	47.431	44.850	44.246	43.922
Baten	-57.173	-57.046	-47.634	-45.882	-45.122	-45.271
Geraamd resultaat bestaand beleid	-564	-96	-203	-1.032	-876	-1.349
Nieuw Beleid						
Nieuw beleid conform kadernota						
Lasten			405	380	363	527
Baten			-390			
Nieuw beleid conform kadernota			15	380	363	527
Geraamd resultaat bestaand en nieuw beleid	-564	-96	-188	-652	-513	-822

Overzicht Financiële Positie 2017-2020 met effect mutaties reserves						
	rekening 2015	begroting 2016	begroting 2017	Meerjarenraming		
				2018	2019	2020
Geraamd resultaat begroting exclusief mutaties in reserves	955	-486	171	-968	-877	-1.185
Geraamde mutaties in reserves	-1.519	390	-359	316	363	363
Geraamd resultaat begroting inclusief mutaties in reserves	-564	-96	-188	-652	-513	-822

Conclusie financiële positie

Conform artikel 189 van de gemeentewet moet u erop toezien dat de begroting reëel en structureel in evenwicht (sluitend) is. Wij moeten u een reëel en structureel sluitende begroting 2017 en een meerjarenraming 2018-2020 ter vaststelling aanbieden. Met deze begroting voldoen wij aan deze wettelijk gestelde eisen.

Wij realiseren en behouden met deze begroting 2017 en meerjarenraming 2018-2020 de volgende doelstellingen:

- ◆ een duurzaam structureel reëel sluitende financiële positie.
- ◆ Voldoende weerstandscapaciteit met een weerstandsratio van minimaal 1,0 of meer.
- ◆ het budget voor onvoorzien uitgaven is op een adequaat niveau gebracht (€ 186.000).

In deze begroting en meerjarenraming zijn de financiële effecten van de septembercirculaire 2016 niet meegenomen. De uitkomsten hiervan zullen via een afzonderlijk raadsinformatiebrief aan u worden gemeld.

Overzicht financiële positie 2017-2020 per programma

Overzicht Financiële Positie 2017-2020 per programma							
Bestaand Beleid Programma's	rekening 2015	begroting 2016	begroting 2017	Meerjarenraming			
				2018	2019	2020	
P1 Bestuur en Dienstverlening	3.901	4.392	1.346	1.341	1.414	1.430	
P2 Openbare Orde en Veiligheid	1.860	2.294	1.721	1.701	1.680	1.659	
P3 Fysieke Leefomgeving	7.299	5.786	3.633	3.774	3.800	3.735	
P4 Economie	-37	571	144	144	144	93	
P5 Sociaal Domein	21.474	21.533	18.859	18.372	18.370	18.253	
P6 Algemene dekkingsmiddelen	-33.543	-35.061	-32.650	-32.969	-33.018	-33.202	
P7 Bedrijfsvoering			6.713	6.289	6.371	6.319	
R Mutaties in reserves	-1.519	390	31	316	363	363	
Geraamd resultaat bestaand beleid	-564	-96	-203	-1.032	-876	-1.349	
+ = tekort - = overschot							
Nieuw beleid conform kadernota							
Programma's	rekening 2015	begroting 2016	begroting 2017	Meerjarenraming			
				2018	2019	2020	
P1 Bestuur en Dienstverlening			13	13	13	13	
P2 Openbare Orde en Veiligheid			100	85	75	70	
P3 Fysieke Leefomgeving			119	119	119	119	
P4 Economie			125	110	110	119	
P5 Sociaal Domein			48	54	46	207	
P6 Algemene dekkingsmiddelen			-390				
P7 Bedrijfsvoering							
R Mutaties in reserves							
Geraamd resultaat nieuw beleid			15	380	363	527	
+ = tekort - = overschot							
Bestaand en nieuw beleid							
Programma's	rekening 2015	begroting 2016	begroting 2017	Meerjarenraming			
				2018	2019	2020	
P1 Bestuur en Dienstverlening	3.901	4.392	1.346	1.341	1.414	1.430	
P2 Openbare Orde en Veiligheid	1.860	2.294	1.734	1.713	1.692	1.672	
P3 Fysieke Leefomgeving	7.299	5.786	3.733	3.859	3.875	3.805	
P4 Economie	-37	571	263	263	263	212	
P5 Sociaal Domein	21.474	21.533	18.985	18.482	18.480	18.371	
P6 Algemene dekkingsmiddelen	-33.543	-35.061	-32.650	-32.969	-33.018	-33.202	
P7 Bedrijfsvoering			6.761	6.342	6.417	6.526	
R Mutaties in reserves	-1.519	390	-359	316	363	363	
Geraamd resultaat bestaand en nieuw beleid	-564	-96	-188	-652	-513	-822	
+ = tekort - = overschot							

Overzicht lasten en baten per programma meerjarig

Geraamd resultaat bestaand en nieuw beleid gesplitst naar lasten en baten												
Bestaand en nieuw beleid Programma's	2017			2018			2019			2020		
	Lasten € x 1000	Baten € x 1000	Restant € x 1000	Lasten € x 1000	Baten € x 1000	Restant € x 1000	Lasten € x 1000	Baten € x 1000	Restant € x 1000	Lasten € x 1000	Baten € x 1000	Restant € x 1000
P1 Bestuur en Dienstverlening	1.759	-413	1.346	1.715	-374	1.341	1.706	-292	1.414	1.689	-258	1.430
P2 Openbare Orde en Veiligheid	1.747	-13	1.734	1.727	-13	1.713	1.706	-13	1.692	1.685	-13	1.672
P3 Fysieke Leefomgeving	10.175	-6.443	3.733	9.125	-5.266	3.859	9.051	-5.176	3.875	8.982	-5.176	3.805
P4 Economie	2.760	-2.497	263	2.450	-2.187	263	1.868	-1.605	263	1.817	-1.605	212
P5 Sociaal Domein	23.219	-4.235	18.985	22.717	-4.235	18.482	22.715	-4.235	18.480	22.606	-4.235	18.371
P6 Algemene dekkingsmiddelen	310	-32.960	-32.650	309	-33.278	-32.969	308	-33.327	-33.018	308	-33.510	-33.202
P7 Bedrijfsvoering	6.806	-45	6.761	6.385	-42	6.342	6.460	-42	6.417	6.568	-42	6.526
R Mutaties in reserves	1.060	-1.419	-359	803	-487	316	795	-432	363	795	-432	363
Geraamd resultaat inclusief mutaties in reserves	47.836	-48.024	-188	45.230	-45.882	-652	44.609	-45.122	-513	44.449	-45.271	-822
+ = tekort - = overschot												

Financiële positie 2017-2020 gecorrigeerd met incidentele lasten en baten

Financiële Positie 2017-2020 gecorrigeerd met incidentele lasten en baten				
	begroting 2017	Meerjarenraming		
		2018	2019	2020
Bedragen x	€ 1.000			
Geraamd resultaat bestaand en nieuw beleid	-188	-652	-513	-822
Incidentele lasten en baten				
Incidentele lasten	589	-1	57	52
Incidentele baten	-716	-38		
Totaal Incidentele lasten en baten	-127	-39	57	52
Geraamd resultaat bestaand en nieuw beleid gecorrigeerd met incidentele lasten en baten	-61	-613	-570	-874

In het bovenstaand overzicht is onze financiële positie gecorrigeerd met incidentele lasten en baten. Voor meer informatie over incidentele lasten en baten verwijzen wij u naar de bijlage "Overzicht van incidentele lasten en baten" dat u achter in dit document kunt vinden.

Jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen

Op basis van het Besluit Begroting en Verantwoording Provincies en gemeenten (BBV) dient in de programmabegroting afzonderlijk aandacht te worden besteed aan de verplichtingen van jaarlijks terugkerende arbeidskosten van vergelijkbaar volume. Voor deze verplichtingen mogen geen voorzieningen worden gevormd.

Arbeidskosten gerelateerde verplichtingen zijn:

Wachtgelders/voormalig personeel

De verplichtingen voor wachtgelders/voormalig personeel worden jaarlijks in de begroting opgenomen. Vanaf 2017 zijn er op dit moment geen verplichtingen aanwezig voor wachtgelders/voormalig personeel.

Voormalig wethouders of nabestaanden

Dit betreft de verplichtingen aan wethouders als gevolg van ontslag en/of (nabestaanden)-pensioen. Voor de pensioenverplichting is een verzekering afgesloten waarvan de jaarlijkse lasten zijn opgenomen in de begroting. Eventuele wachtgeldverplichtingen voor wethouders kunnen niet verzekerd worden, deze lasten dienen als deze zich voordoen ten laste te worden gebracht van de lopende exploitatie hetgeen een negatieve invloed zal hebben op de financiële positie van de gemeente. Voor de lopende verplichtingen is in 2017 een bedrag opgenomen van € 60.593 aflopend naar € 36.593 in 2018 en verder.

Arbeidsongeschiktheidsverzekering van (ex-) burgemeesters en (ex-) wethouders

Alle kosten in verband met arbeidsongeschiktheid van (ex-)burgemeesters en (ex-)wethouders (volledige én gedeeltelijke arbeidsongeschiktheid) komen volledig voor rekening van de gemeente Neder-Betuwe. Deze kosten kunnen enorm oplopen en daardoor een substantiële invloed hebben op de gemeentelijke financiën. Hiervoor hebben we een arbeidsongeschiktheidsverzekering afgesloten bij Centraal Beheer (via VNG). In de begroting is hiervoor meerjarig een bedrag van € 15.000 opgenomen om dit risico af te dekken.

Regeling FPU

Een medewerker die (geheel of gedeeltelijk) FPU-ontslag krijgt, ontvangt een FPU-uitkering van het ABP en daarop een aanvulling van de werkgever. Binnen de huidige organisatie zijn geen medewerkers meer aanwezig die gebruik kunnen maken van deze regeling. In de begroting is hier dan ook niets voor opgenomen.

Opgebouwde vakantierechten

Met ingang van 2017 maakt de vakantietoeslag onderdeel uit van het IKB (Individueel Keuzebudget). Maandelijks wordt er dan in totaal 16,3% IKB budget opgebouwd over het bruto salaris per maand. Indien de medewerker gedurende het jaar geen keuzes maakt om het IKB budget in te zetten voor de doelen die zijn bepaald zal het opgebouwde IKB budget in de maand december volledig tot uitkering komen en ten laste gaan van het betreffende boekjaar. Op basis van de laatste informatie vanuit het VNG worden de opgebouwde vakantierechten over de maanden juni t/m december 2016 uitgekeerd in mei 2017. Dit betreft een incidentele uitkering aangezien het IKB start met ingang van 1 januari 2017. In de financiële positie is hier reeds rekening mee gehouden.

Investeringen met economisch nut en investeringen met maatschappelijk nut

Er is, conform de voorschriften, onderscheid gemaakt in onze overzichten van geactiveerde uitgaven tussen investeringen met een economisch nut (verhandelbaar) en investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut (niet verhandelbaar, bijvoorbeeld wegen, fietspaden, etc.). De activa bestaan thans bijna geheel uit investeringen met een economisch nut; slechts vijf posten met een boekwaarde van € 282.000 op 1 januari 2017 en € 138.000 op 1 januari 2020 hebben betrekking op investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut. Het betreft voornamelijk activa op gebied van verkeer als fietspaden, investeringen in snelheids-beperkende maatregelen en renovatie van voetbalvelden. Deze investeringen hadden volgens de huidige voorschriften bij voorkeur rechtstreeks ten laste van de exploitatie gebracht moeten worden, maar op het moment van investeren ontbraken de nodige financiële middelen. Daarom is er voor gekozen om af te schrijven wat wel is toegestaan. Door de vastgestelde beheerplannen voor de openbare ruimte voor diverse diensten blijven de gevolgen voor de vervangingsinvesteringen beperkt. Nieuw beleid voor investeringen en activiteiten is per programma afzonderlijk opgenomen.

De financiering

Voor verdere informatie over de financiering wordt verwezen naar paragraaf financiering.

Specificaties van de stand en het verloop van reserves en voorzieningen

DE STAND EN HET VERLOOP VAN DE RESERVES EN VOORZIENINGEN																	
Naam reserve/voorziening	Saldo begin begrotingsjaar (1-1-2017)	Vermeerdering door rente	Overige vermeerdingen	Verminder. beschik. over en bijdr. uit res. en voorz.	Saldo begin begrotingsjaar (1-1-2018)	Vermeerdering door rente	Overige vermeerdingen	Verminder. beschik. over en bijdr. uit res. en voorz.	Saldo begin begrotingsjaar (1-1-2019)	Vermeerdering door rente	Overige vermeerdingen	Verminder. beschik. over en bijdr. uit res. en voorz.	Saldo begin begrotingsjaar (1-1-2020)	Vermeerdering door rente	Overige vermeerdingen	Verminder. beschik. over en bijdr. uit res. en voorz.	Saldo begin begrotingsjaar (1-1-2021)
Inflatiepercentage																	
RESERVES																	
Algemene reserve	8.281.815	0	147.296	0	8.429.111	0	207.368	0	8.636.479	0	671.151	0	9.307.630	0	532.686	0	9.840.316
Totaal bestemmingsreserves tbv tariefegalisatie	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Bestemmingsreserves	6.433.434	0	748.850	961.826	6.220.458	0	500.000	37.523	6.682.935	0	500.000	0	7.182.935	0	500.000	0	7.682.935
Bestemmingsreserves waar Invest. tegenover staan	6.519.748	80.212	0	276.493	6.323.467	77.734	0	268.812	6.132.389	75.256	0	262.016	5.945.629	72.778	0	259.538	5.758.869
Totaal bestemmingsreserves	12.953.182	80.212	748.850	1.238.319	12.543.925	77.734	500.000	306.335	12.815.324	75.256	500.000	262.016	13.128.564	72.778	500.000	259.538	13.441.804
TOTAAL RESERVES	21.234.997	80.212	896.146	1.238.319	20.973.036	77.734	707.368	306.335	21.451.803	75.256	1.171.151	262.016	22.436.194	72.778	1.032.686	259.538	23.282.120
VOORZIENINGEN																	
Totaal Voorzieningen voor verpl./verlezen,risico's	771.877	0	180.935	240.203	712.609	0	180.456	236.873	656.192	0	180.456	222.600	614.048	0	180.456	183.968	610.536
Totaal Egalisatievoorzieningen	3.210.654	0	1.551.625	1.490.970	3.271.309	0	1.511.625	2.196.404	2.586.530	0	1.482.699	1.870.664	2.198.565	0	1.464.423	1.713.133	1.949.855
TOTAAL VOORZIENINGEN	3.982.531	0	1.732.560	1.731.173	3.983.918	0	1.692.081	2.433.277	3.242.722	0	1.663.155	2.093.264	2.812.613	0	1.644.879	1.897.101	2.560.391
TOTAAL RESERVES EN VOORZIENINGEN	25.217.528	80.212	2.628.706	2.969.492	24.956.954	77.734	2.399.449	2.739.612	24.694.525	75.256	2.834.306	2.355.280	25.248.807	72.778	2.677.565	2.156.639	25.842.511

Overzicht van structurele toevoegingen en onttrekking aan de reserves

Aan de algemene reserve vindt jaarlijks een toevoeging plaats van maximaal € 50.000. Deze toevoeging wordt gedekt door verwachte onder-uitputting op kapitaallasten. Valt de werkelijk onderuitputting lager uit dan vindt ook een lagere toevoeging plaats in de algemene reserve

Aan de algemene reserve zijn de geprognostiseerde jaarlijkse overschotten of tekorten verwerkt.

Aan de bestemmingsreserve nieuwbouw Van Lodenstein College wordt jaarlijks rente toegerekend.

Aan de bestemmingsreserve nieuwbouw Van Lodenstein College worden jaarlijks rente en afschrijving onttrokken.

Aan de bestemmingsreserve precariobelasting wordt jaarlijks de ontvangen precariobelasting toegevoegd.

PROGRAMMA'S

Programma 1: Bestuur en Dienstverlening

Programma 2: Openbare Orde en Veiligheid

Programma 3: Fysieke Leefomgeving

Programma 4: Economie

Programma 5: Sociaal Domein

Programma 6: Algemene Dekkingsmiddelen

Programma 7: Bedrijfsvoering

Programma 1: Bestuur en dienstverlening

Missie

We hebben te maken met een veranderende samenleving die voortdurend in beweging is. Dat betekent ook dat de samenleving in een eerder stadium betrokken wordt bij ontwikkelingen en kansen die op ons afkomen. Bestuur en organisatie staan ten dienste van de inwoners. We redeneren 'van buiten naar binnen'. Onze bestuurders en medewerkers staan met beide benen in de maatschappij, zodat zij inwoners en maatschappelijke partners op serieuze wijze kunnen betrekken bij voor hen belangrijke vraagstukken. Wij informeren onze inwoners goed en tijdig over het gemeentelijke beleid. We voeren onze taken snel, adequaat, klantgericht en klantvriendelijk uit. De wensen van onze inwoners en onze wettelijke taken zijn het uitgangspunt van onze dienstverlening. Kernwaarden die belangrijk zijn voor onze dienstverlening zijn: interactiviteit, pro-activiteit, betrouwbaarheid en persoonlijk contact. Waar het voor het bereiken van onze lokale ambities nodig is om met andere overheden samen te werken, doen wij dat op een slimme manier. We zien de gemeenschappelijke regelingen die voor ons taken uitvoeren als een verlengstuk van de gemeente; zij verdienen serieuze aandacht, sturing en waardering.

Actuele kaderstellende beleidsnota's

- ◆ Communicatiebeleidsplan 2015
- ◆ Klanthandvest gemeente Neder-Betuwe
- ◆ Participatie en Inspraakverordening gemeente Neder-Betuwe
- ◆ Verordening burgerinitiatief Neder-Betuwe
- ◆ Regiocontract 2012-2015 (loopt tot juni 2016)
- ◆ Regionale visie 'Verrassend Rivierenland. Waard om bij stil te staan'
- ◆ Nieuwe wijze van onderlinge samenwerking in Rivierenland
- ◆ Implementatieplan Klantcontactcentrum (raadsbesluit 6 maart 2014)

Thema's

1.1 Bestuurs- en organisatiecultuur

Wat willen we bereiken?		Wat gaan we ervoor doen?	
A	Behouden van een gezonde bestuurs- en organisatiecultuur.	A1.	Continueren van het ingezette cultuurtraject met actieve betrokkenheid van college, MT en alle medewerkers.
		A2.	Aandacht besteden aan bestuurlijke integriteit.
		A3.	Beoordelen van medewerkers, naast vakinhoudelijke kennis, op houding en gedrag, w.o. klant-, samenwerkings- en resultaatgericht werken.
Ontwikkelingen:			
Bestuur Een veranderende samenleving vraagt ook dat het bestuur en de organisatie in toenemende mate met de inwoners en partners in onze gemeente gezamenlijk optrekt om de ontwikkelingen en kansen die op ons afkomen op te pakken. Dat neemt niet weg dat de bestuurlijke verantwoordelijkheden adequaat en doortastend opgepakt worden. Een belangrijke voorwaarde is stabiliteit vanuit het bestuur en de organisatie om op deze wijze te kunnen anticiperen op de ontwikkelingen en het maken van bestuurlijke keuzes. Ook in 2017 willen we hier nadrukkelijk op blijven inzetten. Betrouwbaarheid en toegankelijkheid van het bestuur en de organisatie zijn van groot belang om ook wendbaar en flexibel te zijn. Doorontwikkeling van bestuurlijke ontwikkeling is een aspect dat verder uitgewerkt zal worden in 2017.			

1.2 Communicatie en Dienstverlening

Wat willen we bereiken?		Wat gaan we ervoor doen?	
A	Tijdige en proactieve participatie van inwoners, maatschappelijke organisaties en ondernemers bij de voorbereiding en uitvoering van besluitvorming.	A1.	Bij beleidsopstelling zullen we proactief de inwoners en (maatschappelijke) partners hierbij betrekken
B	Onze communicatie aan de balie, via de telefoon en via internet is snel, adequaat en klantgericht volgens de normen van het kwaliteitshandvest	B1.	Verdere uitbouw van KCC naar 'De overheid geeft antwoord' en van onze dienstverlening conform ons klanthandvest.
		B2.	Afhandeling van alle bij het KCC binnenkomende vragen vindt voor minimaal 50% direct (zonder doorverbinden) en correct plaats.
Ontwikkelingen:			
Communicatie In 2015 stelde de gemeenteraad het communicatiebeleidsplan vast. Dit plan vormt de basis van ons gemeentelijke communicatiebeleid. Op basis van een intern actieplan geven wij hieraan successievelijk uitvoering. We richten ons meer dan voorheen op resultaten die door de samenleving zelf worden gevraagd en waarin belanghebbenden, zoals inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties ook actief willen participeren. Daarom redeneren we, als maatschappelijk relevante beleids- en uitvoeringsvraagstukken op de agenda gezet worden, 'van buiten naar binnen'. Een goede communicatie met en serieuze betrokkenheid van inwoners, ondernemers en maatschappelijke partners is daarbij cruciaal. Uiteraard laten we hen waar mogelijk in een vroeg stadium meedenken. Om dit te realiseren is het noodzakelijk doelgroepen proactief, tijdig, gepland, op maat en met zo weinig mogelijk misverstanden te benaderen. Dit geldt voor alle beleidsvelden van de gemeente en steeds zowel bij de voorbereiding als bij de uitvoering.			
Gemeentewinkel Allereerst zal in de komende jaren de financiële taakstelling worden gerealiseerd door geleidelijk minder personeel in te zetten in de Gemeente winkel. Door meer op afspraak te gaan werken (in plaats van vrije inloop) kunnen we die besparing op termijn realiseren. Daarnaast zijn er 3 modules van iBurgerzaken geïmplementeerd en volgen er in het najaar nog 3, die goed passen in			

het gedachtengoed van het 'Digitale Agenda 2020' project en als opmaat kunnen worden gebruikt voor de rest van de organisatie. Ook zal er worden gekeken naar een systeem om collega's te laten participeren in de de-escalatie in de gemeentehal. Uit de jaarlijkse zelfevaluatie BRP & reisdocumenten komen (in)direct de aandachtspunten naar voren om alleen noodzakelijke mensen achter de 3 balies te laten doorlopen i.v.m. privacy en wetgeving.

Klant Contact Centrum

Door verbetering van de technische ondersteuning, zoals een overzichtelijker gemeente website, een koppeling met decos join en de keuze van een antwoordportaal zal er een efficiënter (juiste vraag doorgeven) en effectiever (sneller afdoen) KCC worden gerealiseerd. Er zal een voorstel tot verbetering van de telefonische dienstverlening komen naar aanleiding van het TELAN onderzoek. Daarnaast richten we het antwoordportaal in en zal de rapportagemethodiek onder de loep worden genomen door de technische mogelijkheden van de nieuwe (losgekoppelde) telefooncentrale beter te benutten.

1.3 Bestuurlijke samenwerking

Wat willen we bereiken?		Wat gaan we ervoor doen?	
A	Optimalisatie sturing op regionale samenwerking en verbonden partijen.	A1.	Jaarlijkse met de gemeenteraad in gesprek gaan over de sturing op de verbonden partijen en regionale samenwerking
		A2.	Binnen de organisatie willen we de regie op verbonden partijen en regionale samenwerking intensiveren.
B	Slim samenwerken met andere gemeenten om onze lokale ambities en doelen te bereiken	B1.	Samenwerken via gemeenschappelijke uitvoeringsdiensten als de Avri en de Omgevingsdienst Rivierenland en op drank- en horecagebied op beleidsarme taken om kosten te besparen, kwetsbaarheid te verminderen en expertise te benutten; waar dit budgetneutraal kan tevens op kleine schaal met buurgemeenten samenwerken om onderdelen van onze bedrijfsvoering robuuster te maken en van elkaars expertise gebruik te maken; samen met de gemeente Buren de uitvoering van de Participatiewet verzorgen.
C	Bijdragen aan de uitvoering van de ambities van Regio Rivierenland (Ambitiedocument 2016-2020)	C1.	Een bijdrage leveren aan (, ambtelijk en financieel), de uitvoering van de vastgestelde ambities. Hiervoor is in 2016 het Uitvoeringsprogramma vastgesteld door het AB van Regio Rivierenland.

Ontwikkelingen:

Bestuurlijke samenwerking

Regionale samenwerking wordt steeds belangrijker. De regio opereert steeds meer als een spin in het web tussen overheden, bedrijven en kennisinstellingen en burgers. Deze interacties op het niveau van de regio vragen een goede coördinatie, sturing en Governance. De uitdagingen voor de gemeenten, ook voor onze gemeente, zijn groot en zijn gemeentegrens-overstijgend. Door als gemeente Neder-Betuwe nadrukkelijk in te zetten op de regionale samenwerking willen we graag onze daadkracht en bestuurlijke slagkracht vergroten en in gezamenlijkheid ook onze lokale doelen en ambities realiseren. Bovendien zijn regionale versterking en profilering ook van groot belang voor de economische weerbaarheid, het vestigingsklimaat en een veerkrachtige arbeidsmarkt.

Doordat besluitvorming zich in toenemende mate ook naar de regio verplaatst is het een belangrijke voorwaarde om op adequate wijze te sturen op deze processen en ontwikkelingen, zodat de democratische legitimiteit gewaarborgd blijft.

Naast de regionale samenwerking, gericht op regionale versterking, werken we via verbonden partijen samen met andere gemeenten op diverse beleidsterreinen en taken. Onze grootste verbonden partij is de Regio Rivierenland. Op 25 mei 2016 heeft het Algemeen Bestuur van de Regio Rivierenland zijn Ambitiedocument 2016-2020 vastgesteld. De uitvoering van de vastgestelde ambities zullen in 2017 en verder uitgevoerd en gerealiseerd dienen te worden met onze partners in de regio.

Overige Ontwikkelingen

Dienstverlening

De wereld verandert. Dat heeft ook gevolgen voor de rol van de overheid en het contact van die overheid met de inwoners. In het document "Overheidsbrede Dienstverlening 2020" heeft de Rijksoverheid een aantal concrete uitgangspunten beschreven. Die houden in dat we de inwoners centraal te stellen, meer producten gaan digitaliseren en dat we heldere afspraken maken over het delen van informatie en privacy. Het beoogde doel is dat inwoners/ondernemers de overheid sneller en gemakkelijker kunnen vinden en dat ze zaken kunnen doen op de plek en het tijdstip die hen het beste uitkomen. Wij passen onze (dienstverlenings)processen hierop aan door digitaal betere informatie aan te bieden, digitale hulpmiddelen te gebruiken en onze bereikbaarheid op een andere manier te organiseren.

Operatie Basisregistratie Personen (BRP)

De komende jaren wordt de gemeentelijke basisadministratie voor persoonsgegevens (GBA) vervangen door de landelijke Basisregistratie Personen (BRP). De BRP maakt deel uit van het stelsel van basisregistraties. De BRP bevat persoonsgegevens van ingezetenen en niet-ingezetenen. De BRP is een volledige digitale voorziening die onder andere plaats onafhankelijke dienstverlening mogelijk maakt, vierentwintig uur per dag. Het doel van het realiseren van voorzieningen voor de BRP is de kwaliteit van de gegevens (en daarmee de dienstverlening) te verbeteren. Dit moet leiden tot een efficiënte en betrouwbare manier van invoeren, opslaan, beheren en verstrekken van persoonsgegevens, waarbij persoonsgegevens direct beschikbaar zijn en wijzigingen direct verwerkt worden. Aansluiting op de BRP zal plaatsvinden in de periode 2018-2020.

Vooruitlopend op deze aansluiting gaan wij nu al aan de slag met de iBurgerzaken Apps. In 2016 is gestart met de module Burgerlijke Stand (geboorte, huwelijk, overlijden). Hiermee kan de burger en de begrafenisondernemer online aangifte doen. In de nabije toekomst volgen andere modules, onder andere die van Verblijf & Adres, Adresonderzoek en Uittreksels.

Verkiezingen

Voor de komende periode staan een vijftal verkiezingen gepland. In 2017 gaat het om de verkiezingen voor de Tweede kamer, in 2018 voor de Gemeenteraad en in 2019 voor het Europees Parlement, Provinciale Staten en de Waterschappen. Daarnaast kunnen kiesgerechtigden een referendum aanvragen over nieuw aangenomen wetgeving. Dit geeft hen de mogelijkheid zich voor of tegen een bepaalde wet uit te spreken. De uitslag is niet bindend. De gemeente is verantwoordelijk voor de uitvoering van het referendum. De procedures rondom het referendum zijn in lijn met die van de verkiezingen voor de Tweede Kamer.

Wijkmanagement/Burgerparticipatie

In het coalitieakkoord 2014-2018 is gesteld dat er meer inzet wordt gevraagd op het gebied van burgerparticipatie en openbaar groen in de openbare ruimte. In 2016 is op kleine schaal gestart met burger initiatieven. Deze initiatieven krijgen in 2017 een vervolg. Initiatieven die in 2017 doorlopen hebben raakvlak met ons openbaar groen, speelbeleid, zwerfafval, hondenbeleid. Waar wenselijk worden er in 2017 nieuwe initiatieven opgestart.

Beleidsindicatoren

Naam Indicator:	Eenheid:	Uitkomst:	Bron:
Geen			

Verbonden Partijen

Gemeenschappelijke regeling Regio Rivierenland

Welke beleidsdoelstellingen gaat de verbonden partij voor ons bereiken?		Wat gaat de verbonden partij hiervoor doen?	
A	<u>Mobiliteit</u>	A1.	Ondersteunen/faciliteren lobby A15
		A2.	Coördinatie van diverse verkeersveiligheidsprojecten en de verdeling van subsidies aan de hand van het verkeersveiligheidsplan.
		A3.	Ondersteuning lobby treinverbinding Tiel-Arnhem
		A4.	Opstellen regionale fietsagenda Rivierenland
		A5.	Oprichten/beheren regionaal fonds Infrastructuur
		A6.	Organisatie onderlinge bestuurlijke afstemming tussen portefeuillehouders regiegemeenten en gedeputeerde provincie
B	Breedband	B1.	Onderzoek naar mogelijkheden om een 100% dekkende glasvezelinfrastructuur in Rivierenland te realiseren.
C	Economie en Logistiek	C1.	10 gemeenten participeren in de Logistieke Hotspot Rivierenland
		C2.	Uitvoering geven aan het Regionale Programma Bedrijventerreinen
		C3.	Uitvoering geven aan het Regionaal Adviespunt Rivierenland en onderzoeken naar de mogelijkheden voor het opzetten van een ROB.
C	Recreatie en Toerisme	C1.	Uitvoering geven aan de acties in de regionale visie Recreatie en toerisme.
D	Agribusiness	D1.	Afstemming/samenwerking Greenport Gelderland (w.o. Laanboomcompact)
		D2.	Netwerkontwikkeling met Greenport Gld, RBT, LHR
		D3.	Ondersteuning ontwikkeling Laanboomcentrum ABC Opheusden
		D4.	Initiëren initiatieven agro-toerisme
E	Regionale profilering, lobby en versterking	E1.	In het Uitvoeringsprogramma 2016-2020 worden naar aanleiding van het Ambitiedocument Regio Rivierenland 2016-2020 concrete plannen en projecten genoemd om deze doelen te bewerkstelligen. Een nadrukkelijk aspect hierbij betreft de lobby richting bedrijfsleven en hogere overheden.
F	Duurzame Energie	F1.	Het uitvoeringsprogramma Duurzame Energie richt zich erop om vóór 2020 10% van de regionaal verbruikte energie lokaal en duurzaam op te wekken en het gebruik van fossiele brandstoffen te verminderen.

Ontwikkelingen:

Regio Rivierenland

De 10 samenwerkende gemeenten in regio Rivierenland hebben eind 2014 drie economische speerpunten benoemd waarop met elkaar zal worden samengewerkt (Agribusiness, Logistiek & Economie en Recreatie & Toerisme). Deze regionale speerpunten zijn uitgewerkt in het Ambitiedocument 2016-2020 Regio Rivierenland. De keuze voor deze drie speerpunten is gebaseerd op de specifieke kenmerken die Regio Rivierenland onderscheiden van andere regio's en met deze focus wordt gewerkt aan economische ontwikkeling en het beter vermarkten van de regio. De resultaten van gesprekken met verschillende maatschappelijke partners, externe stakeholders, provincie, onderwijsinstellingen, ondernemers en vertegenwoordigers zijn gebruikt als input om de gezamenlijke ambities aan te scherpen. Het Ambitiedocument 2016-2020 is, na besluitvorming door de 10 samenwerkende gemeenteraden, in mei 2016 vastgesteld door het Algemeen Bestuur van Regio Rivierenland. De opgaven uit het regionaal Ambitiedocument zijn verder uitgewerkt in een Uitvoeringsprogramma. Voor de uitvoering van de projecten wordt van gemeenten ook een duidelijke financiële input verwacht. Elke euro die door gemeenten beschikbaar wordt gesteld, kan verveelvoudigd worden door cofinanciering van derden. Voorgesteld wordt te komen tot een regionaal investeringsfonds waaruit (co)financiering van de projecten kan plaatsvinden. De raad van de gemeente Neder-Betuwe heeft in een op 17 maart 2016 aangenomen motie voorgesteld een richtinggevend bedrag van € 3 per inwoner per jaar op te nemen voor het realiseren van de ambities uit het regionaal ambitiedocument. Bij de behandeling van de kadernota 2017 zullen de 10 gemeenteraden zich beraden over de te reserveren middelen voor een regionaal investeringsfonds.

Wat mag het kosten?

Programma 1: Bestuur en Dienstverlening						
	rekening 2015	begroting 2016	begroting 2017	Meerjarenraming		
				2018	2019	2020
Bedragen x € 1.000						
<u>Bestaand Beleid</u>						
Lasten	4.635	5.207	1.759	1.715	1.706	1.689
Baten	-733	-815	-413	-374	-292	-258
Geraamd resultaat bestaand beleid	3.901	4.392	1.346	1.341	1.414	1.430
<u>Nieuw Beleid</u>						
Nieuw beleid conform kadernota						
Lasten						
Baten						
Nieuw beleid conform kadernota						
Geraamd resultaat bestaand en nieuw beleid	3.901	4.392	1.346	1.341	1.414	1.430

NIEUW BELEID/ONTWIKKELINGEN conform kadernota

- ◆ Geen

NIEUW BELEID/ONTWIKKELINGEN na kadernota

- ◆ Geen

Investeringsen

Geen investeringen opgenomen onder programma 1 Bestuur en Dienstverlening.

Mutaties in reserves

Programma 1: Bestuur en Dienstverlening						
	rekening 2015	begroting 2016	begroting 2017	Meerjarenraming		
				2018	2019	2020
Bedragen x € 1.000						
<u>Bestaand Beleid</u>						
Lasten	25					
Baten	-206	-25				
Geraamd resultaat bestaand beleid	-181	-25				
<u>Nieuw Beleid</u>						
Lasten						
Baten						
Geraamd resultaat nieuw beleid						
Geraamd resultaat bestaand en nieuw beleid	-181	-25				

Programma 2: Openbare orde en veiligheid

Missie

Neder-Betuwe is een gemeente waar iedereen zich veilig voelt met een lokale overheid die zich daarvoor aantoonbaar inzet. Spelregels en grenzen zijn helder. Er wordt snel en merkbaar opgetreden tegen overlast en criminaliteit. Wij stimuleren burgers, bezoekers, ondernemers en veiligheidspartners om vanuit hun eigen verantwoordelijkheid bij te dragen aan de veiligheid binnen de gemeente.

Actuele kaderstellende beleidsnota's

- ◆ Kadernota Integraal Veiligheidsbeleid 2014-2018 (Raadsbesluit 5 juni 2014)
- ◆ Jaarplan Veiligheid 2017
- ◆ Veiligheidsstrategie 2014-2018 Oost-Nederland 'Een Veiliger Oost-Nederland door betrokken samenwerking'
- ◆ Meerjarenbeleidsplan 2014-2018 Politie (opgesteld conform de wet Nationale Politie)
- ◆ Plan van aanpak/draaiboek Oud en Nieuw
- ◆ Regionaal Crisisplan
- ◆ Rampenplan en Rampenbestrijdingsplannen
- ◆ Preventie- en Handhavingsplan uitvoering Drank- en Horecawet 2014-2018 (Raadsbesluit 5 juni 2014)
- ◆ Algemene Plaatselijke verordening Gemeente Neder-Betuwe 2015

Thema's

2.1 Hulpdiensten

Wat willen we bereiken?		Wat gaan we ervoor doen?	
A	Adequate brandweezorg, crisisbeheersing en rampenbestrijding.	A1	Participeren in werkgroepen van de Veiligheidsregio Gelderland-Zuid voor het actualiseren van regionale rampenplannen.
		A2	Gemeentelijke crisisorganisatie op de hoogte houden van de ontwikkelingen bij de Veiligheidsregio Gelderland-Zuid.
		A3	In onze gemeente zijn 178 vrijwilligers van de lokale EHBO verenigingen actief voor HartslagNu. Er zijn 7 AED aangemelde apparaten. Het doel is om elk jaar het aantal vrijwillige burgerhulpverleners in onze gemeente uit te breiden en dat geldt ook voor het aantal aangemelde AED apparaten. Om dit te bewerkstelligen zal door de gemeente hiervoor bij HartslagNu aandacht worden gevraagd.
B	De aanrijdtijden van de hulpdiensten voldoen aan de landelijke vijftienminutennorm en de overschrijding daarvan bedraagt maximaal 5%.	B1	Toetsen of de hulpdiensten voldoen aan de gestelde normen. Middels het tussentijds opvragen van de tussenrapportages van de hulpdiensten, beoordelen of de hulpdiensten de norm behalen. Is dit niet het geval, dan aandacht vragen bij hulpdienst voor deze problematiek.
Ontwikkelingen:			
De nieuwe politie organisatie Als gevolg van de nieuwe politieorganisatie is het team Neder-Betuwe/Tiel opgeheven en maakt Neder-Betuwe deel uit van het robuuste basisteam de Waarden. De wijze waarop de huisvesting van de politie wordt ingericht is in een plan vastgelegd. Op dit moment kent het team één hoofdlocatie (Tiel) en drie opkomstlocaties (Geldermalsen, Culemborg en Zaltbommel). In de komende jaren wordt de locatie Geldermalsen gesloten. Voor de gemeente Neder-Betuwe betekent dit dat het politiebureau in Kesteren (momenteel alleen te bereiken op afspraak) op termijn zal worden gesloten. In afstemming met het bestuur (de burgemeester van Neder-Betuwe) kan een steunpunt elders in de gemeente worden gesitueerd waar burgers terecht kunnen als zij een politieambtenaar in een 'veilige' omgeving wensen te spreken. Het politieteam de Waarden heeft in 2016 vooruitlopend op de sluiting van het bureau in Kesteren invulling gegeven aan het dienstverleningsconcept waarbij de klant (burger) kan kiezen op welke wijze hij contact krijgt met de politie. Dat kan via internet, telefonisch, via een beeldverbinding en op twee manieren 'live' → op een bureau of bij de burger thuis / zijn werk etc. Het politieteam De Waarden streeft er naar om in 2016 de aangiften en getuigenverklaringen zoveel mogelijk bij de burgers thuis op te gaan nemen.			
Brandweer Eind 2017 wordt er een Brandweezorgplan opgeleverd. Hierin worden risico's in samenhang benaderd, dus vanuit risicobeheersing én incidentbestrijding. In dit plan staat beschreven hoe de brandweer invulling gaat geven aan de visie om risico gestuurde brandweezorg te realiseren. Een onderdeel van het Brandweezorgplan is het dekkingsplan. Het dekkingsplan wordt eind 2016 geactualiseerd.			

2.2 Openbare orde en veiligheid

Wat willen we bereiken?		Wat gaan we ervoor doen?
A Veilige gemeente, integrale aanpak.	A1.	Tot eind 2017 uitvoering geven aan de voortgezette kadernota Veiligheid 2014-2018. Uitvoering geven aan Jaarplan Veiligheid 2017 en de APV. In 2017 opstellen Kadernota Veiligheid 2018-2021, vaststellen door raad 4 ^e kwartaal 2017. In 2017 opstellen Jaarplan Veiligheid 2018, vaststellen door college 4 ^e kwartaal 2017.
	A2.	Stimuleren van gerichte voorlichting en preventieve maatregelen om het aantal inbraken te verminderen. In samenwerking met de politie en bewoners stimuleren en ondersteunen bij het opzetten van Whatsapp-signaleringsgroepen.
	A3.	Aanbieden door Bureau Halt op de basisscholen van voorlichting over criminaliteit, normen en waarden, groepsdruk, overlast, vuurwerk (project oud nieuw), respect en digipesten.
B Voorkomen van vernielingen en verhalen van schade.	B1.	Voortzetten project 'Vandalisme-offensief'.
	B2.	Aangifte doen van alle vernielingen die aan gemeentelijke eigendommen worden aangericht en indien de dader bekend is de schade verhalen.
	B3.	Publiceren van aangerichte schade aan gemeente-eigendommen in de kranten; bij grote aangerichte schade een Burgernet-bericht uit laten gaan.
	B4.	Tegengaan van aanstootgevende reclame-uitingen. (<i>alert reageren, binnen onze bevoegdheden</i>).
C Zo min mogelijk alcoholmisbruik, drugsgebruik en drugshandel	C1.	Uitvoering geven aan het beleid op grond van artikel 13b Opiumwet, het Regionaal hennepsteelt convenant en het uitvoeringsconvenant.
	C2.	Communiceren naar de inwoners over de 'aanpak hennepsteelt' via het Magazine NB en de gemeentelijke website.
	C3.	Bevorderen dat de politie daadkrachtig optreedt, vooral tegen de overlast van drugshandel, en gericht onderzoek verricht op locaties waarover signalen binnenkomen dat er wordt gedeald.
	C5.	Aanbieden preventie/voorlichtingslessen aan VO scholen over alcohol, roken en blowen Vanuit het Sociaal Team inzet medewerker van IrisZorg voor gerichte persoonlijke hulpverlening bij verslavingsproblematiek. Daarnaast wordt een straathoekwerker van IrisZorg ingezet.
E Uitvoering geven aan de Drank- en Horecawet 2014-2018. Organiseren van toezicht en handhaving volgens het vastgestelde Preventie- en Handhavingsplan. (alcoholmatiging).	E1.	Controles uitvoeren en handhaven op o.a. de naleving van de leeftijdsgrens op basis van de Drank & Horecawet bij alcoholverstrekkers (horeca, sportverenigingen supermarkten en slijterijen). Handhaven indien tijdens controle blijkt dat de leeftijdsgrens niet wordt nageleefd.
	E2.	Gerichte PR-acties naleving leeftijdsgrens richting doelgroepen als caissières, ouders en jeugd. Informatie verstrekken aan- en communicatie met alcoholverstrekkers Voorlichting geven aan jongeren over alcoholgebruik. Communiceren naar de inwoners en jongeren over alcoholgebruik.
	E3.	Samenwerking met politie, ondernemers, verenigingen, scholen en gezondheidsorganisaties bevorderen.

Ontwikkelingen:

Voorzetten van veiligheidsbeleid 2014-2018

De Kadernota Veiligheid 2010-2014 is verlengd naar 2014 tot 2018 (raadsbesluit 5 juni 2014). Dit betekent dat op basis van deze nota het veiligheidsbeleid tot eind 2017 in de hele breedte wordt voortgezet. Speerpunten voor 2017 zijn: Voorkomen Woninginbraken, aanpak vandalisme, hennepsteelt, drugs/alcohol, huiselijk geweld en aanpak van ernstige overlast door (verwarde) personen in de woonomgeving.

Kadernota Veiligheid 2018-2021

- In 2017 Kadernota Veiligheid 2018-2021 opstellen. In november 2017 vaststellen door raad.
- In 2017 het Jaarplan Veiligheid 2018 opstellen.

Nieuwe veiligheidsonderwerpen voor de nieuwe Kadernota Veiligheid 2018-2021

Vanuit een gezamenlijke verantwoordelijkheid voor de veiligheid in Nederland, hebben de minister, de regioburgemeesters en het college van procureurs-generaal gekozen voor een gemeenschappelijke veiligheidsagenda. Aan de hand van de daarin vastgestelde thema's maken zij afspraken over de bijdrage van een ieder en de aanpak van deze problemen. De bijdrage van de politie is in meerjarenbeleid uitgewerkt als landelijke beleidsdoelstelling (artikel 18 Politiewet).

De volgende thema's zijn benoemd om nader uit te werken:

- **Ondermijnende criminaliteit** – gericht op integrale aanpak met betekenisvolle interventies. Aandacht voor criminele samenwerkingsverbanden, drugscriminaliteit, witwassen, vastgoedfraude, mensenhandel en -smokkel, fraude, milieucriminaliteit, outlaw motorcycle gangs en vrijplaatsen.
- **Cybercrime** – naast versterking van de specialistische aanpak van complexe cybercrime ook toerusten van de basispolitie zodat zij aangiften van eenvoudige cybercrime zelf kunnen afdoen.
- **Fraude** – gericht op ernstige vormen van fraude, kwetsbare slachtoffers en/of stelselmatige daders, omvangrijke financiële schade en het ondermijnende effect van delicten.
- **Kinderporno** – gericht op slachtoffers en het maatschappelijk effect enerzijds, op vervaardigers en verspreiders en kindersekstoerisme anderzijds.
- **High Impact Crime (incl. aanpak Jeugdcriminaliteit)** – naast woninginbraak ook aandacht voor overvallen, straatroof en geweld. Gebiedsgerichte en dadergerichte aanpak. Bij huiselijk- en seksueel geweld bovendien bevorderen van aangiftebereidheid.
- **Afpakken** – misdaad mag niet lonen. Huidige aanpak (strafrechtelijk ontnemen en verbeurd verklaren) verbreden naar integraal afpakken en naar schadevergoeding aan de slachtoffers.

Niet alle landelijke prioriteiten zijn in ons veiligheidsbeleid opgenomen m.u.v. aanpak hennepsteelt en High Impact Crime (aanpak woninginbraken, aanpak jeugdcriminaliteit en Huiselijk Geweld). Toch volgt de gemeente Neder-Betuwe de ontwikkelingen op de voet en speelt in op actuele ontwikkelingen als deze zich voordoen in de gemeente. Bij het opstellen van de Kadernota Veiligheid 2018-2021 vindt een afweging plaats welke veiligheidsonderwerpen worden voortgezet en welke van de hierboven aangegeven landelijke beleidsthema's worden meegenomen.

Overige Ontwikkelingen

Geen

Beleidsindicatoren

Naam Indicator:	Eenheid:	Uitkomst Neder-Betuwe:	Uitkomst Landelijk:	Bron:
Verwijzingen Halt	Aantal per 10.000 jongeren	122,9 (2014)	139,7 (2014)	Bureau Halt
Harde kern jongeren	Aantal per 10.000 inwoners	0,2 (2014)	1,3 (2014)	KLPD
Winkeldiefstallen	Aantal per 1.000 inwoners	0,2 (2015)	2,4 (2015)	CBS
Geweldsmisdrijven	Aantal per 1.000 inwoners	3,1 (2015)	5,4 (2015)	CBS
Diefstallen uit woning	Aantal per 1.000 inwoners	2,4 (2015)	2,4 (2015)	CBS
Opkomsttijden Ambulance	Tussenrapportage per kwartaal	95 % van de spoedritten binnen de norm van 15 minuten.	onbekend	Regionale Ambulance Voorziening (RAV)
Opkomsttijden Brandweer	Tussenrapportage per kwartaal	95 % van de prio 1 ritten binnen de norm van 15 minuten.	Onbekend	Veiligheidsregio Gelderland-Zuid sector Brandweer

Verbonden Partijen

Veiligheidsregio Gelderland-Zuid

Welke beleidsdoelstellingen gaat de verbonden partij voor ons bereiken?		Wat gaat de verbonden partij hiervoor doen?
A De Veiligheidsregio Gelderland-Zuid zorgt voor een veilige regio, waarin rampen en crises zo goed mogelijk voorkomen en bestreden worden en de inwoners kunnen rekenen op snelle en goede geneeskundige hulpverlening en brandweezorg.	A1.	De sector Geneeskundige Hulpverleningsorganisatie in de Regio (GHOR) draagt zorg voor de advisering, coördinatie en aansturing van de geneeskundige hulpverlening bij ongevallen en rampen. De GHOR is evenals het Veiligheidsbureau een netwerkorganisatie die er samen met haar ketenpartners (waaronder ziekenhuizen, huisartsen, ambulancedienst, GGD, GGZ) voor zorgt dat de geneeskundige hulpverlening voor, tijdens en na een ongeval, dreigende crisis of ramp adequaat geregeld is.
	A2.	De sector Brandweer is verantwoordelijk voor de uitvoering van de wettelijke taken op het gebied van specialistisch brandweerwerk en externe veiligheidsregelgeving. Voorbeelden hiervan zijn het waarschuwen van de bevolking, het verkennen van gevaarlijke stoffen, het verrichten van ontsmettingen en het grootschalig optreden, het vuurwerkbesluit en het BRZO. Daarnaast worden de lokale brandweerkorpsen ondersteund bij de preparatie, preventie en de nazorg. Aandringen bij de Veiligheidsregio Gelderland-Zuid (VRGZ) op handhaving van de norm voor opkomsttijden van de brandweer.
	A3.	De Gemeenschappelijke Meldkamer (GMK) is onderdeel van de Veiligheidsregio Gelderland-Zuid. Centralisten van ambulance, brandweer en politie zitten fysiek bijeen en nemen rechtstreeks de meldingen aan via alarmnummer 112 binnenkomen.
	A4.	In het Veiligheidsbureau werken medewerkers van brandweer, GHOR, gemeenten, politie, Defensie, de provincie Gelderland en het Waterschap Rivierenland samen aan het ontwikkelen, organiseren, borgen en coördineren van multidisciplinaire plannen en processen die nodig zijn voor een professionele rampenbestrijdings- en crisisbeheersingsorganisatie.
B De VRGZ behartigt de belangen van de deelnemende gemeenten op het gebied van hulpverlening en veiligheid door uitvoering te geven aan:	B1.	Het onder alle omstandigheden bewerkstelligen van een doelmatig georganiseerde en gecoördineerde uitvoering van werkzaamheden ter zake van het voorkomen, beperken en bestrijden van rampen en crises.
	B2.	Het doelmatig organiseren, coördineren en (laten) uitvoeren van het vervoer van zieken en ongevalsslachtoffers, de registratie daarvan en het bevorderen van adequate opname van zieken en ongevalsslachtoffers in ziekenhuizen of andere instellingen voor intramurale zorg.
	B3.	Het voorbereiden en bewerkstelligen van een doelmatig georganiseerde en gecoördineerde geneeskundige hulpverlening bij rampen.
	B4.	Het inventariseren en analyseren ten behoeve van de deelnemende gemeenten van gemeentegrensoverschrijdende risico's op het gebied van de fysieke veiligheid.
	B5.	Het adviseren van de deelnemende gemeenten op het gebied van hulpverlening en veiligheid.

Wat mag het kosten?

Programma 2:		Openbare Orde en Veiligheid				
	rekening 2015	begroting 2016	begroting 2017	Meerjarenraming		
				2018	2019	2020
Bedragen x € 1.000						
Bestaand Beleid						
Lasten	2.473	2.371	1.735	1.714	1.693	1.673
Baten	-613	-76	-13	-13	-13	-13
Geraamd resultaat bestaand beleid	1.860	2.294	1.721	1.701	1.680	1.659
Nieuw Beleid						
Nieuw beleid conform kadernota						
Lasten			13	13	13	13
Baten						
Nieuw beleid conform kadernota			13	13	13	13
Geraamd resultaat bestaand en nieuw beleid	1.860	2.294	1.734	1.713	1.692	1.672

NIEUW BELEID/ONTWIKKELINGEN conform kadernota

- ◆ **Voorlichting Bureau Halt 12-18 jaar (€ 12.500 structureel)**
Voorkomen dat jongeren deviant gedrag tonen en weten wat de consequenties ervan zijn.
Voorkomen dat jongeren in het strafrecht terecht komen.

NIEUW BELEID/ONTWIKKELINGEN na kadernota

- ◆ **Geen**

Investeringsen

Geen investeringen opgenomen onder programma 2 Openbare orde en veiligheid.

Mutaties in reserves

Er vinden voor programma 2 Openbare orde en veiligheid geen mutaties plaats in onze reserves.

Programma 3: Fysieke leefomgeving

Missie

Neder-Betuwe is een veilige, schone, aantrekkelijke en gevarieerde gemeente en bekend als hét laanboomcentrum van Nederland respectievelijk Europa. Wij werken samen met bewoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties aan het behoud en de ontwikkeling van een duurzame, vitale gemeente.

We streven naar een evenwichtige ruimtelijke ordening waarbij landschappelijke waarden worden behouden. De woningvoorraad is kwalitatief op orde en wordt voortdurend afgestemd op de behoefte. Nieuwe kansen en ontwikkelingen worden aangegrepen om de aanwezige ruimtelijke kwaliteiten te versterken.

Actuele kaderstellende beleidsnota's

- ◆ Beheerplannen onderhoud wegen, gebouwenbeheer en groen
- ◆ Landschap Ontwikkeling Plan (LOP)
- ◆ Bestemmingsplannen
- ◆ Nota Bovenwijkse Voorzieningen (actualisatie 2016)
- ◆ Structuurvisie Neder-Betuwe 2015
- ◆ Regionaal Woningbouwprogramma 2016
- ◆ Woonvisie Neder-Betuwe 2016-2021
- ◆ Woonvisie Neder-Betuwe 2016 – 2021 Vitale kernen in een sterke gemeente 2.0
- ◆ Nota grondbeleid
- ◆ Nota Wonen-Welzijn-Zorg
- ◆ Welstandsnota
- ◆ Bouwverordening
- ➔ Regionaal beleidskader uitvoering VTH-taken binnen de regio Rivierenland, vastgesteld 2 februari 2016 (college)
- ➔ Verordening Kwaliteit vergunningverlening, toezicht en handhaving omgevingsrecht gemeente Neder-Betuwe, vastgesteld raad 7 juli 2016
- ◆ Notitie Integraal Handhaven 2014-2017, onderdeel Bouw, RO, APV (voor wat betreft het onderdeel APV), vastgesteld op 18 februari 2014 (college)
- ◆ Nota Externe Veiligheid 2015-2019
- ◆ Waterplan
- ◆ Nota begraafplaatsenbeleid
- ◆ Verbreed Gemeentelijk rioleringsplan (vGRP)
- ◆ Nota duurzaamheid 2016-2020
- ◆ Masterplan Centrum Kesteren, vastgesteld op 15 dec 2011
- ◆ Uitvoeringsprogramma speeltuinen 2016 - 2020
- ◆ Startnotitie Neder-Betuwe Gezond! (Sociaal Economische Gezondheidsverschillen) (raadsbesluit 31 oktober 2013)
- ◆ Structuurvisie ABC Opheusden
- ◆ Beleidsnota Externe Veiligheid Neder-Betuwe 2015-2018

Thema's

3.1 Wonen

Wat willen we bereiken?		Wat gaan we ervoor doen?	
A	Woningbouw aansluitend op de Woonvisie 2016-2021.	A1.	Toevoegen van duurzaam aantrekkelijke woningen.
		A2.	Inzetten op een realistische nieuwbouwambitie.
		A3.	Woningbouw in elke kern, volwaardige afronding van de huidige plannen.
		A4.	Verder verduurzamen van de woningvoorraad.
		A5.	Betaalbare woningen voor kwetsbare doelgroepen.
B	Behouden van aanbod kleinschalige (intramurale) zorgvoorzieningen in onze dorpen.	B1.	Faciliteren van gerealiseerde woon-zorgvoorzieningen in onze dorpen (Steegakker, Elim, Reigerhof, Habion) zodat zij optimaal hun rol in de lokale samenleving kunnen vervullen.
		B2.	Uitvoering geven aan het Bor (Besluit omgevingsrecht, onderdeel van de Wabo) Toelichting: op basis van deze wet wordt het eenvoudiger om een tijdelijke mantelzorgwoning te plaatsen
		B3.	Meewerken aan alternatieven voor (dreigende) leegstand i.v.m. scheiden van wonen en zorg.
		B4.	Maken van prestatieafspraken met betrekking tot woningtoewijzing met het welzijnswerk over de wijze waarop zij senioren kunnen faciliteren met diensten op het gebied van zorg, welzijn en gemak.

Ontwikkelingen:

Wonen

De Woningwet 2015 stelt nieuwe spelregels voor de sociale huursector. De herziene Woningwet is erop gericht dat woningcorporaties zich concentreren op hun kerntaak: zorgen dat mensen met een laag inkomen goed en betaalbaar kunnen wonen. Bij de wet hoort een AMvB (Algemene Maatregel van Bestuur) waarin details over de uitvoering van de wet zijn vastgelegd. De hoofdpunten uit de nieuwe Woningwet betreffen:

1. het werkdomein woningcorporaties
2. Scheiding of splitsing van diensten algemeen economische belang en niet- diensten algemeen economische belang
3. Passend toewijzen
4. Governance en intern toezicht
5. Verslaglegging en financiële transparantie
6. Extern toezicht en sanering
7. Rol gemeenten
8. Rol huurders
9. Woningmarktgebieden
10. Diversen (klachtenreglement, wooncoöperatie, overcompensatie, gemengde dienstverlening)

In maart 2016 werd de Woonvisie 'Vitale kernen in een sterke gemeente 2.0' vastgesteld. Met de Woonvisie Neder-Betuwe 2016-2021 willen we inzetten op het toevoegen van duurzaam aantrekkelijke woningen en nieuwbouw, het inzetten op een realistische woningbouwambitie, woningbouw in elke kern, volwaardige afronding van de huidige plannen, het verder verduurzamen van de woningvoorraad en betaalbare woningen voor kwetsbare doelgroepen. Met de provincie vindt permanente afstemming plaats in het kader van de Woonagenda. Wat nieuwbouwplannen betreft richten we ons op afronding van de plannen die al langer lopen (Triangel Ochten, Casterhoven, Herenland Opheusden, Broedershof Echteld). Daarnaast wordt ingezet op een aantal nieuwbouwplannen die nu in ontwikkeling zijn. In dit kader is een verkenning naar woningbouw bij Fructus (Dodewaard) aan de orde. Hiermee wordt tegemoet gekomen aan de woningbouwbehoefte in onze gemeente. Tevens zetten wij in op de realisatie van extra woningen voor de huisvesting van vergunninghouders.

Spultzone

In onze gemeente lopen wij bij toekomstige bouwprojecten regelmatig aan tegen de problematiek van de spuitzones. Vuistregel is dat een spuitzone (de afstand tussen locaties waar gewasbestrijdingsmiddelen worden gebruikt en 'gevoelige' bestemmingen als woningen) 50 meter dient te zijn.

Uit jurisprudentie-onderzoek blijkt echter, dat de afstand die daadwerkelijk opgenomen kan worden in een bestemmingsplan kleiner mag zijn, indien voldaan wordt aan verschillende voorwaarden. De belangrijkste voorwaarden zijn kort gezegd: het toepassen van drift reducerende maatregelen, die via een z.g. 'instandhoudingsplicht' in een bestemmingsplan zijn vastgelegd. Vereist is daarbij wel, dat in een z.g. locatie specifiek onderzoek wordt bevestigd, dat de toe te passen maatregelen daadwerkelijk drift reducerend werken op de omgeving.

Recent zijn de eisen die de Raad van State stelde aan een dergelijk onderzoek overigens versoepeld. Tot voor kort werden alleen onderzoeken toegestaan waarin de maatregelen aan de hand van rekenmodellen werden beoordeeld. In feite was de Wageningen Universiteit (WUR) de enige instantie in Nederland die dergelijke modelmatige onderzoeken kon uitvoeren. In enkele zeer recente uitspraken (mei en juni 2016) is de Raad van State daarvan echter afgeweken: het ziet er naar uit, dat nu ook meer 'juridische rapporten/beschouwingen' worden geaccepteerd, mits daarin gebruik wordt gemaakt van eerdere (wel modelmatige) rapporten die worden toegepast op de betreffende specifieke locatie.

Over de effecten van deze uitspraken is overleg gevoerd met Hekkelman advocaten. Ook zij bevestigen, dat hiermee de weg vrij lijkt voor rapportages zonder een modelmatige onderbouwing (mits gebaseerd op eerdere berekeningen en vertaald naar de specifieke situatie). Overigens wordt er vanuit gegaan dat een dergelijk rapport moet worden opgesteld door een ter zake deskundig bureau (en dus niet door een particuliere initiatiefnemer zelf). Hoe dan ook zal dit kostenbesparend zijn, de modelmatig opgezette berekeningen waren altijd zeer kostbaar.

3.2 Ruimtelijke ordening

Wat willen we bereiken?		Wat gaan we ervoor doen?	
A	Implementatie omgevingswet	A1.	Uitvoeren uitvoeringsprogramma. In het uitvoeringsprogramma staan die taken genoemd die de komende jaren uitgevoerd worden. Dit uitvoeringsprogramma is gericht op een succesvolle implementatie van de omgevingswet in de gemeente Neder-Betuwe.
B	Actuele bestemmingsplannen waarin het gewenst ruimtelijk beleid van de gemeente Neder-Betuwe is vertaald in ruimtelijke regels	B1	Werkplan bestemmingsplannen uitvoeren met als doel: - Handboek bestemmingsplannen actualiseren (inclusief nieuw beleid) - Zoveel mogelijk plannen samenvoegen tot één plan (woonkernen, buitengebied en bedrijventerreinen)
C	Klimaatadaptie	C1.	Uitvoeringsbeleid toekomstbestendig maken van onze leefomgeving. Op basis van een klimaatscan maken we een integraal plan waarin we ingaan op de gevolgen van de klimaatverandering en hoe we daar concreet met maatregelen op in kunnen spelen.
Ontwikkelingen:			
Implementatie omgevingswet In 2019 vindt (volgens huidige planning) invoering van de omgevingswet plaats. Invoering van deze wet gaat verder dan het opstellen van een omgevingsvisie en één omgevingsplan. De wetwijziging heeft gevolgen voor de rol als college en raad, de samenwerking tussen afdelingen binnen de gemeente maar ook tussen gemeente en diverse verbonden partijen. Het ambtelijk opdrachtnemerschap voor implementatie ligt bij de afdeling fysiek. Daar ligt echter niet het primaat. De opgave om te voldoen aan de omgevingswet is een opgave waarmee de gemeentelijke organisatie in zijn geheel aan de slag zal moeten. In 2016 is gestart met medewerkers en bestuurders te informeren over de komst van de nieuwe wet. Wij sturen actief op een integrale implementatie en daarmee op een vanzelfsprekende verbinding tussen het ruimtelijk domein en beleidsthema's binnen het sociaal domein. In 2016 is ook een plan van aanpak voor de implementatie opgesteld en een start gemaakt met een stuurgroep en ambtelijke werkgroep voor uitvoering van werkzaamheden. 2017 en 2018 staan in het teken van uitvoeren van het uitvoeringsprogramma dat uiteindelijk leidt tot een succesvolle implementatie van de omgevingswet in de gemeente Neder-Betuwe. Het doel van de implementatie is: het proces vormgeven waarbinnen eenieder betrokken bij de fysieke leefomgeving van de gemeente Neder-Betuwe en met elkaar samenwerkt aan deze fysieke leefomgeving. De kans die de OGW biedt dient daarbij verkend te worden. Bestemmingsplannen De afgelopen jaren is veel tijd en geld besteed aan het actualiseren van bestemmingsplannen. In 2019 en daarna loopt de 10 jaar geldigheidstermijn van diverse geactualiseerde bestemmingsplannen af. Ook zijn er diverse beleidsmatige ontwikkelingen die vragen om verankering in bestemmingsplannen. Doordat de planning van de omgevingswet niet vaststaat is het goed om zelf de regie te houden over het actueel houden van bestemmingsplannen en niet te wachten op de omgevingswet. Wel wordt zoveel mogelijk gewerkt in de geest van de omgevingswet door zoveel mogelijk plannen samen te voegen tot één plan. De volgende stappen zullen hierin genomen worden door ruimtelijke ordening voor het actueel houden van bestemmingsplannen: - Actualisatie handboek bestemmingsplannen (inclusief nieuw beleid) - Zoveel mogelijk bestemmingsplannen samenvoegen tot één plan (woonkernen, buitengebied en bedrijventerreinen)			

3.3 Toezicht en Handhaving

Wat willen we bereiken?		Wat gaan we ervoor doen?	
A	Handhaving op het gebied van het omgevingsrecht	A1.	Uitvoeren van het beleidskader uitvoering VTH-taken Regio Rivierenland.
Ontwikkelingen:			
Omgevingsdienst Rivierenland Vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH) in het kader van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo) zijn wat betreft de uitvoering ondergebracht bij de Omgevingsdienst Rivierenland (ODR). De gemeente is verplicht om voor deze taken beleid vast te stellen en uit te (laten) voeren. Gelet op de uitvoering van de werkzaamheden door de ODR hebben de regiogemeenten er voor gekozen om samen te werken bij het opstellen van het uitvoeringsbeleid. Hierdoor ontstaat meer uniformiteit, rechtsgelijkheid voor burgers en bedrijven, een gelijk kwaliteitsniveau en een efficiëntere en effectievere uitvoering van de taken. Het is gericht op uitvoeringsbeleid en maakt keuzen HOE de gemeente de aspecten laat uitvoeren. Het Regionaal beleidskader uitvoering VTH-taken is op 2 februari 2016 vastgesteld. Dit beleidskader is niet bedoeld om uitspraken te doen over de "WAT-vraag". Deze keuzen en de prioritering hiervan zijn vastgelegd in een werkprogramma dat jaarlijks afzonderlijk wordt vastgesteld door het college. Hierin wordt een overzicht gegeven van alle diensten die de gemeente Neder-Betuwe afneemt van de ODR. De ODR gaat over van een input-gestuurde organisatie (hoeveel uren brengt iedere deelnemer in) naar een output-gestuurde organisatie per 1 januari 2018 (welke producten worden geleverd). Met de ODR zijn concrete kwaliteitsafspraken gemaakt. Deze worden op basis van het Wetsvoorstel VTH vertaald in de "Verordening Kwaliteit vergunningverlening, toezicht en handhaving omgevingsrecht gemeente Neder-Betuwe", met als doel de kwaliteit van de uitvoering van vergunningverlening, toezicht en handhaving te waarborgen en te bevorderen. De verordening is vastgesteld op 7 juli 2016. Over de naleving van de kwaliteitsafspraken doen burgemeester en wethouders jaarlijks mededeling aan de raad.			

3.4 Duurzaamheid

Wat willen we bereiken?		Wat gaan we ervoor doen?	
A	Milieu – en energiebewust gedrag van inwoners en bedrijfsleven.	A1.	Uitvoeren van de nota duurzaamheid (2016-2020) waarbij we zoveel mogelijk belanghebbenden willen betrekken. Naast uitvoeren van bestaande projecten ook nieuwe ontwikkelingen volgen en implementeren. Begin 2017 vindt monitoring van energiebesparing/opwekking plaats. We zullen in 2017 verder gaan met verduurzaming van ons gemeentelijk vastgoed waarbij de gemeentelijke gebouwen voor groot gedeelte voorzien in eigen stroomgebruik. In het laatste kwartaal in 2017 zullen we de resultaten van het uitvoeringsplan evalueren.

3.5 Ruimte en groen

Wat willen we bereiken?		Wat gaan we ervoor doen?	
A	Representatief aanzien van de dorpen met hoge ecologische kwaliteit (uitstraling van Europees laanboomcentrum).	A1.	In gesprek blijven met boomkwekers over bereidheid om te investeren in het groen in de gemeente (aanleg en onderhoud).
		A2.	Uitvoering geven aan het geactualiseerde Groenbeleidsplan (eind 2016 vastgesteld)(
		A3.	Onderzoeken van mogelijkheden om de zichtbaarheid van het Laanboomcentrum en ABC terrein te verbeteren.
B	Onderhoud kwaliteitsniveau begraafplaatsen in stand houden.	B1.	Het geactualiseerde begraafplaatsenbeleid uitvoeren (actualisatie eind 2016)
C	Verbetering van het groenonderhoud met betrokkenheid van onze inwoners.	C1.	Hanteren van een planmatige aanpak (in het kader van (burger) participatie voor het betrekken van inwoners bij het onderhoud van openbaar groen.
		C2.	Hanteren van aantrekkelijke voorwaarden op het gebied van onderhoud van groen door inwoners. Voor 2017 zullen we middelen inzetten om bewonersinitiatieven te kunnen faciliteren.
D	Een passende en aantrekkelijke speelruimte voor inwoners van 0- t/m 18 jaar	D1.	Gefaseerde uitvoering speelruimtebeleidsplan. Zie programma 5 thema 5.4
E	Uitvoering geven aan het landschapontwikkelingsplan (LOP)	E1.	In het LOP zijn in deel 3 projecten opgenomen om het landschap en de beleefbaarheid te continueren en te verbeteren zonder de financiële dekking. Er zijn door een ander provinciaal beleid, subsidies beschikbaar om uitvoering te geven aan de in deel 3 LOP genoemde projecten. Neder-Betuwe wil in 2017 participeren in verschillende regionale projecten.
		E2	Aansluiten bij landschapsprojecten in de buurgemeenten
F	Schoonhouden van openbare ruimte.	F1.	Bevorderen participatie, bijvoorbeeld door te zorgen dat het onderwerp zwerfvuil op de agenda van de verschillende stakeholders komt te staan en door inwoners, wijken en verenigingen te stimuleren om gezamenlijk de problematiek aan te pakken.
		F2.	Verwijderen van zwerfvuil in de openbare ruimte samen met scholen en maatschappelijke organisaties. Acties en actoren zijn vastgelegd in een vierjarig uitvoeringsprogramma
		F3.	Uitvoeren van de nota hondenbeleid 2016. Door uitvoering te geven aan een vierjarig uitvoeringsprogramma streven we gedragsverandering na om overlast door hondenuitwerpselen te verminderen. Accenten liggen op het communicatietraject, optimalisering van voorzieningen, en gerichte handhaving naar aanleiding van de klachten- en meldingenlijn.

Overige Ontwikkelingen

Bommenregeling

Bij opsporing en ruiming niet gesprongen explosieven (NGE), treedt de initiatiefnemer op als opdrachtgever van het NGE-bedrijf die de opsporing/ruiming uitvoert. De gemeente is alleen bij 'eigen' initiatieven/projecten opdrachtgever.

Ten aanzien van de teruggave van een deel van de NGE kosten op basis van de thans vigerende bommenregeling kan de gemeente richting derden maximaal aangeven dat zij zich wil inspannen om via het Rijk tot gedeeltelijke teruggave te komen. Uitgangspunt daarbij is dat de gemeente niet zelf (voor)financiert en ook geen financiële risico's aangaat.

Het Rijk is voornemens om in 4 jaar deze regeling af te bouwen. Het Rijk wil naar het principe dat de initiatiefnemer betaalt, net als bij bv archeologie.

Bodembelastingkaart en beleid in het kader van bommenregeling 2.0

De huidige bommenkaart uit 2008 dient geactualiseerd te worden omdat de wet- en regelgeving is veranderd. Daarnaast dienen we bij bestemmingsplanwijzigingen en aanvragen omgevingsvergunning, te beschikken over een toetsingskader aangaande onderzoek naar en de ruiming van conventionele explosieven en hebben we een aansprakelijkheid op basis van art 175 en 176 van de gemeentewet.

Op landelijk niveau wordt onder meer met Gemeente Neder-Betuwe gesproken over de ontwikkeling en mogelijke inhoud van een normenkader rondom het opsporen en ruimen van CE. Kennis hebben van de inhoud van een normenkader is bij het actualiseren van de bodembelastingkaart NGE (zogenaamde bommenkaart) en het opstellen van bijbehorende beleidskeuzes van essentieel belang. De landelijke besluitvorming over het normenkader en daarmee het kader om beleidskeuzes te maken laat op zich laat wachten. Daarom wordt het ter vaststelling voorleggen van de bommenkaart doorgeschoven naar maart 2017. De actualisatie van de kaart vindt wel in 2016 plaats.

Beleidsindicatoren

Naam Indicator:	Eenheid:	Uitkomst Neder- Betuwe:	Uitkomst Landelijke:	Bron:
Vernielingen en beschadigingen (in de openbare ruimte)	Aantal per 1.000 inwoners	5,5 (2015)	6,1 (2015)	CBS
Ziekenhuisopname na verkeersongeval met een motorvoertuig	%	8% (2014)	7% (2014)	VeiligheidNL
Overige vervoersongevallen met een gewonde fietser	%	6% (2014)	10% (2014)	VeiligheidNL
Omvang huishoudelijk restafval	Kg/inwoner	125 (2014)	205 (2014)	CBS
Hernieuwbare elektriciteit	%	29,6% (2013)	10% (2011)	RWS

Verbonden Partijen

Afvalverwijdering Rivierenland (Avri)

Welke beleidsdoelstellingen gaat de verbonden partij voor ons bereiken?		Wat gaat de verbonden partij hiervoor doen?	
A	Schone, hele en veilige openbare ruimte (IBOR)	A1.	Uitvoeren van het onderhoud in en het behandelen van meldingen over de openbare ruimte op het gebied van groen, grijs, riolering, verkeer en vervoer, openbare verlichting, speeltuinen en gladheidsbestrijding conform frequentie en beeldkwaliteit als vastgelegd in de Dienstverleningsovereenkomst (DVO) en gemeentelijk beleid.
B	Samen met de inwoners en gemeenten op een efficiënte, sociale en duurzame manier werken aan een circulaire economie én aan een schoon, heel en veilig Rivierenland.	B1.	Milieu hygiënisch en efficiënt inzamelen van afval en grondstoffen.
		B2.	Het zoveel mogelijk hergebruiken van huishoudelijke reststromen.
		B3.	Optimalisatie van de efficiency van de dienstverlening.

Omgevingsdienst Rivierenland

Welke beleidsdoelstellingen gaat de verbonden partij voor ons bereiken?		Wat gaat de verbonden partij hiervoor doen?	
A	Duurzame en veilige leefomgeving waarin burgers en bedrijven goed kunnen wonen, werken en leven	A1.	Uitvoeren vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH) in het kader van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo) conform het Regionaal beleidskader uitvoering VTH-taken (hoe-vraag).
		A2.	Uitvoeren vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH) in het kader van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo) conform het Werkprogramma 2017 (wat-vraag).
		A3.	Uitvoeren vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH) in het kader van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo) conform de Verordening Kwaliteit vergunningverlening, toezicht en handhaving omgevingsrecht gemeente Neder-Betuwe (kwaliteitscriteria) (ter vaststelling raad 7 juli 2016).
		A4.	Uitvoeren toezicht en handhaving in het kader van de Algemene plaatselijke verordening (APV) conform de Notitie Integraal Handhaven 2014-2017, onderdeel Bouw, RO, APV en het Werkprogramma 2017.

Casterhoven

Welke beleidsdoelstellingen gaat de verbonden partij voor ons bereiken?		Wat gaat de verbonden partij hiervoor doen?	
A	Wonen	A1.	Uitgifte bouwrijpe kavels ten behoeve van de realisatie van woningbouw in Kesteren. De woningen worden grotendeels projectmatig gerealiseerd. Een deel wordt uitgegeven als vrije kavel voor particulier opdrachtgeverschap.
B	Onderwijs	B1.	Casterhoven is in gesprek met de gemeente over de mogelijkheid om een school voor voortgezet onderwijs binnen het plangebied mogelijk te maken.
C	Economie	C1.	Binnen het plangebied Casterhoven is een bedrijventerrein voorzien.

Wat mag het kosten?

Programma 3: Fysieke Leefomgeving						
	rekening 2015	begroting 2016	begroting 2017	Meerjarenraming		
				2018	2019	2020
Bedragen x € 1.000						
Bestaand Beleid						
Lasten	19.286	20.085	10.075	9.040	8.976	8.912
Baten	-11.987	-14.300	-6.443	-5.266	-5.176	-5.176
Geraamd resultaat bestaand beleid	7.299	5.786	3.633	3.774	3.800	3.735
Nieuw Beleid						
Nieuw beleid conform kadernota						
Lasten			100	85	75	70
Baten						
Nieuw beleid conform kadernota			100	85	75	70
Geraamd resultaat bestaand en nieuw beleid	7.299	5.786	3.733	3.859	3.875	3.805

NIEUW BELEID/ONTWIKKELINGEN conform kadernota

- ◆ **Co financiering en uren projecten LOP (€ 35.000 structureel)**
Het Landschap ontwikkelplan (LOP - RAAD/10/00975) is door uw raad in 2010 vastgesteld. Doel is de landschappelijke kwaliteiten te behouden en waar mogelijk te versterken. Met de beschikbare financiële middelen kunnen wij participeren in (regionale) landschap ontwikkel trajecten.
- ◆ **Brede inzet gelden voor bewonersparticipatie (€ 25.000 structureel)**
Participatie van onze inwoners breed versterken.
- ◆ **Implementatetraject Omgevingswet (€ 40.000 voor 2017 aflopend naar € 10.000 in 2020)**
Een succesvolle implementatie van de Omgevingswet binnen de gemeente Neder-Betuwe.
Een gemeentelijke informatievoorziening die is ingericht naar de eisen vanuit de Omgevingswet.

NIEUW BELEID/ONTWIKKELINGEN na kadernota

- ◆ **Geen**

Investeringen

P3 Programma: Fysieke Leefomgeving		Startjaar	Investeringsbedragen x € 1000
Beschikbaar gestelde investering (lopend/bestaand)	Beschikbaar te stellen investering (nieuw)		
Lopend	Rioolvervang Hoofdstraat 2013 Kesteren	2013	200
Lopend	Startersleningen	2014	450
Lopend	Voorber/aanleg waterberging 2015 (incl restkrediet waterberging 2014)	2015	331
Lopend	Rioleringsmaatr.De Heuning 2014/2015 *	2015	218
Lopend	Maatregelen wateroverlast Opheusden 2015**	2015	542
Lopend	Duurzaamheidsleningen	2016	250
Lopend	Servicebus gebouwenonderhoud	2016	40
Lopend	Rioleringsmaatr.Panhuis 2016 *	2016	43
Lopend	Vervanging riolering	2016	300
Lopend	Voorber/aanleg waterberging 2016 *	2016	262
Nieuw	Voorber/aanleg waterberging 2017 *	2017	262
Nieuw	Voorber/aanleg waterberging 2018 *	2018	262
Nieuw	Investering riolering 2019*	2019	332
Nieuw	Investering waterplan 2019*	2019	35
Nieuw	Investering riolering 2020*	2020	332
Nieuw	Investering waterplan 2020*	2020	35
* Onderdeel van het GRP 2014-2018			
** Aanvulling op GRP 2014-2018 (raadsbesluit 5 maart 2015)			
Totaal Investeringsbedragen			3.894

Mutaties in reserves

Programma 3: Fysieke Leefomgeving						
	rekening 2015	begroting 2016	begroting 2017	Meerjarenraming		
				2018	2019	2020
Bedragen x € 1.000						
Bestaand Beleid						
Lasten	492	294	249			
Baten	-1.582	-283				
Geraamd resultaat bestaand beleid	-1.090	11	249			
Nieuw Beleid						
Lasten						
Baten						
Geraamd resultaat nieuw beleid						
Geraamd resultaat bestaand en nieuw beleid	-1.090	11	249			

Programma 4: Economie

Missie

We streven naar economische groei door te werken aan een goed ondernemersklimaat en een goede kwaliteit van onze werklocaties. Tevens dienen onze winkelkernen vitaal te zijn door in te zetten op ontwikkeling en behoud van winkelconcentratiegebieden. We stimuleren ook economische groei via uitbreiding van verblijfs- en dagrecreatie, waarbij de sterke kanten en mogelijkheden van de gemeente benut worden. Kwaliteitsverbetering is hierbij het uitgangspunt. We ontwikkelen de mobiliteit in onze gemeente zodanig dat deze de bereikbaarheid, de verkeersveiligheid en leefbaarheid versterkt.

Actuele kaderstellende beleidsnota's

- ◆ Businessplan voor de Bedrijfsomgeving Panhuis Kesteren (oktober 2013)
- ◆ Neder-Betuws Verkeer en Vervoerplan (NBVVP, december 2011)
- ◆ Masterplan Centrum Kesteren (december 2011)
- ◆ Business en Masterplan Logistieke Hotspot (vastgesteld in Programmaraad Welvarend voorjaar 2012, ter kennisname aan gemeenteraad aangeboden)
- ◆ Toeristisch recreatieve visie Regio Rivierenland 2012-2015 'Versterken en Uitbouwen' (september 2012)
- ◆ Visie recreatie en toerisme gemeente Neder-Betuwe 'Natuurlijk in Neder-Betuwe' (mei 2013)
- ◆ Regionale detailhandelsvisie (maart 2014)
- ◆ Geactualiseerde structuurvisie ten aanzien van de intensieve veehouderij (2015)
- ◆ Kadernota Basismobiliteit (2015)
- ◆ Intergemeentelijke Strategische Visie voor de Laanboomteelt (2015)
- ◆ Ambitiedocument Regio Rivierenland 2016-2020 (2016)
- ◆ Regionaal Programma Bedrijventerreinen (2016)
- ◆ Structuurvisie ABC Opheusden

Thema's

4.1 Logistieke Hotspot Rivierenland

Wat willen we bereiken?		Wat gaan we ervoor doen?	
A	Bevordering van werkgelegenheid en economische ontwikkeling door (grote) bedrijven naar Rivierenland te trekken.	A1.	Deelnemen aan een aantal trajecten/projecten van Regio Rivierenland (o.a. Logistieke Hotspot Rivierenland).
		A2.	Deelnemen in de gemeenschappelijke regeling Industrieschap Medel. Toelichting: Medel ligt op Tiels grondgebied, waardoor de gemeente Tiel verantwoordelijk is voor de publieke aangelegenheden.
B	De beste locatie voor een tweede containerterminal waarbij geldt dat deze pas wordt ontwikkeld als er voldoende marktvraag is.	B1.	Ondersteunen Logistieke Hotspot bij het locatieonderzoek naar de tweede containerterminal.

Ontwikkelingen:

Logistieke Hotspot Rivierenland (LHR)

Neder-Betuwe maakt onderdeel uit van de Gelderse Corridor. Dit is één van de Gebiedsgerichte opgaven uit de provinciale Omgevingsvisie die in april 2015 expliciet werd opgenomen in het provinciale coalitieakkoord. In het akkoord is het initiatief van de 20 corridorgemeenten meegenomen. In lijn met alle landelijke, provinciale, regionale en lokale visies wil de provincie de ambities aanscherpen via de gedachte van een 'veerkrachtige economie in een veilig, gezond & leefbaar gebied'. Als 'parels aan het corridorsnoer' zijn er (van west naar oost) nu door de provincie vier knopen onderscheiden:

1. de nieuwe Hollandse Waterlinie
2. de Logistieke Hotspot Rivierenland als model voor een bredere duurzame logistieke ontwikkeling
3. Knoop 38 in Valburg als een integraal en duurzaam te ontwikkelen knooppunt
4. Grensonkende logistiek (transport) Emmerich, Montferland en Zevenaar

De provincie zet hierbij (vanuit haar rol als regisseur van de corridor) een concept neer en zet in op integrale samenhang en geeft aan dat de betrokken partners hierbij een alliantie moeten aangaan. Vanuit de regio wordt terecht ook ingezet op bevordering van de Logistieke Hotspot Rivierenland.

De logistieke Hotspot Rivierenland (LHR) is een samenwerking tussen de tien gemeenten uit de regio Rivierenland (waaronder Neder-Betuwe), gemeente Druten, diverse ondernemers, de onderwijssector, KvK, VNO-NCW en de provincie Gelderland. Het doel van de LHR is de verdere (logistieke) ontwikkeling van de regio met de volgende speerpunten:

- het versterken van de regionale bedrijvigheid op basis van de logistieke kwaliteiten;
- het aantrekken van (inter)nationale bedrijvigheid naar de regio, waardoor de werkgelegenheid in de regio gegarandeerd dan wel geïntensiveerd kan worden.

Ten behoeve van de aansturing van de LHR is een stichting opgericht, waarin vanuit de verschillende 'bloedgroepen' een afvaardiging zitting neemt. Door gewijzigde structuren van Regio Rivierenland en van de bevoegdheden van de Stuurgroep Logistieke Hotspot Rivierenland kan de gemeente Neder-Betuwe via deze lijn geen invloed meer uitoefenen op ontwikkelingen en besluitvorming. Met deelname in de Stichting Logistieke Hotspot Rivierenland heeft de gemeente positie. De portefeuillehouder EZ neemt wel deel aan het overleg van de stuurgroep dat is gehandhaafd als klankbord. Het eerdere inzicht van het college om pas over te gaan tot aankoop van certificaten als het bedrijfsleven zelf voor minimaal 50% participeert blijkt op grond van de gewijzigde structuur in de praktijk niet overeen te houden. Een voorstel om daarom toch over te gaan tot éénmalige aankoop van certificaten is in mei 2016 voorgelegd aan de gemeenteraad. De effectuering vindt binnenkort plaats in de tweede tranche uitgifte certificaten.

4.2 Bereikbaarheid en veiligheid

Wat willen we bereiken?		Wat gaan we ervoor doen?	
A	Een optimale bereikbaarheid van onze gemeente in combinatie met een optimale verkeersveiligheid.	A1.	Samenwerken met de provincies Gelderland en Utrecht en aanliggende gemeenten om de fileproblematiek rond de Rijnbrug voor korte en lange termijn op te lossen.
		A2.	Lobbyen voor een veilige en zo mogelijk filevrije A15.
		A3.	Stimuleren en bevorderen van het openbaar vervoer in de gemeente, met als ruggengraat van het OV-systeem een directe treinverbinding tussen Tiel en Arnhem.
		A4.	Verder oplossen van de knelpunten vanuit het Neder-Betuws Verkeers- en Vervoerplan op het gebied van de veiligheid, bereikbaarheid en leefbaarheid (fysieke maatregelen treffen).
		A5.	Stimuleren en bevorderen van de voorlichting en educatie op het gebied van de verkeersveiligheid.
		A6.	Realiseren van een weg onderlangs in de Waalwaard, Dodewaard om de verkeersveiligheid en leefbaarheid op de Waalbandijk te vergroten.
		A7.	Vorbereiden van de uitvoering van de aansluiting van de Voorstraat in Echteld op de N323/A15.
		A8.	Inzetten op aanvullende financiering door hogere overheden om een westelijke toegang tot het ABC-terrein mogelijk te maken. (regionale ontsluiting in westelijke richting)
		A9.	Basismobiliteit optimaal uitvoeren voor de oude doelgroep regiotaxi.
		A10.	Onderzoeken van mogelijkheden om ook andere doelgroepen toe te voegen aan het systeem Basismobiliteit. Leerlingenvervoer is de eerste doelgroep die in aanmerking komt.
Ontwikkelingen:			
Mobiliteit:			
Binnen de gemeente zijn op verschillende plaatsen projecten in ontwikkeling of in uitvoering op het gebied van ruimte en infrastructuur. Al deze ontwikkelingen hebben met name invloed op de mobiliteit in de gemeente(kernen) en kunnen zorgen voor een spanningsveld tussen leefbaarheid en mobiliteit. De provincies Utrecht en Gelderland zijn bezig met de voorbereidingen voor de aanleg van een zogenaamde wisselstrook (tidal flow). Aanpassingen aan zowel de Rijnbrug als in kruisingen aan de provinciale weg N233 moeten ervoor gaan zorgen dat de doorstroming van het verkeer aanzienlijk verbetert. Het project is waarschijnlijk in 2018 afgerond. De A15 is één van de belangrijkste Nederlandse verkeersaders. Samen met de Regio Rivierenland vindt de gemeente het belangrijk dat de A15 nu en in de toekomst verkeersveilig en duurzaam is en een goede doorstroming heeft. De A15 is van vitaal belang voor het realiseren van de regionale ambities ten aanzien van economie en logistiek, agribusiness en recreatie en toerisme; de economische speerpunten van de regionale samenwerking. Medio 2016 is een onderzoek van Panteia over de A15-problematiek gepresenteerd. De resultaten van het onderzoek worden gebruikt voor de lobby A15, waarbij ook de provincie Gelderland betrokken is. De treinverbinding Tiel - Arnhem is de ruggengraat van het Rivierenlandse openbaar vervoersysteem; vanuit de hele regio sluiten busverbindingen aan op de trein. De directe treinverbinding tussen Tiel en Arnhem staat voortdurend onder druk omdat het spoorvak Elst- Arnhem overbelast raakt. De bestuurlijke lobby voor het behoud van een rechtstreekse verbinding heeft er toe geleid dat er gezamenlijk overeenstemming is bereikt over het doen uitvoeren van concrete maatregelen die alle treindiensten tussen Arnhem en Nijmegen (inclusief de doorgaande treindienst Tiel Arnhem) op een robuuste wijze mogelijk maken. Ook over de verdeling van kosten van deze maatregelen zijn afspraken gemaakt. De hier voorgestelde maatregelen kunnen pas naar verwachting in 2018/2019 fysiek worden uitgevoerd. De komende jaren is een robuuste uitvoering van de dienstregeling voor alle treinen op het baanvak tussen Nijmegen en Arnhem daarom nog niet gegarandeerd. De uitvoering van de dienstregeling in de komende jaren zullen betrokken partijen monitoren. De komende twee jaar is er een aantal aanpassingen aan de wegen rond Echteld. Er zijn veel partijen betrokken bij de verkeerskundige wegverbeteringen. Allereerst komt er een directe verbinding tussen de Voorstraat en de N323. Deze vervangt de bestaande onlogische 'slinger' in de Voorstraat tussen de Meersteeg en Echteld die nu van en naar de A15 wordt gebruikt. Verder komt er op de N323 groot onderhoud. Er komen verkeerslichten op de kruising van de afrit A15 en de N323. De oversteek wordt hierdoor veiliger. Daarnaast wordt de rotonde op de kruising van de Meersteeg met de N323 vervangen door een kruising met verkeerslichten. Hierdoor kan het toenemende verkeer van en naar het bedrijfsterein Medel beter worden afgewikkeld. Langs de Voorstraat (tussen het spoor en de Brenksestraat) en langs de Meersteeg (tussen de Eierkampseweg en de brug over de Linge) komen vrij liggende fietspaden. Begin 2018 zijn alle werkzaamheden naar verwachting afgerond. De gemeente heeft de noodzakelijke werkzaamheden voor deze maatregelen verricht, de uitvoering ligt nu bij andere partijen, zoals de provincie en Grontmij. De gemeente is in overleg met de provincie Gelderland in het kader van het proces om de OV-visie van de provincie te implementeren. De provincie geeft aan dat er een groeiend gat is tussen de wensen van reizigers en het OV-aanbod. Dit is bijvoorbeeld zichtbaar in lege bussen die vooral buiten de stedelijke gebieden rondrijden. Ook lagere budgetten noodzaken tot wijzigingen in het openbaar vervoer. Concreet betekent dit dat de provincie gaat schrappen waar de lijnen slecht bezet zijn. Een deel van dit budget zet de provincie in voor investeringen in weg en spoor, t.b.v. het behoud van een sterk lijnennet. Een ander deel van dit budget zetten ze in voor het flexnet dat beter voldoet aan de mobiliteitsvraag. In dit flexnet kunnen reizigers hun vervoer op maat regelen, waar ze ook wonen in Gelderland, desgewenst van deur tot deur. Met name een goede communicatie van de provincie en vervoerders met de reizigers is van belang.			
Basismobiliteit			
Met ingang van 1 januari 2017 start Basismobiliteit in de regio Rivierenland. Als gemeenten staan we dan aan het roer van het aanvullend, vraagafhankelijk vervoer, voorheen regiotaxi. We hebben vanaf de start op 1 januari een operationele regiecentrale, nieuwe vervoerders die vanuit verschillende percelen in de regio hun ritten uitvoeren en een gemeenschappelijke regeling die voor de tien gemeenten als verantwoordelijke organisatie Basismobiliteit beheert. In 2017 wordt gestart met de voormalige doelgroep van regiotaxi (vooral Wmo en vraagafhankelijk OV). We gaan ook zo snel als het mogelijk is kijken of andere doelgroepen kunnen worden toegevoegd. Het betreft dan inwoners met een vervoersvraag waarvoor de gemeente een verantwoordelijkheid heeft. De eerste en belangrijkste doelgroep is leerlingenvervoer.			

4.3 Recreatie en toerisme

Wat willen we bereiken?		Wat gaan we ervoor doen?	
A	Recreatiemogelijkheden en daarmee economische groei en arbeidsplaatsen scheppen door initiatieven op het gebied van recreatie en toerisme te faciliteren.	A1.	Uitvoering geven aan de acties in de regionale en lokale visie Recreatie en toerisme
		A2.	Continueren van deelname aan en samenwerking met het Regionaal Bureau voor Toerisme Rivierenland alsmede voorzetten van de samenwerking met Uiterwaarde
		A3.	Samenwerken met ondernemers in het lokaal platform Recreatie en toerisme.
		A4.	Uitvoering geven aan het door de raad op 11 februari 2016 geaccordeerde bestedingsplan door: - Samen met ondernemers de mogelijkheden onderzoeken van nieuwe/aanvullende lokale routenetwerken.
Ontwikkelingen:			
Recreatie en toerisme			
Uit regionaal onderzoek is gebleken dat er goede mogelijkheden zijn om recreatie en toerisme verder te ontwikkelen in onze regio en gemeente. Deze ontwikkeling zal leiden tot meer bestedingen en tot toename van werkgelegenheid. Daarnaast kan het bijdragen aan het behouden van voorzieningen en de leefbaarheid in onze kernen. Om deze kansen te kunnen benutten, geven we uitvoering aan de regionale en lokale visie. Wij willen ondernemers stimuleren om nieuwe initiatieven te realiseren die passen binnen ons recreatiebeleid en daarmee uitbreiding van het recreatieaanbod en kwaliteitsverbetering te bereiken. Ook marketing en promotie van onze gemeente en van regio Rivierenland zijn hierbij van groot belang. De samenwerking met de regiogemeenten en de ondernemers is hierbij essentieel. Daarom is eind 2015 het platform Recreatie & Toerisme nieuw leven ingeblazen welk platform vier maal per jaar bijeen komt. In het platform zijn afspraken gemaakt over de toekomstige samenwerking en over de door ondernemers gewenste (project)ontwikkelingen. Doordat de gemeenteraad op 11 februari jl. middelen voor de sector ter beschikking stelde kon een aanvang worden gemaakt met de facilitering en uitvoering van deze projecten. Inmiddels is samen met de ondernemers en het Regionaal bureau voor toerisme Rivierenland, een recreatief-toeristische aanbodkaart gemaakt. Ondernemers kregen de kans hierop te adverteren en zodoende ook (financieel) bij te dragen aan de kaart. De kaart was begin juli 2016 gereed: een goed moment voor de ondernemers die hun klanten nog het gehele zomerseizoen deze kaart (gratis) konden aanbieden. Met de ontwikkeling van deze recreatiekaart is ook een aanvullende fietsroute in Neder-Betuwe / Overbetuwe gerealiseerd, de Romeinse Limesroute. Daarnaast zijn eerste voorbereidende werkzaamheden opgestart om samen met de ondernemers een nieuw klompenpad door de uiterwaard van Kesteren-Opheusden te ontwikkelen. Tevens hebben eerste oriënterende gesprekken plaatsgevonden om in het kader van intensivering van de samenwerking met de gemeente Overbetuwe samen een nieuwe (thema-) fietsroute te ontwikkelen. Neder-Betuwe maakt deel uit van een kernteam dat in 2016 een verkennend onderzoek heeft uitgevoerd naar de ontwikkelkansen voor het gebied Veerhaven e.o. Ochten. In deze verkenningsfase werkte gemeente Neder-Betuwe samen met Provincie Gelderland, gemeente Druten, Rijkswaterstaat en Waterschap Rivierenland. Dit onderzoek past bij de ambities en de ontwikkeling van het speerpunt recreatie en toerisme van regio Rivierenland. Naar aanleiding van de verschillende initiatieven in het Midden-Waalgebied voert de provincie Gelderland een verkenning uit naar de onderlinge samenhang en de vraag in welke vorm vastlegging van de diverse initiatieven het best kan plaatsvinden. Belangrijk aandachtspunt bij alle plannen en initiatieven is de waterveiligheidsopgave. De gedachten gaan uit naar het opstellen van een Masterplan Midden-Waalgebied waarin de verschillende deelprojecten en de onderlinge samenhang worden opgenomen.			

4.4 Agribusiness

Wat willen we bereiken?		Wat gaan we ervoor doen?	
A	Ontwikkeling ABC-terrein (bouw vanaf 2016).	A1.	Faciliteren (planologisch) van de eerste bedrijven die zich op het ABC-terrein willen vestigen.
		A2.	Stimuleren van de totstandkoming van een Laanboomgebouw op het ABC Opheusden.
B	Ruimte voor agrarische ondernemers.	B1.	Deelnemen in Greenport Gelderland en betrokkenheid bij het Laanboomcompact
		B2.	Uitvoeren van het regionaal meerjarenprogramma Agribusiness

4.5 Glasvezel

Wat willen we bereiken?		Wat gaan we ervoor doen?	
A	Snelle communicatieverbindingen voor bedrijventerreinen en voor particulieren in het buitengebied	A1.	Faciliteren van particuliere initiatieven
		A2.	Deelnemen aan het breedbandproject van regio Rivierenland.
Ontwikkelingen:			
Breedbandontwikkeling			
Zowel lokaal als regionaal is/wordt onderzocht wat de mogelijkheden zijn om breedband te realiseren in de gemeente/regio. Binnen de gemeente is in het najaar van 2013 een groep van ondernemers onder begeleiding van NGS-Euregio gestart met het onderzoeken van de mogelijkheden en interesse bij bedrijven om glasvezel aan te leggen op bedrijventerreinen (met een toekomstige optionele uitbreiding naar het buitengebied). Ook door Regio Rivierenland wordt sinds 2014 onderzocht wat de mogelijkheden zijn om een volledig dekkend regionaal netwerk voor breedband te realiseren. De werkgroep glasvezel Neder-Betuwe had als doel: voor 1 januari 2016 de drie bedrijventerreinen Bonegraaf Dodewaard, Panhuis Kesteren, Heuning Ochten, gemeentelijke instellingen en/of anderen te voorzien van glasvezel. De gemeente heeft gesprekken gevoerd met de werkgroep en andere initiatiefnemers en met hen afgesproken dat de gemeente t.a.v. initiatieven een faciliterende houding zal aannemen en dat wij daarbij ook nauwlettend de ontwikkelingen binnen regio Rivierenland in de gaten zullen houden. In onze informatiebrief aan de raad van juni 2015 is aangegeven dat 'faciliteren' betekent dat gerekend mag worden op een vlotte dienstverlening bij afgifte van (aanleg)vergunningen voor de bekabeling voor glasvezel. Deze positieve grondhouding t.a.v. breedbandontwikkeling heeft ertoe geleid dat het bedrijf Fore Freedom op het bedrijfsterrein De Heuning inmiddels glasvezel heeft gerealiseerd. Binnenkort zullen ook bedrijventerrein de Bonegraaf en het ABC terrein aangesloten zijn op glasvezel. Regio Rivierenland heeft als doelstelling om een 100% dekkende, toekomst vaste en open glasvezelinfrastructuur te realiseren			

in Rivierenland. De focus van de projectgroep van Regio Rivierenland ligt hierbij op de 'alleen-koper-adressen': adressen die momenteel alleen een koperaanluiting hebben. Dit zijn m.n. adressen in het buitengebied. In Neder-Betuwe betreft dit ruim 2100 adressen. Adressen die momenteel coax of glasvezel hebben komen namelijk niet in aanmerking voor staatsteun en kunnen dus geen onderdeel van dit project uitmaken. Voor deze adressen vinden wel gesprekken plaats met marktpartijen en wordt onderzocht of de overheden hierbij kunnen stimuleren en faciliteren. De resultaten van de pilots en onderzoeksrondes met marktpartijen zijn op 30 mei 2016 gepresenteerd in een regionale bijeenkomst voor de gemeenteraden. N.a.v. de reacties van de marktpartijen is geconcludeerd dat, om aan de doelstelling van 100% dekking te kunnen voldoen, alleen het zogenaamde 'overheidsmodel' een mogelijkheid is. De marktpartijen zullen dit namelijk niet oppakken. Voor bedrijventerreinen blijkt overigens wel een commerciële partij interesse te hebben om terreinen te voorzien van glasvezel. Op 30 mei is de ambitie uitgesproken om aan de slag te gaan met het 'overheidsmodel'. Het Algemeen Bestuur van de regio heeft hierover op 29 juni 2016 een besluit genomen. De gemeenteraden is na de zomer van 2016 gevraagd of zij mee willen doen aan het doorlopen van de route van het 'overheidsmodel'. Later dit jaar hebben de gemeenteraden naar verwachting ook meer inzicht in de technische, financiële en juridische gevolgen. De gemeenteraden worden in het najaar van 2016 geïnformeerd over het doorlopen van de route van het 'overheidsmodel' (fase 5). Aan het eind van fase 5 zal meer duidelijkheid zijn over de technische, financiële en juridische gevolgen en zal de gemeenteraden gevraagd worden een besluit te nemen over het vervolgtraject.

4.6 Versterken lokale economie

Wat willen we bereiken?		Wat gaan we ervoor doen?	
A	Aantrekkelijk ondernemersklimaat en stimuleren van ondernemerschap.	A1.	Onderhouden van contacten met Werkgevers Adviespunt Rivierenland (WAPR) en samenwerking met lokale ondernemers in het platform OVNB voortzetten en verder uitbouwen.
		A2.	Het door ontwikkelen van een digitaal bedrijvenloket: het zorgdragen voor een goede dienstverlening aan ondernemers door structurele inzet van het bedrijvenloket en ondernemerssprekuren.
		A3.	Het opstellen van een economische rapportage 2016.
		A4.	Structureel deelnemen aan het project Ik Start Smart om zodoende het jonge en innovatieve ondernemerschap te faciliteren.(aanvang in Q3 2016, projecttijd van drie jaar)
		A5.	Het aanstellen van een accountmanager bedrijven
		A6.	Afronden van de revitalisering bedrijventerrein 't Panhuis.
		A7.	Deelname aan beurzen en het faciliteren van ondernemersbijeenkomsten
B	Optimale vestigingsmogelijkheden voor bedrijven.	B1.	Voortzetten uitgifte bedrijventerreinen Bonegraaf-West en Tolsestraat.
		B2.	Uitbreiden bedrijventerrein 't Panhuis en de Heuning, naar aanleiding van aantoonbare vraag van reeds in onze gemeente gevestigde bedrijven.
		B3.	Faciliteren van het bedrijventerrein Casterhoven op het moment dat er aantoonbare vraag van bedrijven is
C	Een adequaat winkelaanbod in de vier grote dorpen van de gemeente.	C1.	Stimuleren en faciliteren van initiatieven die bijdragen aan de winkelconcentraties in de kernen Dodewaard, Kesteren, Ochten en Opheusden, waarbij wordt zorggedragen voor een evenwichtige verdeling van de winkelveorzieningen in de vier grotere kernen.
		C3.	Uitvoeren van de plannen voor de Winkelconcentratie Kesteren met marktpartijen volgens het vastgestelde Masterplan en in 2016 vastgestelde Detailhandelsvisie.
		C4.	Faciliteren van de Aldi Opheusden bij verplaatsing naar het Damcon-terrein.
		C7.	Uitvoering geven aan de in 2016 vastgestelde lokale detailhandelsvisie
		C8.	Uitvoeren van een koopstromenonderzoek (eventueel i.c.m. een regionaal onderzoek)

Ontwikkelingen:

Stimuleren Lokale economie en ondernemerschap

Om aan de geformuleerde missie daadwerkelijk invulling te geven dient er (nog) meer aandacht te zijn voor een goede dienstverlening aan en samenwerking met ondernemers. In 2016 is hiervoor al een goede bodem gelegd door de platforms OVNB en R&T nieuw leven in te blazen. Met beide platforms vinden regelmatig overleggen plaats zodat er voortdurend sprake is van kennisdeling en informatie-uitwisseling. Samen met de ondernemers zijn reeds verschillende activiteiten en projecten opgezet en uitgevoerd. Hiermee bouwt de gemeente aan een goede relatie met ondernemers die vanuit hun rol als werkgever voor de gemeente van groot belang zijn. Behalve effectieve beleidsvorming en het beschikbaar stellen van noodzakelijke middelen is een professionele dienstverlening daarbij van belang. Om ondernemers met hun vragen effectief te kunnen bedienen is eind 2016 een bedrijvenloket opgezet. Ondernemers hoeven hierdoor voor hun vraag niet meer op zoek naar de juiste medewerker, maar kunnen hun vraag op elk gewenst moment (digitaal) richten aan het bedrijvenloket. De gemeente heeft de ambitie om de ontvangen vragen binnen twee werkdagen te beantwoorden. Deze werkwijze wordt jaarlijks gemonitord. Ook is samen met ondernemers toegewerkt naar het faciliteren van een maandelijks spreekuur; een spreekuur voor en door ondernemers. Hier kunnen ondernemers zich laten informeren en adviseren door andere ondernemers op het gebied van juridische vraagstukken, fiscaliteiten, btw-vraagstukken, marketing ed. Om de gemeentelijke dienstverlening nog verder te professionaliseren wordt ingezet op de aanstelling van een accountmanager die, naast een digitale voorziening (bedrijvenloket), ook persoonlijk een vast aanspreekpunt is voor ondernemers. De accountmanager legt proactief bedrijvenbezoeken af en haalt "buiten naar binnen". Vragen van ondernemers kan de accountmanager in de organisatie uitzetten en hij kan de ondernemer daadwerkelijk "bij de hand" nemen.

Winkelconcentratie en detailhandelsbeleid

Om de leefbaarheid in en de vitaliteit van de dorpskernen te behouden en te verbeteren is een goed voorzieningenniveau van groot belang. De gemeente wil initiatieven stimuleren die bijdragen aan de winkelconcentraties in de kernen Dodewaard, Kesteren, Ochten en Opheusden, waarbij zorg wordt gedragen voor een evenwichtige verdeling van het voorzieningenniveau over de vier grotere kernen. De gemeenteraad heeft de regionale detailhandelsvisie in het eerste kwartaal van 2015 vastgesteld. In het verlengde van deze visie willen we, samen met de ondernemers in onze gemeente, ook een lokale detailhandelsvisie

opstellen. Eind 2015 heeft daarom aanbesteding plaatsgevonden aan het bureau DTNP waarbij de genoemde beleidsambities als uitgangspunt zijn meegegeven. Met de vertegenwoordigers van de ondernemersverenigingen en van de onderwijssector, die fungeren als klankbordgroep hebben vervolgens verschillende bijeenkomsten plaatsgevonden. Tevens heeft DTNP verdiepende gesprekken gevoerd met de winkeliersverenigingen uit de kernen en zijn alle ondernemers én raadsleden genodigd op een brede informatiebijeenkomst in april 2016. In deze bijeenkomsten hebben ondernemers en andere belanghebbenden hun wensen en ideeën over de visie kenbaar kunnen maken. Dit interactieve proces heeft geleid tot een visie met een breed draagvlak. Ter uitvoering van de voorstellen in de Detailhandelsvisie is een uitvoeringsprogramma opgesteld dat inzicht geeft in de gewenste activiteiten en maatregelen. Tevens is hierbij een rolverdeling, planning en kostenraming opgenomen. De visie is, inclusief het uitvoeringsprogramma, eind 2016 in de raad ter vaststelling aangeboden. Om onze winkelkernen gezond te houden is inzicht in de lokale koopstromen relevant. In de detailhandelsvisie van 2016 is geconstateerd dat er in Neder-Betuwe, hoewel veel winkeliers onder druk staan, nog nauwelijks sprake is van leegstand. Dit wordt verklaard door de aanname dat, naast transformatie naar een andere bestemming, sprake is van een grote lokale koopkrachtbinding. Dit betreft een aanname maar is niet met een onderzoek gestaafd. Een onderzoek hiernaar maakt inzichtelijk welke consumenten waar hun boodschappen doen, waar zij winkelen en waarom zij dat daar doen, hoeveel zij per bezoek besteden, wat hun herkomst is, wat hun verblijfsduur in het dorpscentrum is etc.. Dit is relevante informatie die zowel de gemeente als ondernemers een handvat biedt om al dan niet aanpassingen door te voeren. Ook vanuit de regio werd bij de opstelling van de regionale detailhandelsvisie gesteld dat een (regionaal) koopstromenonderzoek zinvol zou zijn. Mocht dit regionale onderzoek in 2017 aan de orde komen dan heeft het voorkeur om het lokale onderzoek daarmee te combineren.”

Overige Ontwikkelingen

Biezenburg

In Regio Rivierenland heeft in het verleden onderzoek plaatsgevonden naar uitbreiding voor de containerterminal die nu binnen de regio op Medel is gevestigd. Uit dit onderzoek bleek de voorkeurslocatie te liggen binnen de gemeente Neder-Betuwe ter plaatse van de Biezenburg. Bij vervolgonderzoek door de Regio naar de haalbaarheid van de uitbreiding voor een containerterminal – flora en fauna en nautische haalbaarheid – zijn ook twee alternatieve locaties in beeld gekomen die eerder niet beschikbaar waren, het terrein van de glasfabriek in Tiel (AGC-locatie) en de Schele Hoek nabij de huidige containerterminal. Aanvullend op de haalbaarheidsonderzoeken ter plaatse van de Biezenburg heeft de Logistieke Hotspot Rivierenland (LHR) ook onderzoek gedaan naar de alternatieve locaties.

Uit het onderzoek naar de verschillende locaties voor mogelijke uitbreiding van de containerterminal capaciteit is naar voren gekomen dat het voorlopig niet verstandig is om een keuze te maken voor één locatie, dan wel een locatie af te laten vallen. De LHR adviseerde in haar rapport betreffende de uitbreiding van de containerterminalcapaciteit de stuurgroep, de gemeente Neder-Betuwe en de provincie om alle drie locaties aan te houden als potentiële ontwikkellocatie voor extra terminalcapaciteit. De gemeente Neder-Betuwe kan in dit geval slechts besluiten al dan niet de ontwikkellocatie beschikbaar te houden.

De definitieve locatiekeuze/-afweging zal binnen de regio gemaakt moeten worden, omdat deze keuze gemeentegrensoverschrijdend is. Vanzelfsprekend heeft de betreffende grondgebied gemeente hierin het laatste woord, al dan geen medewerking te verlenen aan de komst van een containerterminal. Het voornemen is om vanwege veranderingen in de markt het locatieonderzoek te updaten, zodat er binnen afzienbare tijd duidelijkheid kan worden geboden over nut en noodzaak tweede terminal. Het initiatief ligt bij de bestuurlijk trekker Gelderse Corridor (gemeente Tiel).

Beleidsindicatoren

Naam Indicator:	Eenheid:	Uitkomst Neder-Betuwe:	Uitkomst Landelijk:	Bron:
Funciemenging	%	53,8% (2015)	51,3% (2015)	LISA
Bruto Gemeentelijk Product	Verhouding tussen verwacht en gemeten product	113 (2013)	100 (2013)	Atlas voor Gemeenten
Vestigingen (van bedrijven)	Aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15 t/m 64 jaar	142,5 (2015)	122,4 (2015)	LISA
Verkeersveiligheid	Aantal geregistreerde ongevallen per 1.000 inwoners	8,2 (2014)	5.6 (2014)	Waarstaatjegemeente.nl

Verbonden Partijen

Recreatieschap Nederrijn, Lek en Waal

Welke beleidsdoelstellingen gaat de verbonden partij voor ons bereiken?		Wat gaat de verbonden partij hiervoor doen?	
A	Recreatie en toerisme	A1.	Gemeenschappelijke behartiging van de belangen van de deelnemende gemeenten op het terrein van de openluchtrecreatie en het toerisme in het gebied, zulks met bestemming van het landschappelijk karakter.
		A2.	Aandeelhouder in de B.V. Recreatiemaatschappij Rivierenland (handelsnaam Uit@waarde)

Industrieschap Medel

Welke beleidsdoelstellingen gaat de verbonden partij voor ons bereiken?		Wat gaat de verbonden partij hiervoor doen?	
A	Economische ontwikkeling	A1.	Uitgifte bouwrijpe kavels, (boven)regionaal bedrijventerrein
		A2.	Deelname en bijdrage aan Logistieke Hotspot Rivierenland

Waterbedrijf Vitens N.V.

Welke beleidsdoelstellingen gaat de verbonden partij voor ons bereiken?		Wat gaat de verbonden partij hiervoor doen?	
A	Inwoners van Neder-Betuwe voorzien van kwalitatief goed drinkwater	A1.	De inwoners van Neder-Betuwe voorzien van kwalitatief goed drinkwater tegen een zo laag mogelijke prijs

Wat mag het kosten?

Programma 4:		Economie					
		rekening 2015	begroting 2016	begroting 2017	Meerjarenraming		
					2018	2019	2020
Bedragen x € 1.000							
Bestaand Beleid							
Lasten		266	729	2.641	2.331	1.749	1.698
Baten		-302	-158	-2.497	-2.187	-1.605	-1.605
Geraamd resultaat bestaand beleid		-37	571	144	144	144	93
Nieuw Beleid							
Nieuw beleid conform kadernota							
Lasten				119	119	119	119
Baten							
Nieuw beleid conform kadernota				119	119	119	119
Geraamd resultaat bestaand en nieuw beleid		-37	571	263	263	263	212

NIEUW BELEID/ONTWIKKELINGEN conform kadernota

- Lokale economie en Recreatie & Toerisme (€ 40.000 structureel)**
 Een actief en betrokken bedrijfsleven, gericht op duurzame samenwerking.
 Meer recreatief-/toeristische bestedingen en daarmee economische groei van de sector R&T.
 Inzicht in koopkrachtbinding en koopmotieven van consumenten als input voor relevante beleidskeuzes.
 Inzicht in de actuele winkelleegstand als beleidsinput voor behoud van vitale kernen.
 Inzicht in de actuele economische ontwikkeling in Neder-Betuwe als input voor relevante beleidskeuzes.
- Regionaal Investeringsfonds (€ 44.000 structureel)**
 Regionale economische groei t.a.v. de speerpunten van beleid.
- Structurele extra beleidscapaciteit EZ en R&T (€ 35.000 structureel)**
 Een versterking van de (lokale en regionale) economische groei die zich vertaalt in een toename van de werkgelegenheid binnen de gemeente Neder-Betuwe.
 Een economische groei van de sector Recreatie & Toerisme door het bieden van een groter aanbod en daarmee een toename van de bestedingen op dit terrein.

NIEUW BELEID/ONTWIKKELINGEN na kadernota

- Geen

Investerings

P4 Programma:		Economie	
Beschikbaar gestelde investering (lopend/bestaand)		Startjaar	Investeringsbedragen
Beschikbaar te stellen investering (nieuw)			x € 1000
Lopend	Herstructurering Bedrijventerrein Pannhuis	2014	1.228
Totaal Investeringsbedragen			1.228

Mutaties in reserves

Programma 4:		Economie					
		rekening 2015	begroting 2016	begroting 2017	Meerjarenraming		
					2018	2019	2020
Bedragen x € 1.000							
Bestaand Beleid							
Lasten		400					
Baten		-95	-400				
Geraamd resultaat bestaand beleid		305	-400				
Nieuw Beleid							
Nieuw beleid conform kadernota							
Lasten							
Baten							
Geraamd resultaat nieuw beleid							
Geraamd resultaat bestaand en nieuw beleid		305	-400				

Programma 5: Sociaal domein

Missie

Iedereen doet mee en iedereen doet ertoe

De kracht en mogelijkheden van onze inwoners zijn de vertrekpunten bij de (her)inrichting van het sociale domein. Samen met en door de inwoners werken wij aan een samenleving waarin ruimte, begrip en aandacht is voor de verschillende identiteiten die onze gemeente rijk is. Het creëren van een klimaat van welzijn is een taak van ons allemaal.

Actuele kaderstellende beleidsnota's

- ◆ Coalitieprogramma 2014 – 2018: 'Samenwerken aan een Vitale Samenleving' (mei 2014)
- ◆ Visie Lokaal Sociaal Beleid 2012-2020 (raadsbesluit 12 april 2012)
- ◆ Nota herijking welzijnsbeleid (raadsbesluit 16 april 2015)
- ◆ Algemene subsidieverordening Welzijn (raadsbesluit 10 december 2015) en de daarop betrekking hebbende beleidsregels (collegebesluit 15 december 2015)
- ◆ Groeinya Jeugdzorg in Rivierenland (raadsbesluit 31 oktober 2013)
- ◆ Nota Kernpunten (raadsbesluit 19 december 2013)
- ◆ Wmo-/Jeugd beleidsplan "Samen kan meer" 2015 – 2016 (raadsbesluit 30 oktober 2014) (voorstel tot vaststelling van het nieuwe beleidsplan 2017-2020 staat gepland voor 27 oktober 2016)
- ◆ Verordening Wmo (raadsbesluit 4 juni 2015) (voorstel tot vaststelling van de nieuwe verordening staat gepland voor 22 september 2016)
- ◆ Verordening Jeugdhulp (raadsbesluit 9 juni 2016)
- ◆ Nota Sturing, bekostiging en inkoop transacties Jeugdzorg en AWBZ/WMO (raadsbesluit 24 april 2014)
- ◆ Strategische visie accommodatiebeleid (2010) en Uitvoeringsplan accommodatiebeleid 2014-2018 (18 september 2014)
- ◆ Speelruimtenota 2015-2025 (raadsbesluit 17 september 2015)
- ◆ Gemeenschappelijke regeling GGD-Gelderland (raadsbesluit 10 december 2015)
- ◆ Meerjarenstrategie GGD-Gelderland (raadsbesluit 10 december 2015)
- ◆ Startnotitie Neder-Betuwe Gezond! (Sociaal Economische Gezondheidsverschillen) (raadsbesluit 31 oktober 2013)
- ◆ Uitvoeringsplan Sociaal economische gezondheidsverschillen 2016 (collegebesluit over plan van aanpak volgt eind 2016)
- ◆ Project combinatiefuncties/buurtsportcoaches (raadsbesluit 8 november 2012) /uitvoeringskader buurtsportcoaches/cultuurcoaches (collegebesluit: 26 januari 2016)
- ◆ Speelruimtenota 2015-2025 (raadsbesluit d.d. 17 september 2015)
- ◆ Beheerplan onderhoud sportvelden 2016-2025 (raadsbesluit 2 juli 2015)
- ◆ Convenant bibliotheekwerk Rivierenland 2015 – 2018 (raadsbesluit 26 november 2014)
- ◆ Verordening Voorziening huisvesting onderwijs (raadsbesluit 10 december 2015)
- ◆ Beleidsnotitie Voor- en Vroegschoolse Educatie in een geharmoniseerd stelsel (collegebesluit 10 september 2012)
- ◆ Verordening leerlingenvervoer (raadsbesluit 17 september 2015 en beleidsregels leerlingenvervoer collegebesluit 31 mei 2016)
- ◆ Beleidsregels Bijzondere Bijstand (collegebesluit 17 februari 2015) (actualisering van beleidsregels vindt plaats in het 3^e kwartaal 2016)
- ◆ Verordening cliëntondersteuning 2016 (raadsbesluit 10 december 2015)
- ◆ Vangnetregeling Participatiewet (raadsbesluit 17 september 2015)
- ◆ Re-integratieverordening (raadsbesluit 18 december 2014)
- ◆ Verordening verrekening bestuurlijke boete (raadsbesluit 18 december 2014)
- ◆ Verordening studietoelage Participatiewet (raadsbesluit 18 december 2014)
- ◆ Afstemmingsverordening Participatiewet (raadsbesluit 18 december 2014)
- ◆ Verordening individuele inkomensvoet (raadsbesluit 18 december 2014)
- ◆ Verordening loonkostensubsidie (raadsbesluit 18 december 2014)
- ◆ Verordening tegemoetkoming chronisch zieken en gehandicapten (raadsbesluit 18 december 2014)(voorstel tot wijziging van de verordening zal naar verwachting op 27 oktober in de raad worden behandeld)
- ◆ Beleidsplan Schuldhulpverlening 2012-2015 (raadsbesluit 8 november 2012) en de daarop gebaseerde beleidsregels (collegebesluit 25 juni 2013)

Thema's

5.1 Transitie in het sociaal domein

Wat willen we bereiken?		Wat gaan we ervoor doen?	
A	De transformatie van de 3 D's (kanteling = meer effectieve en minder dure zorg).	A1.	Transformeren door verdere ontwikkeling preventieteam, verbeteren collectief aanbod en het sturen op transformatie bij verwijzers en gecontracteerde aanbieders.
		A2.	Informeren van de raad over de stand van zaken in relatie tot de middelen. Dat gebeurt op drie momenten in het jaar (bij de beide bestuursrapportages en de jaarrekening).
		A3.	Onderzoeken welke mogelijkheden er zijn om op resultaat te sturen en in te kopen.
		A4.	Binnen de voor de transitie/transformatie beschikbare middelen efficiënte zorg aanbieden en het realiseren van een besparing binnen een termijn van de komende drie jaar.
Ontwikkelingen:			
Uitvoering van onze zorgtaken (van transitie naar transformatie) De Kernpunten ("basislijn") genieten inmiddels grote bekendheid. De inwoners maar ook onze partners zoals onderwijs, huisartsen, politie, vrijwilligers- en professionele instellingen weten hen te vinden. Landelijke ervaringen wijzen uit hoe cruciaal het is om een goed toegangspitaal te hebben. In 2017 bouwen we verder voort op de stappen die in 2016 zijn gezet. Stappen die zijn gezet betreffen de doorontwikkeling van het Sociaal team en het preventieteam, het verbeteren van de backoffice/werkprocessen en de rechtmatigheid. Daarnaast wordt onderzocht welke structurele vorm het beste past bij het Sociaal team en de Neder-Betuwse situatie. Momenteel worden medewerkers ingehuurd, ingeleend of gedetacheerd vanuit andere organisaties. Maar niet elke organisatie kan of wil dit blijven doen. Gezocht wordt naar nieuwe mogelijkheden. In 2017 wordt wederom een klanttevredenheidsonderzoek ten behoeve van onze dienst –en hulpverlening uitgevoerd. Een belangrijk instrument om te meten of de Kernpunten voldoende bekend zijn en gewaardeerd worden. Het blijft de aandacht hebben om te zoeken naar een juiste balans van dienstverlening en inzet van personeel en middelen. Versterking basis- en eerstelijns voorzieningen De overheid heeft in 2015 circa 40% (oorspronkelijk was het voornemen 45%) bezuinigd op de hulp in het huishouden, deels ingegeven door deze forse bezuinigingen maar ook door het besef dat zorg en dienstverlening in het kader van de vermaatschappelijking van de zorg goedkoper en effectiever kan. Daarom werkt de gemeente samen met bewoners, gezinssystemen, bewonersinitiatieven, vrijwilligers en de partners in het maatschappelijk middenveld aan de ontwikkelingen van alternatieven om hulpbehoevende bewoners andere vormen van (huishoudelijke) ondersteuning, dagbesteding en mobiliteit aan te bieden. Bij zorgvragen is het streven om het eigenaarschap zoveel als mogelijk bij de bewoners te laten. Eigen kracht en oplossingen vanuit het sociale netwerk krijgen voorrang. Het is echter nodig om ook alternatieven te ontwikkelen, los van de bestaande oude en dure zorg, om hulpbehoevende bewoners te ondersteunen in hun dagelijks leven en hen te faciliteren om deel te kunnen nemen aan de samenleving. Bestaande voorzieningen in de basis lijn en eerste lijn worden daarom in kaart gebracht en leemtes worden waar nodig opgevuld door nieuwe initiatieven. Het preventieteam speelt hierin een belangrijke rol. Voorbeelden van bestaande en nieuwe (vrijwilligers) initiatieven zijn vrijwillige thuisadministratie, maatjesprojecten, het 'Praathuis' voor inwoners die de Nederlandse taal willen verbeteren en begeleide omgangsregeling om tot een goede omgangsregeling te komen tussen gescheiden ouders. Hiervoor wordt samengewerkt met onze welzijnsorganisaties en vrijwillige thuis- en mantelzorgorganisaties.			

5.2 Zorg

Wat willen we bereiken?		Wat gaan we ervoor doen?	
A	Zorg voor jezelf en voor elkaar wordt, meer dan nu het geval is, weer 'normaal' gevonden.	A1.	Ondersteunen, begeleiden en faciliteren van de "Huizen van de Buurt" waar inwoners elkaar kunnen ontmoeten en versterken. Voor en door inwoners worden nieuwe initiatieven opgezet. Daarbij rekening houden met de lokale situatie.
		A2.	Versterken van de eigen kracht en zelfstandigheid van de (zorg)vrijwilligers (los van de gemeente of zorginstelling) door inzet van het opbouwwerk van het Adviespunt Neder-Betuwe.
B	Mantelzorgers ontlasten.	B1.	Ondersteunen van mantelzorgers door lotgenotencontact, respijtzorg (bijv. door de inzet van maatjes), informatiebijeenkomsten en een zoveel mogelijk dekkend aanbod van zorgvrijwilligers.
		B2.	Verstrekken van informatie over mantelzorg op scholen voor het middelbaar onderwijs en bezien op welke wijze die scholen kunnen worden gefaciliteerd om jonge mantelzorgers in beeld te krijgen en te ondersteunen.
		B3.	Door ontwikkelen van mantelzorgsteunpunt tot mantelzorgknooppunt.
C	Goed toegankelijke en bereikbare jeugdzorg en actief beleid voor pleegzorg;	C1.	Uitvoeren van het Wmo en Jeugdbeleidsplan 2017-2020 (afhankelijk van de besluitvorming raad: planning 8 december 2016).
D	Passende zorg voor ouderen en gehandicapten op dorpsniveau (wijkzorg).	D1.	Bezoeken van ouderen thuis door Vrijwillige Ouderen Adviseurs en informatie geven over wonen, welzijn, zorg, financiën en eventueel (kleine) aanpassingen aan de woning met als doel langer zelfstandig thuis wonen en comfortabeler en veiliger.
		D2.	Ondersteunen van onze inwoners bij het zo lang mogelijk thuis kunnen blijven wonen door het beschikbaar zijn van alternatieven zoals o.a.: maaltijdvoorzieningen, huiselijke elektronica (domotica), boodschappendienst.
		D3.	Ondersteunen van ouderen en andere hulpzoekenden bij individuele hulpvragen op het gebied van wonen, zorg en welzijn.
E	Keuzevrijheid in zorg en ondersteuning voor onze inwoners.	E1.	Zorgen voor maatwerk wat betreft zorg en ondersteuning.

Ontwikkelingen:

Versterking mantelzorgondersteuning

De noodzaak om mantelzorgers te ondersteunen is en blijft een urgent aandachtspunt. Steeds meer mensen blijven langer thuis wonen en de zorg voor hen wordt voor een groot deel opgevangen door mantelzorgers en zorgvrijwilligers. Het mantelzorgsteunpunt van Adviespunt Neder-Betuwe biedt ondersteuning met voorlichtingsbijeenkomsten, lotgenotencontact, respijtzorg, maatjes voor mantelzorgers en/of hun naasten en door verbindingen leggen tussen organisaties om elkaar te kunnen versterken. Er is specifieke aandacht voor werkende mantelzorgers en jonge mantelzorgers. Het mantelzorgsteunpunt maakt ook onderdeel uit van het preventieteam. Het ondersteunen van mantelzorgers is een belangrijke pijler in het werk van het preventieteam en specifiek van de welzijnswerkers.

Om de ondersteuning van mantelzorgers een impuls te geven wordt het huidige mantelzorgsteunpunt in 2017 doorontwikkeld naar een mantelzorgknooppunt. Dit knooppunt betreft het netwerk van de mantelzorger bij de ondersteuning van de mantelzorger. Het knooppunt wil bij stakeholders, verenigingen, werkgevers etc. bewustwording over mantelzorgers op gang brengen, zodat zij mantelzorgers beter op hun netvlies krijgen en op hun beurt de mantelzorgers beter kunnen 'vinden'. Het mantelzorgknooppunt helpt hen bij het bedenken van manieren om mantelzorgers een steuntje in de rug te geven, zodat zij op een prettige manier kunnen (blijven) mantelzorgen en niet overbelast raken. Waar nodig kan het knooppunt rechtstreeks ondersteuning aan mantelzorgers bieden, zowel individueel als in groepen.

5.3 Werk, inkomen, armoedebestrijding

Wat willen we bereiken?		Wat gaan we ervoor doen?	
A	Re-integratie van mensen met een bijstandsuitkering naar werk.	A1.	Inzetten van het Participatiebudget om uitkeringsgerechtigden aan werk te helpen.
		A2.	Zoeken naar mogelijkheden met bijstandsgerechtigden zodat zij een maatschappelijke bijdrage kunnen leveren.
		A3.	Maatwerk bieden bij de ondersteuning en plaatsing van werkzoekenden met een grote afstand tot de arbeidsmarkt.
		A4.	Inzetten van de Kernpunten in samenwerking met de werkcoaches uit de gemeente Buren om uitkeringsgerechtigden te betrekken bij het vrijwilligerswerk.
B	Efficiënte inzet van de beperkte middelen voor re-integratie, met behoud van ambitieniveau m.b.t. uitstroom, tegen de achtergrond van de Participatiewet.	B1.	De uitvoering van de Participatiewet samen met de gemeente Buren vormgeven en monitoren.
		B2.	Realiseren van stage-/werkplekken voor de doelgroep van de Participatiewet door samenwerking met private partijen en ondernemers.
C	Meer werkplekken voor mensen met een arbeidsbeperking bij reguliere werkgevers en de overheid (garantiebanen).	C1.	Bevorderen van uitstroom van mensen met grote afstand tot de arbeidsmarkt. Toelichting: Deze mensen kunnen niet meer instromen bij de WSW of de Wajong en komen direct bij de gemeente terecht.
D	Zo min mogelijk armoede in de gemeente.	D1.	Hanteren van een integrale aanpak door afstemming van kennis en deskundigheid binnen de gemeentelijke organisatie.
		D2.	Uitvoeren van de in 2016 vastgestelde beleidsregels bijzondere bijstand.
		D3.	Voortzetten van het jeugdsportfonds.
		D4.	Uitvoeren van diverse projecten uit het uitvoeringsplan 2017 ter verkleining van de sociaaleconomische gezondheidsverschillen. (zie ook 5.4 Gezondheid)
E	Preventie van schulden dan wel het oplossen van ontstane schulden.	E1.	Versterken van preventieve maatregelen. Toelichting: voorkomen van schulden door eerder signaleren en (vrijwillige) begeleiding.
		E2.	Aanbieden van schuldhulpverlening.
		E3.	Ontwikkelen en implementeren van een aanpak/richtlijnen om binnen de kernpunten ondersteuning te bieden aan inwoners bij wie er sprake is van een problematische schuldsituatie.
		E4.	Inzetten van vrijwilligers door Stichting Welzijn Buren bij het op orde krijgen van de thuisadministratie, het invullen van lastige financiële formulieren en begeleiden bij het oplossen van (beginnende) schulden.
		E5.	Actualiseren van Meerjarenbeleidsplan schuldhulpverlening.

Ontwikkelingen:

Participatiewet, werk- en inkomen

In de geest van de transitie, dicht bij en met onze inwoners, is onze gemeente geen onderdeel geworden van de Werkzaak Rivierenland, met uitzondering van de uitvoering van de voormalige Wet Sociale Werkvoorziening. De dienstverlening is met ingang van 2016 kleinschaliger en op maatwerk gericht vorm gegeven door een goede samenwerking met de gemeente Buren. Ook in deze aanpak fungeren de Kernpunten als aanlooppunt. Daarna volgt voor het aanvragen van een uitkering en het krijgen van ondersteuning bij re-integratie, verwijzing naar het gemeentehuis in Opheusden, waar consultants van Buren de eerste intake verrichten. Verdere contacten met klanten vinden plaats in het gemeentehuis van Buren. Die consultants zijn de "bekende" gezichten van onze klanten en er wordt samengewerkt aan het vinden van betaalde arbeid, onbetaalde arbeid, dagbesteding, scholingsmogelijkheden. Ook jong gehandicapten, klanten die een beschutte werkplek of andere vormen van participatie zoeken, volgen deze route.

Armoede in de gemeente/schuldhulpverlening

Uit een vervolgonderzoek (GGD Gelderland-Zuid 2015) is gebleken dat in onze gemeente relatief veel armoede voorkomt. De economische crisis van de afgelopen jaren heeft hier mede aan bijgedragen. Armoede maakt dat mensen minder deelnemen aan de samenleving. Armoede kan bijdragen aan gezondheidsklachten. Binnen het SEGV beleid (Sociaal Economische

Gezondheidsverschillen) is hiervoor aandacht. Om alle jongeren in staat te stellen te kunnen sporten is de overeenkomst met het Jeugdsportfonds in 2015 verlengd met vier jaar. Een ander onderzoek wijst uit dat in meer dan de helft van huishoudens waar huiselijk geweld, kindermishandeling en verwaarlozing speelt, schuldenproblematiek voor komt. Het onderzoek wordt gestaafd met onze eigen ervaringen. Casuïstiek op het terrein van jeugdzorg gaat veelal gepaard met armoede/ schuldenproblematiek. De gemeente ziet dat schuldenproblematiek hele huishoudens ontwricht en dat hier in deze gezinnen eerst "orde op zaken" moet worden gesteld. Vervolgens is het pas mogelijk om aan een vorm van hulpverlening voor een kind/gezin te beginnen. Gelet hierop werken wij sinds juli 2015 samen met de gemeente Buren om de schuldenproblematiek van onze inwoners concreet en voortvarend aan te pakken. Binnen de Kernpunten is dit onderwerp een speerpunt naast de andere levensdomeinen. Het jaar 2017 zal, net als 2016, in het teken staan van preventie en het ontwikkelen en uitbreiden van ondersteuningsvormen voor onze inwoners. Doel is stabilisatie van de schuldenproblematiek om te voorkomen dat inwoners in saneringstrajecten terecht komen. Bij inwoners waar dat, gelet op hun (geestelijke) gesteldheid, niet mogelijk blijkt, ligt de focus meer op bewindvoering. In 2017 wordt een geactualiseerd meerjarenbeleidsplan schuldhulpverlening aan de raad voorgelegd.

5.4 Gezondheid

Wat willen we bereiken?		Wat gaan we ervoor doen?	
A	Een goede gezondheid voor iedere inwoner, jongeren die zich ontwikkelen tot gezonde en actieve volwassenen.	A1.	Zorgen voor een goede samenwerking en lokale inzet van de GGD (zie ook onderdeel "verbonden partijen") mede door inzet van de gezondheidsmakelaar en jeugdverpleegkundigen in het preventienetwerk.
		A2.	Ondersteunen van inwoners door het Kernpunt en het Sociaal Team. Daar zoveel mogelijk inzetten op preventie en voorliggende voorzieningen zoals voorlichting, GGZ preventie of (school)maatschappelijk werk en waar nodig door verwijzen naar het Meldpunt bijzonder zorg of andere tweedelijnsvoorzieningen (bijv. verslavingszorg).
		A3.	Bieden van faciliteiten ter stimulering van vernieuwende initiatieven op het gebied van het activeren van kwetsbare inwoners.
		A4.	Continueren en uitbouwen van de inzet van de buurtsportcoaches. Toelichting: binnen de sociale netwerken is een belangrijke rol weggelegd voor sportverenigingen, zoals opvangen, opleiden en begeleiden van (kwetsbare) jeugd. Daarvoor hebben de verenigingen ook ondersteuning nodig. Die wordt geboden door de buurtsportcoaches.
		A5.	Opzetten van activiteiten binnen sportdorp/open club voor met name (kwetsbare) inwoners die niet of nauwelijks sporten en/of bewegen of dreigen te stoppen met sporten en bewegen.
B	Minder overgewicht bij onze bewoners.	B1.	Creëren van een netwerk van buurtcoach/zorg/sport om diverse projecten uit te rollen, waarin verschillende partners samenwerken om bewegen meer onderdeel te laten zijn van het dagelijks leven en overgewicht terug te dringen of te voorkomen.
		B2.	Stimuleren van sportverenigingen om een meer maatschappelijke rol/functie op te pakken (kantelen), waardoor er vaker contact is met kwetsbare inwoners die nog niet bewegen.
		B3.	Continueren project B-Fit op de basisscholen en binnen de peuteropvang, door de inzet van de buurtsportcoach als B-fitcoach. Toelichting: De buurtsportcoach wordt op deze wijze ook het bekende gezicht bij de gratis naschoolse sportactiviteiten.
		B4.	Continueren project GezininFit, waarbij kinderen met overgewicht in groepsverband een programma volgen.
		B5.	Samen met de gezonde schooladviseur (GGD) zoveel mogelijk scholen overtuigen om een gezonde school vignet te behalen.
		B6.	Met behulp van de gezondheidsmakelaar (GGD) een keten creëren waarbij gezonde voeding en meer bewegen in de wijk een gezicht krijgt en een eenduidige boodschap door alle partners wordt uitgedragen.
C	Jongeren kunnen meer bewegen en hebben daar ook meer ruimte voor.	C1.	Betrekken van jongeren bij de invulling van de speelruimte.
		C2.	Uitvoeren van de speelruimtenota 2015-2025, te weten Kesteren (vm. VLC-terrein en Carvonestraat) en Opheusden.
		C3.	Buurtsportcoaches vormen een team bij het organiseren van buurtgerichte- en naschoolse activiteiten in de kern.
D	Minder gebruik van alcohol en drugs.	D1.	Voorlichten van inwoners over de schadelijke gevolgen van alcohol en drugs als onderdeel van het uitvoeringsplan van het SEGV.
		D2.	Binnen het preventienetwerk een gezamenlijke methode ontwikkelen om ouders van groep 8 leerlingen te benaderen om hen te informeren waar zij in de verdere ontwikkeling van hun kinderen (op de middelbare school) mee in aanraking kunnen komen, zoals drugs, drank, maar ook faalangst, gezonde voeding, groepsdruk enz.
		D3.	Opstarten interventies uit het uitvoeringsplan 'alcohol en drugs'.
		D4.	Voortzetten van lokale en regionale samenwerking rond Preventie en Handhaving alcoholmatigingsbeleid.
E	Minder depressie en eenzaamheid.	E1.	Uitvoeren van acties als onderdeel van het Uitvoeringsplan SEGV 2017. Toelichting: Dit is als aandachtspunt binnen het SEGV benoemd en in 2016 is hier een werkgroep voor gevormd. Omdat dit een heel lastig probleem is om aan te pakken, is deze werkgroep op dit moment nog aan het bekijken wat concrete acties kunnen worden. Deze worden opgenomen in het Uitvoeringsplan SEGV 2017.

Ontwikkelingen:

Gezondheid

Het verbeterplan voor Veilig Thuis dat in 2016 is opgesteld, wordt in 2017 verder uitgevoerd. De GGD voert de meerjarenstrategie verder uit. In deze strategie is beschreven dat de GGD zich wil ontwikkelen tot een netwerkorganisatie die meer flexibel is en snel kan reageren op de vraag van de inwoner. Hierbij staat afstemming met andere zorgpartners centraal om onder meer preventie zo goed mogelijk vorm te geven. Daarnaast blijven de rollen van de GGD van toezichthouder, crisisorganisatie en kennis- en expertiseorganisatie onveranderd. Afstemming met de kernpunten en het Sociaal Team krijgt in het kader van preventie, maar ook in het verbeteren en uitvoeren van Veilig Thuis (waaronder ook Bijzondere Zorg), de aandacht.

De gezondheidsnota is eind 2016 vastgesteld. De gezondheidsnota bestaat uit drie verschillende onderdelen: wettelijk bepaalde onderdelen waar een gemeente verantwoordelijk voor is, onze lokale speerpunten (SEGV-beleid) en het preventie- en handhavingplan.

Het jaar 2017 staat in het teken van de ontwikkeling van sportverenigingen tot open club of kernen tot sportdorp. Binnen sportdorp/open club spelen met name de inwoners en sportaanbieders een hoofdrol. Op basis van hun behoefte en ideeën wordt een vernieuwend sport- en beweegaanbod dichtbij de mensen gecreëerd. Samenwerking van sportverenigingen en andere lokale partijen in een buurt staat centraal. Het nieuwe sportaanbod wordt laagdrempelig aangeboden in de vorm van activiteiten, modules en flexibele lidmaatschappen. Zo kunnen zoveel mogelijk inwoners (vaker) gaan sporten/bewegen. Actief meedoen is het sleutelwoord; soms als consument, als aanbieder, als vrijwilliger of gewoon als supporter. Voorzieningen worden zo beter benut, de sociale structuur versterkt en gezondheidsachterstanden verkleind. De leefbaarheid wordt vergroot en er ontstaat een vitale buurt. In 2017 wordt verder gewerkt aan nieuwe huisvesting van de consultatiebureaus. Na overname van de consultatiebureaus door de GGD zijn panden te koop gezet of zijn huurcontracten overgenomen. Door verkoop of hoge huur is de noodzaak aanwezig om nieuwe locaties te zoeken. Binnen de bestaande financiële kaders wordt nieuwe huisvesting gezocht in Dodewaard, Opeusden, Kesteren en Ochten. In 2017 start het consultatiebureau in Opeusden, Dodewaard en Kesteren op de nieuwe locatie. In Ochten worden de mogelijkheden verder onderzocht.

5.5 Leefbaarheid

Wat willen we bereiken?		Wat gaan we ervoor doen?	
A	Leefbaarheid kernen behouden en versterken.	A1.	Het verder uitwerken van het op 17 maart 2016 vastgestelde raadsbesluit en het daarop gebaseerde realisatieplan voor de kern Dodewaard (afhankelijk van de besluitvorming eind 2016).
		A2.	Opstellen van een plan van aanpak voor voldoende en toereikende accommodaties in de kern Kesteren.
		A3.	Keuze maken voor een derde kern van de gemeente voor het opstellen van een plan van aanpak met betrekking tot het accommodatiebeleid. Te starten met een inventarisatie van de problematiek met betrekking tot de daar aanwezige maatschappelijke accommodaties.
		A4.	In stand houden van de buurtbus, regiotaxi, Klaartje en Swobrik.
		A5.	Regie voeren via de Regio Rivierenland op vervoersstromen (basismobiliteit) om beter maatwerk te leveren en vraagafhankelijk vervoer effectiever en efficiënter te maken (zie ook 4.2)
B	Leefbaarheid kleine dorpen Echteld en IJzendoorn behouden en versterken.	B1.	Extra aandacht voor ondersteuning en borging van het Huis van IJzendoorn.
		B2.	Alert zijn en blijven op ontwikkelingen in relatie tot leefbaarheid in de kern Echteld, waar geen Huis van het dorp is.
C	Subsidies komen mede ten goede aan leefbaarheid, participatie en informele maatschappelijke ondersteuning van burgers; subsidieontvangers tonen maatschappelijke betrokkenheid.	C1.	Implementatie van de nota "Welzijnsbeleid 2016-2020 Anders denken, anders organiseren en anders doen" en de daarop gebaseerde subsidiebeleidsregels. (afhankelijk van de besluitvorming eind 2016).

Ontwikkelingen:

Welzijn- en subsidiebeleid

Ter ondersteuning van de taakstelling van de transitie is ook een nieuw welzijn- en subsidiebeleid noodzakelijk. Dit beleid heeft in 2016 in samenwerking/overleg met de inwoners en maatschappelijke partners verder vorm gekregen en is de basis om te komen tot bewonersinitiatieven en activiteiten die de doelstellingen van burgerparticipatie, preventie, "welzijn gaat vóór zorg" en gezondheid/gezonde leefstijl aangaan en ondersteunen. Besluitvorming over de nota "anders denken, anders organiseren, anders doen" is gepland voor eind 2016. Daadwerkelijke doorvoering van het beleid zal dan geschieden met ingang van 2017.

Accommodatiebeleid

In 2016 is het plan van aanpak accommodaties Dodewaard uitgewerkt in een programma van eisen en in één of meer bestekken. Op basis van de bestekken kan dan tot realisatie worden overgegaan. Basis voor de te ondernemen stappen zijn onder meer het Uitvoeringsplan Accommodatiebeleid 2014-2018 en het raadsbesluit van 17 maart 2016 (RAAD/16/2013). Voor de kern Kesteren zal in 2017 een plan van aanpak accommodaties Kesteren worden opgesteld. Het is de bedoeling om in 2017 ook nog voor een derde (nog te bepalen) kern een plan van aanpak te schrijven.

5.6 Onderwijs

Wat willen we bereiken?		Wat gaan we ervoor doen?	
A	Openbaar basisonderwijs in alle kernen behouden, van goede kwaliteit.	A1.	Stimuleren van samenwerking of fusie met schoolbesturen in de directe omgeving of regio.
		A2.	Overleggen met het schoolbestuur over begroting, toekomstplannen instandhouding van scholen en eventuele knelpunten.
		A3.	Onderzoeken op welke wijze de vervangende nieuwbouw of aanpassing van de basisschool De Bellefleur in Dodewaard het beste kan plaatsvinden.
B	Openbaar voortgezet onderwijs van goede kwaliteit met aanbod van HAVO-top ook bij de nieuwbouw Pantarijn.	B1.	Realiseren van vervangende nieuwbouw van Pantarijn in 2017/2018 mede als voorbereiding op de gewenste HAVO-top, waarbij de bouwopdracht en de verantwoordelijkheid bij Pantarijn liggen en de gemeente een faciliterende en controlerende rol heeft.
C	Alle kinderen (ongeacht hun identiteit) hebben toegang tot adequate vroeg- en voorschoolse educatie met een goede aansluiting op het basisonderwijs.	C1.	Uitvoering geven aan de resultaten van het in het 4e kwartaal van 2015 gehouden onderzoek betreffende de mogelijkheden om VVE samen met de basisscholen te laten verzorgen, rekening houdend met het raadsbesluit d.d. 17 maart 2016.
D	Vormgeving van het lokaal onderwijsbeleid gezamenlijk met de scholen via het opstellen van de Lokaal Educatieve Agenda (LEA).	D1.	Inspelen op nieuwe ontwikkelingen (zoals Passend onderwijs en Jeugdwet) en deze vooraf en samen met de scholen en maatschappelijke organisatie bespreken en gezamenlijk haalbare ambities afspreken.
		D2.	Uitvoeren van de onderdelen (Afstemming zorg en ondersteuning, thuis nabij onderwijs en bijbehorende ondersteuning en thuiszitters) van passend onderwijs, schoolbegeleiding en de wijze van besteding.
		D3.	Besluitvorming over wel of niet continueren van dyslexiezorg afhankelijk van de resultaten van de eind 2016 gehouden evaluatie. Toelichting: Per 1 mei 2016 is er samen met de regiogemeenten en de samenwerkingsverbanden primair onderwijs gestart met de pilot dyslexiezorg. Deze pilot is bedoeld om de zorgverlening rondom dyslexiezorg zowel kwalitatief als financieel te verbeteren. In het najaar 2016 zal deze pilot geëvalueerd worden.
		D4.	Overleggen met de samenwerkingsverbanden passend onderwijs in samenwerking met de regiogemeenten om meer thuisnabij onderwijs te stimuleren/realiseren..
		D5.	Houden van toezicht op het goed onderhouden van de schoolgebouwen door de schoolbesturen na de overheveling van het buitenonderhoud.
E	Ontwikkeling inwoners door kennis, informatie, literatuur en het stimuleren van lezen via onze bibliotheekvoorzieningen, mede om de laaggeletterdheid tegen te gaan.	E1.	Instandhouden van schoolbibliotheken op de basisscholen die hierop een beroep doen, met behulp van de lees-/mediacoaches die op de basisscholen actief zijn.
		E2.	Moderniseren van de bibliotheekhuisvesting van Kesteren en Dodewaard zodat ook deze bibliotheekvestigingen voldoen aan het vernieuwde bibliotheekconcept.
		E3.	Uitvoeren van het convenant Bibliotheekwerk Rivierenland door het in stand houden van de Basisbibliotheek Rivierenland.
		E4.	Deelnemen aan het Bondgenootschap Laaggeletterdheid waarmee de gemeente met de bibliotheek en in totaal 36 partners laaggeletterdheid terugdringen.
		E5.	Besluitvorming over mogelijke hervormingen binnen het bibliotheekwerk op basis van een lokaal en regionaal onderzoek.

Ontwikkelingen:

Passend onderwijs in relatie met leerlingenvervoer

In 2016 zijn de beleidsregels leerlingenvervoer geactualiseerd. De beleidsregels leggen vast hoe het college uitvoering geeft aan de verordening leerlingenvervoer. Door een stringente toepassing van de beleidsregels worden de eigen verantwoordelijkheid van ouders/verzorgers en de zelfredzaamheid van de leerling in het vervoer gestimuleerd. Deze beleidsuitvoering is deels gelukt, maar heeft nog niet geleid tot de gewenste vermindering van het aantal vervoerbewegingen. In de praktijk is gebleken dat de omslag naar meer eigen verantwoordelijkheid van ouders/verzorgers en zelfredzaamheid van leerlingen niet meteen haalbaar is. Het beleid zal daarom in 2017 opnieuw aandacht vragen en hierbij wordt de constructieve samenwerking met de cliëntenraad leerlingenvervoer voortgezet. In het kader van Passend Onderwijs is leerlingenvervoer een thema waarover regionaal overleg wordt gevoerd met de samenwerkingsverbanden. Uit een eerste analyse van de vervoerbewegingen is gebleken dat er nog veel leerlingen gaan naar verder weggelegen scholen buiten de regio van het samenwerkingsverband. Het is echter nog te vroeg om een conclusie en aanbeveling te verbinden aan de eerste resultaten van de analyse. De ontwikkeling van de basismobiliteit voor diverse doelgroepen is ook van toepassing op het leerlingenvervoer. Naar verwachting is het vanaf schooljaar 2017-2018 mogelijk om aan te sluiten bij de regionale regiecentrale. Het huidige contract leerlingenvervoer met de vervoerder loopt dan af, maar verlenging is optioneel.

Bibliotheek

Op 5 november 2015 heeft de raad twee moties aangenomen met betrekking tot het bibliotheekwerk. Dit betreft het onderzoeken van mogelijke hervormingen binnen het bibliotheekwerk door het uitvoeren van een lokaal en een regionaal onderzoek. Het lokale onderzoek is in 2016 afgerond, maar het regionale onderzoek vergt meer tijd. De deelnemende gemeenten hebben aangegeven het vigerende convenant niet open te willen breken. Besluitvorming en verdere uitvoering vinden in 2017 plaats. Daarnaast moet al enkele jaren de huisvesting in Kesteren en Dodewaard aangepast worden. Dit hangt sterk samen met de ontwikkeling van het accommodatiebeleid. Afhankelijk van de ontwikkelingen op dit vlak, kan het zijn dat dit in 2017 zal plaatsvinden. In maart 2016 is het plan van aanpak Geletterdheid aangenomen door ons college. Hiermee is een start gemaakt met de gemeentelijke bestrijding van laaggeletterdheid. Dit wordt in 2017 verder vorm gegeven.

Beleidsindicatoren

Naam Indicator:	Eenheid:	Uitkomst:		Bron:
		Neder-Betuwe	Landelijk	
Absoluut verzuim	Aantal per 1.000 leerlingen	11 (2014)	5	DUO
Relatief verzuim	Aantal per 1.000 leerlingen	51 (2014)	60	DUO
Vroegtijdig schoolverlaters zonder startkwalificatie (vsv-ers)	% deelnemers aan het VO en MBO onderwijs	2,7% (2012)	3,2%	DUO
Niet sporters	% van de totale bevolking	54,8% (2014)	49,9%	RIVM
Banen	Aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd 15 - 64 jaar	670,7 (2015)	721,7	LISA
Jongeren met een delict voor de rechter	% 12 t/m 21 jarigen	1,04 (2012)	2,57%	Verwey Jonker Instituut - Kinderen in Tel
Kinderen in uitkeringsgezin	% kinderen tot 18 jaar	2,14% (2012)	5,66%	Verwey Jonker Instituut - Kinderen in Tel
Netto arbeidsparticipatie	% van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de beroepsbevolking	68,2% (2015)	65,4%	CBS
Achterstandsleerlingen	% 4 t/m 12 jarigen	15,15% (2012)	11,61%	Verwey Jonker Instituut - Kinderen in Tel
Werkloze jongeren	% 16 t/m 22 jarigen	0,85% (2012)	1,21%	Verwey Jonker Instituut - Kinderen in Tel
Personen met een bijstandsuitkering	Aantal per 10.000 inwoners	190,3 (2015)	398,7	CBS
Lopende re-integratievoorzieningen	Aantal per 10.000 inwoners van 15 - 64 jaar	62,9 (2015)	249,8	CBS
Jongeren met jeugdhulp	% van alle jongeren tot 18 jaar	5,5% (2015)	7,7%	CBS
Jongeren met jeugdbescherming	% van alle jongeren tot 18 jaar	0,9% (2015)	1,1%	CBS
Jongeren met jeugdreclassering	% van alle jongeren van 12 tot 23 jaar	0% (2015)	0,4%	CBS
Cliënten met een maatwerkarrangement WMO	Aantal per 10.000 inwoners	620 (2015)	569	GMSD

Verbonden Partijen

Werkzaam Rivierenland

Welke beleidsdoelstellingen gaat de verbonden partij voor ons bereiken?		Wat gaat de verbonden partij hiervoor doen?	
A	Mensen vanuit de Wsw op een zo regulier mogelijke werkplek aan het arbeidsproces laten deelnemen	A1.	Bevorderen dat werkgevers maatschappelijk en sociaal verantwoord ondernemen. Streven is een groei van 10 (nieuwe) werkgevers waar 5 of meer personen zijn gedetacheerd via Werkzaam/stichting Werkzaam/Flex & Zeker. Dit op basis van een gewogen jaargemiddelde.
		A2.	Bevorderen van duurzame uitstroom waardoor mensen niet terugvallen naar een beschutte werkomgeving.
		A3.	Iedereen met arbeidspotentieel duurzaam en zo regulier mogelijk aan het werk, zodat iedereen naar zijn of haar maximale vermogen meedoet binnen de maatschappij.

Gemeentelijke Gezondheidsdienst (GGD)

Welke beleidsdoelstellingen gaat de verbonden partij voor ons bereiken?		Wat gaat de verbonden partij hiervoor doen?	
A	Partner op het gebied van gezonde jeugd	A1.	Borgen van verworvenheden van de jeugdgezondheidszorg: laagdrempelig, groot bereik en het in beeld hebben van alle kinderen (via consultatiebureaus en contactmomenten op primair en voortgezet onderwijs).
		A2.	Flexibeler werken: meer op maat, vraaggericht en zo nodig contact leggend met de doelgroep.
		A3.	Afspraken maken met sociale wijkteams, huisartsen, jeugd-ggz en gemeenten om de signaleringsfunctie te versterken en om extra aandacht te kunnen geven aan ouders/kinderen die het echt nodig hebben.
		A4.	Investeren in het actief benaderen van moeilijk bereikbare groepen jeugd en zorgmijders.
		A5.	Inzetten van nieuwe technologieën en werkwijzen die bijdragen aan de eigen regie op gezondheid van de ouder/kind, zoals het aanbieden van zelftesten, instructiefilms, digitale informatie, chatsessies met jeugdverpleegkundigen en communities met gelijkgestemden.
		A6.	Samen met partners en de doelgroep experimenteren om nieuwe werkvormen te ontwikkelen en uit te voeren.
		A7.	Bijdragen aan een veilig en gezond leefklimaat op scholen door nauwe samenwerking tussen scholen en de GGD (inzet gezonde schooladviseur).
B	Het organiseren van preventie in het sociaal domein	B1.	Op scholen, in buurten en wijken en gemeenten biedt de GGD deskundigheid over het bevorderen van gezondheid. Dit gebeurt onder meer door de inzet van een gezonde schooladviseur, de gezondheidsmakelaar, maar ook via consultatiebureaus, jeugdverpleegkundigen en jeugdartsen.
		B2.	Integrale oplossingen dichtbij de burger, met partners uit zorg, wonen en welzijn en met ketenpartners in de tweede-, eerste-, en basislijn van de gezondheidszorg.
		B3.	Bijdragen aan het (integraal) adviseren over en het signaleren en ondersteunen van initiatieven rondom preventie, in afstemming met andere organisaties (onder meer door inzet van de gezondheidsmakelaar).
		B4.	Gerichte ondersteuning en interventie bieden aan kwetsbare groepen, waaronder ouderen, in samenwerking met en passend bij hun cultuur en belevingswereld.
		B5.	Bijdragen aan het ontwikkelen van samenwerkingsafspraken tussen zorgverzekeraars en gemeenten.
C	Samenwerken aan sociale veiligheid	C1.	De GGD draagt bij aan veiligheid op school en in de wijk, en zet in op een preventieve aanpak en op handelend optreden bij individuele casuïstiek.
		C2.	De GGD creëert hiertoe een goede samenwerking tussen henzelf, sociale wijkteams, veiligheidshuis en politie om sociale-veiligheidsproblemen vroegtijdig te signaleren en op te pakken.
		C3.	Versterken van de integrale aanpak van zorgwekkende zorgmijders en insteken op informele netwerken.
		C4.	De OGGZ-monitor zal worden doorontwikkeld met als doel inzicht te krijgen in de grootte van de OGGZ-doelgroep en de in- en uitstroom van de OGGZ-doelgroep in de bestaande zorgvoorzieningen.
		C5.	Investeren in een goede aansluiting tussen de geestelijke gezondheidszorg en de openbare geestelijke gezondheidszorg.
D	Betrouwbare bijdrage aan een veilige en gezonde leefomgeving leveren	D1.	GGD werkt samen met brandweer, politie, omgevingsdiensten, GHOR/veiligheidsregio en gemeenten zodat deze gezamenlijk kunnen adviseren over plannen voor een veilige en gezonde samenleving.
		D2.	Bundelen van kennis en informatie van gemeenten, politie, brandweer, GHOR en publieke gezondheid om een onderbouwde prioritering van risico's te kunnen maken en met een integrale aanpak effectief te kunnen inspelen op urgente situaties.
		D3.	Risico's worden tijdig onder de aandacht gebracht bij gemeenten, op basis van signalen van professionals en netwerkpartners, monitors en onderzoeken. Dit gebeurt zowel op regionaal als op wijkniveau.
		D4.	De GGD investeert samen met gemeenten en de veiligheidsregio in maatregelen en handelingsperspectieven voor minder-zelfredzame burgers die zelfstandig wonen, in het geval zich een crisis of ramp voordoet.
		D5.	Op het gebied van infectieziekten bouwt de GGD aan netwerken met de (intensieve) veehouderij en de nieuwe Voedsel en Waren Autoriteit en academische werkplaatsen in verband met zoonosen (infectieziekte waarbij mensen door dieren besmet worden). Rondom antibioticaresistentie werkt de GGD samen met verpleeghuizen, ziekenhuizen en andere partijen. Hierdoor kan bij acute gezondheidsbedreigingen snel en adequaat gehandeld worden en kan gezondheidsschade beperkt worden.

Wat mag het kosten?

Programma 5:		Sociaal Domein				
	rekening 2015	begroting 2016	begroting 2017	Meerjarenraming		
				2018	2019	2020
Bedragen x € 1.000						
Bestaand Beleid						
Lasten	27.908	26.312	23.094	22.607	22.605	22.487
Baten	-6.434	-4.779	-4.235	-4.235	-4.235	-4.235
Geraamd resultaat bestaand beleid	21.474	21.533	18.859	18.372	18.370	18.253
Nieuw Beleid						
Nieuw beleid conform kadernota						
Lasten			125	110	110	119
Baten						
Nieuw beleid conform kadernota			125	110	110	119
Geraamd resultaat bestaand en nieuw beleid	21.474	21.533	18.985	18.482	18.480	18.371

NIEUW BELEID/ONTWIKKELINGEN conform kadernota

- ♦ **Uitbreiding VVE-plaatsen (€ 110.000 structureel)**
Het vergroten van het bereik van de doelgroepkinderen in de voorschoolse periode, waardoor taal- en onderwijsachterstanden bij jonge kinderen kunnen worden aangepakt, voorkomen en vroegtijdig opgespoord, ongeacht welke voorziening zij bezoeken.
- ♦ **Eerste Inrichting onderwijsleerpakket en meubilair 13e groep van de Sébaschool In Ochten (€ 15.400 in 2017)**
Op het moment dat het leerlingenaantal van scholen toeneemt is het noodzakelijk dat de school op een adequate manier is ingericht, zodat er op een goede wijze les kan worden gegeven.
- ♦ **Vervanging bus ouderenvervoer "Klaartje" (€ 8.750 in 2020)**
Vervoer van alle ouderen en mensen met een beperking in de gemeente van A naar B.

NIEUW BELEID/ONTWIKKELINGEN na kadernota

- ♦ Geen

Investeringen

P5 Programma:		Sociaal Domein	
Beschikbaar gestelde Investering (lopend/bestaand)		Startjaar	Investeringsbedragen
Beschikbaar te stellen Investering (nieuw)			x € 1000
Lopend	Nieuwbouw Pantarijn	2014	4.683
Lopend	Renovatie sportparken	2016	475
Nieuw	Vervangen bus ouderenvervoer (Swobrik)	2019	45
Nieuw	Vervangen bus ouderenvervoer (Klaartje)	2020	53
Totaal investeringsbedragen			5.195

Mutaties in reserves

Programma 5:		Sociaal Domein				
	rekening 2015	begroting 2016	begroting 2017	Meerjarenraming		
				2018	2019	2020
Bedragen x € 1.000						
Bestaand Beleid						
Lasten	325	269	261	253	245	245
Baten	-962	-543	-666	-449	-432	-433
Geraamd resultaat bestaand beleid	-638	-274	-406	-196	-187	-188
Nieuw Beleid						
Lasten						
Baten						
Geraamd resultaat nieuw beleid						
Geraamd resultaat bestaand en nieuw beleid	-638	-274	-406	-196	-187	-188

Programma 6: Algemene dekkingsmiddelen

Wat zijn algemene dekkingsmiddelen?

Dit onderdeel beschrijft hoe de gemeente aan dekkingsmiddelen (geld) komt om de voornemens uit de programma's te realiseren (te betalen). De belangrijkste onderdelen van het overzicht algemene dekkingsmiddelen zijn de algemene uitkering uit het Gemeentefonds en de lokale heffingen (belastingen) en het beheer van activa die voor de openbare dienst bestemd zijn. Deze inkomsten zijn vrij besteedbaar en derhalve niet rechtstreeks aan een programma toe te rekenen.

Daarnaast omvat dit overzicht:

- inkomsten uit beleggingen, deelnemingen en financieringsfunctie;
- inkomsten uit verhuur en diensten van derden: onvoorziene uitgaven.

Actuele kaderstellende beleidsnota's

- ♦ Coalitieprogramma 2014-2018 'Samenwerken aan een vitale samenleving';
- ♦ Diverse belastingverordeningen;
- ♦ Nota risicomangement en weerstandsvermogen;
- ♦ Nota reserves en voorzieningen.

Thema's

6.1 Onroerende Zaak Belasting

Wat willen we bereiken?		Wat gaan we ervoor doen?	
A	Het handhaven van een gelijkblijvende totale opbrengst onroerendezaakbelasting zonder inflatiepercentage.	A1.	Handhaven van de bestaande opbrengst onroerendezaakbelasting.
		A2.	Opbrengst onroerendezaakbelasting mag alleen toenemen als gevolg van areaaluitbreiding nieuwbouw.

6.2 Weerstandsvermogen verbeteren

Wat willen we bereiken?		Wat gaan we ervoor doen?	
A	Het verhogen van de weerstandsratio.	A1.	Realiseren van een weerstandsratio van minimaal 1,0 of meer.
		A2.	Beperken van risico's.
		A3.	Realiseren van een jaarlijks begroot overschot van minimaal € 100.000 per jaar.
		A4.	Actualiseren van beheerplannen volgens een vast patroon met als doel structurele besparingen te onderzoeken.

6.3 Risico's op grondposities

Wat willen we bereiken?		Wat gaan we ervoor doen?	
A	Een adequate beheersing van de risico's op onze grondposities.	A1.	Inventariseren, benoemen en verkleinen van de risico's ten aanzien van onze grondposities.

Beleidsindicatoren

Naam Indicator:	Eenheid:	Uitkomst Neder-Betuwe:	Uitkomst Landelijk:	Bron:
Gemiddelde WOZ waarde	Duizend euro	€ 219.945 (2016)	€ 206.000 (2015)	CBS/COELO
Nieuw gebouwde woningen	Aantal per 1.000 woningen	6,3	6,6	Basisregistratie adressen en gebouwen
Demografische druk	%	59,2% (2016)	53,0% (2016)	CBS
Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishouden	In Euro's	€ 780 Koopwoning € 140 huurwoning	€ 643 Koopwoning € 209 (2015)	COELO
Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden	In Euro's	€ 833 koopwoning € 192 huurwoning	€ 716 koopwoning € 263 (2015)	COELO

Verbonden Partijen

N.V. Bank Nederlandse Gemeenten

Welke beleidsdoelstellingen gaat de verbonden partij voor ons bereiken?		Wat gaat de verbonden partij hiervoor doen?	
A	Zorgdragen dat wij tegen zo min mogelijke kosten voor korte of lange periode financieringen kunnen verkrijgen.	A1.	De Bank Nederlandse Gemeenten (BNG) is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijke belang. Met gespecialiseerde financiële dienstverlening draagt de BNG bij aan zo laag mogelijke kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger. Daarmee is de bank essentieel voor de publieke taak.

Wat mag het kosten?

Programma 6: Algemene dekkingsmiddelen						
	rekening 2015	begroting 2016	begroting 2017	Meerjarenraming		
				2018	2019	2020
Bedragen x € 1.000						
<u>Bestaand Beleid</u>						
Lasten	50	42	310	309	308	308
Baten	-33.593	-35.103	-32.960	-33.278	-33.327	-33.510
Geraamd resultaat bestaand beleid	-33.543	-35.061	-32.650	-32.969	-33.018	-33.202
<u>Nieuw Beleid</u>						
Nieuw beleid conform kadernota						
Lasten						
Baten						
Nieuw beleid conform kadernota						
Geraamd resultaat bestaand en nieuw beleid	-33.543	-35.061	-32.650	-32.969	-33.018	-33.202

NIEUW BELEID/ONTWIKKELINGEN conform kadernota

- ◆ Geen

NIEUW BELEID/ONTWIKKELINGEN na kadernota

- ◆ Financiële gevolgen rentetoerekening BBV wijzigingen

Investeringsen

Geen investeringen opgenomen onder programma 6 Algemene dekkingsmiddelen.

Mutaties in reserves

Programma 6: Algemene dekkingsmiddelen						
	rekening 2015	begroting 2016	begroting 2017	Meerjarenraming		
				2018	2019	2020
Bedragen x € 1.000						
<u>Bestaand Beleid</u>						
Lasten	750	1.641	550	550	550	550
Baten	-665	-564	-363	-38		
Geraamd resultaat bestaand beleid	85	1.078	187	512	550	550
<u>Nieuw Beleid</u>						
Lasten						
Baten			-390			
Geraamd resultaat nieuw beleid			-390			
Geraamd resultaat bestaand en nieuw beleid	85	1.078	-203	512	550	550

NIEUW BELEID/ONTWIKKELINGEN conform kadernota

- ◆ **Eenmalige onttrekking uit de reserve precariobelasting (€ 390.000 in 2017)**
Ter dekking van de totale incidentele kosten voor het invoeren van het Individueel Keuzebudget in 2017 (afgerond € 390.000) wordt voorgesteld hiervoor een gelijk bedrag te onttrekken uit de reserve precariobelasting.

Specificatie van Algemene dekkingsmiddelen

Specificatie algemene Dekkingsmiddelen						
	rekening 2015	begroting 2016	begroting 2017	Meerjarenraming		
				2018	2019	2020
Bedragen x € 1.000						
Bestaand Beleid						
Apparaatskosten	22	22	310	309	308	308
Totaal Lasten	22	22	310	309	308	308
Gebouw Nedereindsestraat Kesteren						
Resultaat gebouw Nedereindsestraat te Kesteren	-31	-31	-31	-31	-31	-31
Saldo Beleggingen en Deelnemingen						
Dividenduitkeringen						
- Vitens	-47	-61	-40	-40	-40	-40
- BNG	-10	-18	-18	-18	-18	-18
- Effect bespaarde rente (vervallen per 2016)	-1.078					
	-1.135	-80	-58	-58	-58	-58
Algemene Uitkering						
Algemene uitkering gemeentefonds	-16.944	-18.089	-17.508	-17.866	-18.008	-18.172
Algemene uitkering Sociaal Domein	-9.677	-10.202	-9.541	-9.501	-9.407	-9.426
	-26.621	-28.291	-27.049	-27.367	-27.415	-27.598
Lokale heffingen (besteding niet gebonden)						
Onroerende Zaak Belasting (OZB)	-5.139	-5.150	-5.127	-5.127	-5.127	-5.127
Toeristenbelasting	-43	-45	-45	-45	-45	-45
Hondenbelasting	-131	-129	-129	-129	-129	-129
Forensenbelasting	-15	-17	-17	-17	-17	-17
Precariobelasting	-479	-1.371	-484	-484	-484	-484
Dwanginvordering		-20	-20	-20	-20	-20
	-5.808	-6.712	-5.822	-5.822	-5.822	-5.822
Saldo compensabele btw en uitkering uit het BTW compensatiefonds						
compensabele BTW compensatiefonds	2.392	2.500	2.500	2.500	2.500	2.500
uitkering uit BTW compensatiefonds voor eigen rekening	-2.392	-2.500	-2.500	-2.500	-2.500	-2.500
Totaal baten	-33.564	-35.083	-32.960	-33.278	-33.327	-33.510
Nieuw beleid / ontwikkelingen conform kadernota						
Lasten						
Baten						
Totaal nieuw beleid conform kadernota						
Totaal lasten en baten algemene dekkingsmiddelen	-33.542	-35.061	-32.650	-32.969	-33.018	-33.202

Budget voor Onvoorziene uitgaven

Budget onvoorziene uitgaven:				
	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Budget onvoorziene uitgaven:	186.184	186.184	186.184	186.184

Programma 7: Bedrijfsvoering

Missie

Veel van onze werkzaamheden zijn gericht op onze inwoners, bedrijven en maatschappelijke partners. Maar om dat op een adequate en efficiënte wijze te kunnen blijven doen dienen de interne dienstverlening en bedrijfsvoering binnen onze ambtelijke organisatie goed op orde te zijn. Daar waar nodig zullen ook efficiency-maatregelen genomen worden om de interne dienstverlening te verbeteren.

Een belangrijk kenmerk voor het onderdeel bedrijfsvoering binnen de gemeente organisatie is het feit dat zij ondersteunend van aard is. Concreet betekent dat dat de volgende organisatieonderdelen betrekking hebben op bedrijfsvoering:

- ◆ Belastingen, WOZ en Gegevensbeheer
- ◆ Communicatie en voorlichting
- ◆ DIV
- ◆ Financiën
- ◆ Huisvesting
- ◆ ICT
- ◆ Juridische zaken

De gemeenteraad is naar aanleiding van het niet doorgaan van de samenwerking van de gemeenten Buren, Neder-Betuwe en West Maas en Waal op het gebied van de bedrijfsvoeringszaken geïnformeerd over de wijze waarop onze gemeente invulling gaat geven aan de bedrijfsvoering (juni 2015, D/UIT/15/045284).

Actuele kaderstellende beleidsnota's

- ◆ n.v.t.

Thema's

7.1 Bedrijfsvoering

Wat willen we bereiken?		Wat gaan we ervoor doen?	
A	Doorontwikkeling digitaal en zaakgericht werken	A1.	De structuur en de apparatuur voor het digitaal en zaakgericht werken is aanwezig, de volgende stap is het verder implementeren van de werkwijze binnen de organisatie.
B	Optimalisatie werkprocessen	B1.	In 2016 is gestart met het actualiseren van de werkprocessen, dit proces zal in 2017 voortgezet worden en daar waar nodig en mogelijk zullen de werkprocessen geïmplementeerd en geoptimaliseerd worden.
C	Verdere digitalisering dienstverlening aan onze inwoners	C1	In programma 1 staat de ambitie opgenomen om de digitalisering van de dienstverlening aan onze inwoners verder te ontwikkelen. Dit heeft invloed op de interne werkprocessen binnen de ambtelijke organisatie. Het proces van verdere digitalisering zal samen met de aanpassing van de interne werkprocessen uitgevoerd gaan worden.
Ontwikkelingen:			
Bedrijfsvoering gemeentelijke organisatie			
De ingeslagen weg wat betreft de bedrijfsvoering binnen onze gemeentelijke organisatie zullen we doorzetten en verder door ontwikkelen. Op een aantal aspecten willen we in 2017 nadrukkelijk inzet plegen.			
◆ de implementatie van digitaal en zaakgericht werken hebben we al ingezet, echter dit vraagt ook voor 2017 nadrukkelijk de inzet en de doorontwikkeling om op deze wijze ook de bedrijfsvoering te optimaliseren.◆ In 2016 is gestart met het optimaliseren van de werkprocessen, een gedeelte van dit proces zal ook in 2017 voortgang vinden.◆ Nadrukkelijk inzetten op verdere digitalisering van de dienstverlening aan de inwoners en daar de werkprocessen op inrichten.			

Beleidsindicatoren

Naam Indicator:	Eenheid:	Uitkomst Neder-Betuwe:	Uitkomst Landelijk:	Bron:
Formatie	Fte per 1.000 inwoners	5,17	n.v.t.	Eigen gegevens
Bezetting	Fte per 1.000 inwoners	4,49	n.v.t.	Eigen gegevens
Apparaatskosten	Kosten per inwoner	€ 498	n.v.t.	Eigen begroting
Externe inhuur	Kosten als % van totale loonsom + totale kosten inhuur externen	Zie toelichting	n.v.t.	Eigen begroting
Overhead	% van totale lasten	14%	n.v.t.	Eigen begroting

Toelichting

Binnen de personeelslasten van de organisatie is geen sprake van een raming voor inhuur van derden. De beschikbare middelen om inhuur van derden te laten plaatsvinden ontstaan op het moment dat er vacatures binnen de personeelsstaat zijn die niet worden ingevuld; dit wordt ook wel vrijval vacaturegelden genoemd. Indien er geen vacatures zijn (dus geen vrijval vacaturegelden) kan er ook geen inhuur plaatsvinden.

Verbonden Partijen

Regionaal archief Rivierenland

Welke beleidsdoelstellingen gaat de verbonden partij voor ons bereiken?		Wat gaat de verbonden partij hiervoor doen?	
A	Het doel is het gemeenschappelijk beheer van de naar de archiefbewaarplaats overgebrachte archiefbescheiden van de deelnemers.	A1	Adequaat archiefbeheer van de overgebrachte archiefbescheiden van de deelnemende gemeenten
		A2	Zorgen voor voldoende financiële middelen en faciliteiten om het archiefbeheer conform wettelijke regels uit te voeren
		A3	Zorgen voor goede opleiding, faciliteiten van medewerkers en vrijwilligers
B	Het RAR ziet toe op het beheer van de niet naar die archiefbewaarplaats (en) overgebrachte archiefbescheiden	B1	Periodiek overleg en het jaarlijks uitbrengen van het inspectieverslag
		B2	Vraagbaak op het gebied van ontsluiting, bewaren en vernietiging
		B3	Begeleiding van projecten zoals Handboek Vervanging, Calamiteitenplan, nieuwe archiefverordening
C	Het leveren van een klant vriendelijke dienstverlening aan alle gebruikers, zowel ambtenaren als particulieren.	C1	Bevorderen dat documenten en gegevens digitaal ontsloten worden
		C2	Het organiseren van tentoonstellingen, lezingen en bijeenkomsten
		C3	Ontvangen van groepen (o.a. basisscholen) voor educatie
D	Uitvoering geven aan de openbaarheid van archieven	D1	Beschikbaarstellen van archiefstukken
		D2	Ingebruikname van applicatie MijnStudiezaal waarmee bezoekers direct vragen stellen.
		D3	Het uitgeven van publicaties

Wat mag het kosten?

Programma 7:		Bedrijfsvoering				
	rekening	begroting	begroting	Meerjarenraming		
	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Bedragen x	€ 1.000					
Bestaand Beleid						
Lasten			6.757	6.331	6.414	6.361
Baten			-45	-42	-42	-42
Geraamd resultaat bestaand beleid			6.713	6.289	6.371	6.319
Nieuw Beleid						
Nieuw beleid conform kadernota						
Lasten			48	54	46	207
Baten						
Nieuw beleid conform kadernota			48	54	46	207
Geraamd resultaat bestaand en nieuw beleid			6.761	6.342	6.417	6.526

NIEUW BELEID/ONTWIKKELINGEN conform kadernota

- ◆ **Digitale overheid (€ 57.900 in 2017, € 13.600 in 2018 en € 6.100 vanaf 2019)**
Per 2017 de dienstverlening aan burgers en bedrijven verbeteren door digitaal te werken. Daarnaast voordelen benutten van efficiënt samenwerken bij digitale dienstverlening, de informatiesamenleving.
Voldoen aan de huidige privacywetgeving en voldoen aan de Europese privacy verordening.
Voldoen aan de substitutie vereisten voor archiefbescheiden en afscheid nemen van de hybride informatievoorziening met analoge dossiers.
- ◆ **Onderbouwing van de bezuinigingspost bedrijfsvoering (€ 49.745 in 2017)**
Er is kritisch gekeken of er in 2017 toch nog bezuinigd kan worden op bedrijfsvoering. Daartoe zijn de personeelslasten 2017 tegen het licht gehouden en kan als harde bezuiniging een bedrag van € 49.745 worden gerealiseerd.
- ◆ **Structureel uitvoering geven aan het IKB per 1 Januari 2017 (€ 40.000 structureel)**
Uitvoering geven aan het IKB (Individueel Keuzebudget).
- ◆ **Opnemen stelpost prijsstijging en loonstijging voor het jaar 2020 (€ 180.000 vanaf 2020).**
Verwachte prijsstijging voor het jaar 2020 (€ 100.000).
Verwachte loonstijging voor het jaar 2020 (€ 80.000).

NIEUW BELEID/ONTWIKKELINGEN na kadernota

- ◆ **Geen**

Investeringen

Geen investeringen opgenomen onder programma 7 Bedrijfsvoering.

Mutaties in reserves

Overzicht van: Bedrijfsvoering						
	rekening 2015	begroting 2016	begroting 2017	Meerjarenraming		
				2018	2019	2020
Bedragen x € 1.000						
<u>Bestaand Beleid</u>						
Lasten						
Baten						
Geraamd resultaat bestaand beleid						
<u>Nieuw Beleid</u>						
Lasten						
Baten						
Geraamd resultaat nieuw beleid						
Geraamd resultaat bestaand en nieuw beleid						

PARAGRAFEN

Paragraaf 1:	Lokale heffingen
Paragraaf 2:	Risicomanagement en weerstandsvermogen
Paragraaf 3:	Onderhoud kapitaalgoederen
Paragraaf 4:	Financiering
Paragraaf 5:	Verbonden partijen
Paragraaf 6:	Grondbeleid
Paragraaf 7:	Bedrijfsvoering

Paragraaf 1: Lokale heffingen

Algemeen

Conform artikel 10 van het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten bevat de paragraaf 'Lokale heffingen' de volgende zaken:

- ◆ het beleid ten aanzien van de lokale heffingen;
- ◆ de geraamde inkomsten;
- ◆ een overzicht op hoofdlijnen van de lokale heffingen, waarin inzichtelijk wordt gemaakt hoe bij de berekening van tarieven van heffingen, die hoogstens kostendekkend mogen zijn, wordt bewerkstelligd dat de geraamde baten de ter zake geraamde lasten niet overschrijden, wat de beleidsuitgangspunten zijn die ten grondslag liggen aan deze berekeningen en hoe deze uitgangspunten bij de tariefstelling worden gehanteerd;
- ◆ een beschrijving van het kwijtscheldingsbeleid;
- ◆ een aanduiding van de lokale lastendruk;

Beleid ten aanzien van de lokale heffingen

Het totale pakket van de gemeentelijke belastingen en heffingen bestaat uit verschillende belastingen/heffingen, die gelegitiemeerd worden door een door de gemeenteraad vastgestelde belastingverordening.

Voor de hoogte van de tarieven en leges gelden de volgende uitgangspunten:

- ◆ Streven naar een volledige kostendekking bij leges en andere rechten.
- ◆ De opbrengst van leges en rechten niet meer laten stijgen dan met de inflatiecorrectie. De financiële effecten van de inflatiecorrectie zal bij de vaststelling van de diverse tarieven en leges in de raad van december via een begrotingswijziging aan de begroting worden toegevoegd.
- ◆ Bij het bepalen van de opbrengst onroerendezaakbelasting moet de totale opbrengst onroerendezaakbelasting gelijk blijven en mag de opbrengst alleen toenemen door toename van onroerende zaken (areaaluitbreiding).
- ◆ Stijgingen of dalingen van de WOZ-waarden mogen geen invloed hebben op de hoogte van de totale opbrengst onroerendezaakbelasting. Met andere woorden: stijgen de WOZ-waarden dan dalen de OZB-percentages, dalen de WOZ-waarden dan stijgen de OZB-percentages.

Geraamde inkomsten

Totaaloverzicht lokale heffingen 2017					
Begroting	2016	2017	2018	2019	2020
ALGEMENE DEKKINGSMIDDELEN:					
1 Onroerende-zaakbelastingen:					
OZB eigenaar woningen	3.525.543	3.509.543	3.509.543	3.509.543	3.509.543
OZB eigenaar niet-woningen	978.520	975.520	975.520	975.520	975.520
OZB gebruikers niet-woningen	643.399	642.399	642.399	642.399	642.399
2 Forensenbelasting	16.629	16.629	16.629	16.629	16.629
3 Toeristenbelasting	44.803	46.303	46.303	46.303	46.303
4 Hondenbelasting	128.688	128.688	128.688	128.688	128.688
5 Precariobelasting	484.402	484.402	484.402	484.402	484.402
					0
HEFFINGEN MET EEN BESTEMMING:					
6 Rioolheffing woningen	1.941.182	1.708.213	1.725.991	1.743.769	1.761.546
Rioolheffingen niet-woningen		281.593	284.446	287.299	290.153
7 Afvalstoffenheffing	1.469.000	1.681.000	1.737.000	1.765.000	1.765.000
8 Lijkbezorgingrechten	350.000	350.000	350.000	350.000	350.000
9 Staangelden markten en kermissen	3.245	3.245	3.245	3.245	3.245
10 Leges:					0
Bevolkingsregistratie en burgerlijke stand	421.696	413.116	373.501	292.368	258.337
Vergunningen APV	12.393	12.393	12.393	12.393	12.393
Standplaats- en ventvergunningen	5.000	5.000	5.000	5.000	5.000
Omgevingsvergunningen	614.808	614.808	614.808	614.808	614.808
Bestemmingsplannen/vrijstellingen	211.633	162.673	162.673	162.673	162.673
Grafmonument	4.101	4.101	4.101	4.101	4.101
Verkeer en vervoer	7.086	7.086	7.086	7.086	7.086
Diversen	2.245	2.245	2.245	2.245	2.245
	10.864.373	11.048.956	11.085.972	11.053.470	11.040.070

Overzicht op hoofdlijnen van de lokale heffingen

1. Onroerendezaakbelasting

De onroerendezaakbelasting (hierna: OZB) is veruit de voornaamste gemeentelijke belasting. De OZB bestaat uit een eigenarenbelasting bij woningen en niet-woningen en een gebruikersbelasting bij niet-woningen. De OZB is een algemene belasting en de opbrengst dient ter dekking van de lasten van de gemeente. De grondslag voor de berekening van de OZB in 2017 is de WOZ-waarde per prijspeildatum 1 januari 2016.

Een beleidskader bij het bepalen van de opbrengst OZB is dat de totale opbrengst OZB gelijk moet blijven en alleen mag toenemen door toename van onroerende zaken (areaaluitbreiding). Een ander beleidskader is dat stijgingen of dalingen van de WOZ-waarden geen invloed mogen hebben op de hoogte van de totale opbrengst OZB. Met andere woorden: stijgen de WOZ-waarden dan dalen de OZB-percentages, dalen de WOZ-waarden dan stijgen de OZB-percentages.

Bij het opstellen van de begroting 2017 en meerjarenraming 2018-2020 zijn we uitgegaan van de WOZ-waarden en OZB-opbrengst gebaseerd op de OZB aanslagen 2016. Eind 2016, als de herwaarderingsronde voor waard peildatum 1 januari 2016 is afgesloten, informeren wij u bij het vaststellen van de 'Verordening op de heffing en de invordering van onroerende zaakbelastingen 2017' over de uitkomsten van de waardeontwikkeling voor peildatum 1 januari 2016 (voor belastingjaar 2017). Indien de taxatiewaarden hoger of lager zijn dan waarmee wij onderstaand rekening gehouden hebben, dan zullen wij de OZB-tarieven daarop aanpassen.

Begroting 2017 wordt dan: Heffingsjaar:	2016-2019 2016	2017-2020 2017	2017-2020 2018	2017-2020 2019	2017-2020 2020
WOZ waarde (x1000)					
taxatiewaarde woningen	1.831.283	1.821.422	1.821.422	1.821.422	1.821.422
taxatiewaarde niet-woningen	369.999	368.864	368.864	368.864	368.864
	2.201.282	2.190.287	2.190.287	2.190.287	2.190.287
Totale heffing OZB					
Eigenaars woningen	-3.528.543	-3.509.543	-3.509.543	-3.509.543	-3.509.543
Eigenaars niet-woningen	-978.520	-975.520	-975.520	-975.520	-975.520
Gebruikers niet-woningen	-643.399	-642.399	-642.399	-642.399	-642.399
Totale heffing OZB	-5.150.462	-5.127.462	-5.127.462	-5.127.462	-5.127.462

2. Toeristenbelasting

Onder de naam 'toeristenbelasting' wordt een directe belasting geheven met betrekking tot het overnachten binnen de gemeente op campings, in hotels, pensions, bed & breakfasts en dergelijke, tegen vergoeding in welke vorm dan ook, door personen die niet als ingezetene in de gemeentelijke basisadministratie persoonsgegevens zijn opgenomen. Deze belasting kan worden geheven als een bijdrage in de kosten van de voorzieningen die de gemeente heeft getroffen. Deze kosten kunnen dus worden verhaald op de toerist. De toeristenbelasting wordt in principe geheven aan de hand van het daadwerkelijk aantal overnachtingen. In een nachtverblijfsregister worden deze overnachtingen vastgelegd.

3. Forensenbelasting

Met ingang van 2014 wordt forensenbelasting geheven van eigenaren van zogenaamde tweede woningen waaronder de chalets op de campings Rijk van Batouwe te Kesteren en Resort Rivierendal te Ochten. Deze belasting is bedoeld om eigenaren van deze tweede woningen mee te laten betalen aan de gemeenschapsvoorzieningen in onze gemeente. De gedachte hierachter is dat de eigenaren van deze tweede woningen een groot deel van het jaar in onze gemeente verblijven en derhalve ook gebruik maken van de gemeenschapsvoorzieningen. Enkel chalets in eigendom van natuurlijke personen die niet woonachtig zijn in de gemeente Neder-Betuwe kunnen in de heffing worden betrokken. Zij dienen meer dan negentig dagen per jaar een gemeubileerde woning tot hun beschikking te houden voor zichzelf of voor hun gezin. De aanslag wordt opgelegd aan degene die de gemeubileerde woning tot zijn beschikking heeft.

4. Hondenbelasting

Onder de naam 'hondenbelasting' wordt op basis van artikel 226 van de Gemeentewet een directe belasting geheven met betrekking tot het houden van honden binnen de gemeente. De belasting wordt geheven op basis van het aantal honden dat binnen de gemeente wordt gehouden. Er worden verschillende tarieven gehanteerd voor de eerste hond, 2e en volgende hond en voor kennels. Er dient echter nog wel rekening gehouden te worden met de kosten van de jaarlijkse controle hondenbelasting van afgerond € 5.000. Per saldo bedraagt de verwachte opbrengst per jaar van 2017 tot en met 2020 dan ook € 123.688.

5. Rioolheffing

Onder de naam 'rioolheffing' wordt een recht geheven van de eigenaar van een eigendom van waaruit afvalwater direct of indirect op de gemeentelijke riolering wordt afgevoerd. De belasting wordt geheven naar een vast bedrag per perceel.

Rioolheffing	2016	2017	2018	2019	2020
Aantal rioolaansluitingen	8.972	9.066	9.160	9.254	9.348
Tarief	216,36	219,48	219,48	219,48	219,48
Opbrengst rioolheffing	1.941.182	1.989.806	2.010.437	2.031.068	2.051.699
Opbrengst rioolheffing woningen	1.941.182	1.708.213	1.725.991	1.743.769	1.761.546
Opbrengst rioolheffing niet-woningen		281.593	284.446	287.299	290.153

De rioolheffingen (inkomsten) moeten 100% kostendekkend en in balans zijn met de uitgaven. Om dit mogelijk te maken wordt de heffing de komende jaren stapsgewijs verhoogd en geïndexeerd. Deze indexering vindt plaats op basis van de consumenten index volgens het CBS. Dit conform het raadsbesluit van 19 december 2013 over het Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP) 2014-2018. Daarnaast is vanaf 2016 gerekend met een extra structurele verhoging van het tarief van € 2,69 voor de dekking van de kosten van maatregelen ter voorkoming van wateroverlast in het gebied Smachtkamp in Opeusden, conform het raadsbesluit van 16 april 2015.

6. Afvalstoffenheffing

Afvalstoffenheffing wordt geheven van degene die in de gemeente Neder-Betuwe feitelijk gebruik maakt van een perceel ten aanzien waarvan als gevolg van de Wet milieubeheer een verplichting tot het inzamelen van huishoudelijke afvalstoffen geldt. De heffing wordt per perceel geheven. De inzameling van huishoudelijke afvalstoffen, het vaststellen van de tarieven en het innen van de heffing wordt geheel uitgevoerd op regionaal niveau (Avri/BSR)

Afvalstoffenheffing	2016	2017
Basistarief (voor iedereen gelijk)	€ 114,00	€ 128,00
Per extra grijze container	€ 50,00	€ 50,00
Variabel tarief (per keer)		
- grijze container 140 liter	€ 3,50	€ 3,50
- grijze container 240 liter	€ 6,-	€ 6,-
- gft-container (140 en 240 liter)	gratis	gratis
- papiercontainer (140 en 240 liter)	gratis	gratis
- zak plastic verpakkingsmateriaal	gratis	gratis
- inworp ondergrondse container	€1,20	€1,20
- brengcontainers voor glas, papier, textiel, plastic milieubox	gratis	gratis
- restafval op milieustraat per huisvuilzak (60 liter)	€ 1,70	€ 1,70
- voorrijtarief voor aan huis ophalen van grof huishoudelijk afval	€ 20,-	€ 20,-
een containerwisseling van 240 liter grijze container naar een 140 liter grijze container is gratis. Alle andere containerwisselingen, per container (via factuur)	€ 35,00	€ 35,00

7. Lijkbezorgingrechten

Op basis van een verordening worden rechten geheven voor het gebruik van de algemene begraafplaatsen en voor het door de gemeente verlenen van diensten in verband met de algemene begraafplaatsen. De rechten worden geheven van degene op wiens aanvraag dan wel ten behoeve van wie de dienst wordt verricht of van degene die van de bezittingen, werken of inrichtingen gebruik maakt. In de afgelopen jaren zien wij een afname in het aantal begrafenissen. In het vigerende begraafplaatsenbeleidsplan worden uitgangspunten genoemd die met het huidige aantal begrafenissen niet meer kunnen worden gerealiseerd. Op dit moment onderzoeken wij een mogelijke verzelfstandiging van de begraafplaatsen. De uitkomsten van dit onderzoek zijn nog niet bekend.

8. Marktgeden

Onder de naam 'marktgeden' wordt een recht geheven voor het ter beschikking stellen van een standplaats op een markt als bedoeld in de marktgeldverordening, daaronder begrepen de diensten die in verband hiermee door de gemeente worden verleend. Het recht wordt geheven van degene aan wie een standplaats ter beschikking is gesteld.

9. Precariobelasting

Met ingang van 1 november 2013 wordt onder de naam 'precariobelasting' en op basis van artikel 228 Gemeentewet een directe belasting geheven ter zake van het hebben van buizen, kabels, draden of leidingen onder, op of boven voor de openbare dienst bestemde gemeentegrond, bedoeld of genoemd in de verordening 'Verordening op de heffing en invordering van precariobelasting ter zake van buizen, kabels, draden of leidingen. Het betreft hier alleen precariobelasting op hoogspanningskabels van Tennet en op het aardgasleidingennetwerk van Liander. De contracten uit 1986 tussen de voormalige gemeenten Dodewaard, Kesteren en Echteld met de voormalige PGEM (nu Liander) stonden een heffing op het elektriciteitsnet in beginsel in de weg. Een uitspraak van het Gerechtshof Amsterdam in oktober 2014 geeft aanleiding aan te nemen dat belanghebbende (Liander) – die het economische eigendom van het netwerk heeft – in civiel-juridische zin niet de rechtsopvolger is van de overeenkomsten uit het verleden en dat deze overeenkomsten daardoor een belastingheffing niet meer in de weg staan. Daarom is besloten over te gaan tot de heffing op het elektriciteitsnet. In verband met de verjaringstermijn is deze aanslag precariobelasting voor het belastingjaar 2014 in het jaar 2016 opgelegd aan Liander. Indien zij in bezwaar en beroep zal gaan tegen deze heffing en mochten zij door de Rechtbank of de Hoge Raad in het gelijk gesteld worden, dan dient er terugbetaald te worden. Om deze reden is in 2016 de opbrengst toegevoegd aan de bestemmingsreserve precariobelasting.

De Tweede kamer heeft op 18 november 2015 een motie aangenomen waarin de regering wordt gevraagd zo snel mogelijk een wetsvoorstel bij de Kamer in te dienen, dat de precariobelasting op netwerken van nutsbedrijven afschaft. Het wetsvoorstel gaat uit van afschaffing, maar geeft gemeenten nog tien jaar de mogelijkheid om precariobelasting te heffen. Na uiterlijk tien jaar is precarioheffing op nutsnetwerken niet meer mogelijk.

In de precarioverordening zal met ingang van 2017 ook een bedrag opgenomen worden dat in rekening wordt gebracht als vergoeding voor het gebruik van gemeentelijke gronden door kermis en circussen. De door de afnemers verbruikte energie tijdens deze evenementen zal tegen kostprijs doorbelast worden conform een tarieventabel die bij de precarioverordening wordt gevoegd.

10. Leges

Onder de naam 'leges' wordt een groot aantal verschillende rechten geheven ter zake van door het gemeentebestuur verstrekte diensten. De rechten worden geheven van de aanvrager van de dienst dan wel degene ten behoeve van wie de dienst is verleend. In navolging op het raadsbesluit van 4 juni 2015 zal bij de vaststelling van de leges 2017 100% kostendekkendheid als uitgangspunt worden gehanteerd. De definitieve tarieven voor 2017 worden in de raad van december 2016 vastgesteld.

Tarieven

Voor door of vanwege de gemeente te verrichten of verrichte diensten, van hem die een daartoe strekkende aanvraag heeft ingediend, wordt een betaling gevorderd in overeenstemming met de 'Tariefsverordening bedrijfsmatig verstrekte diensten'.

Een beschrijving van het kwijtscheldingsbeleid

Bij de kwijtschelding van heffingen wordt in Neder-Betuwe de 100% norm van de relevante bijstandsnorm gehanteerd. Voor de overige regels wordt het Rijksbeleid gevolgd. Dit betekent concreet dat kwijtschelding wordt verleend voor de hondenbelasting (alleen 1^e hond), de rioolheffing en de onroerendezaakbelastingen. Voor overige heffingen en rechten wordt geen kwijtschelding verleend. Het aantal verzoeken kwijtschelding voor 2016 wordt geraamd op 20.

Een aanduiding van de lokale lastendruk

Belastingdruk per huishouden (bewoner/eigenaar)				
	OZB	Afval	Riool	Totaal
Gemeente Neder-Betuwe 2016	€ 425	€ 192	€ 216	€ 833
Gemeente Neder-Betuwe 2017	€ 425	€ 206	€ 219	€ 850
Vershil 2016/2017	0%	7%	1%	2%

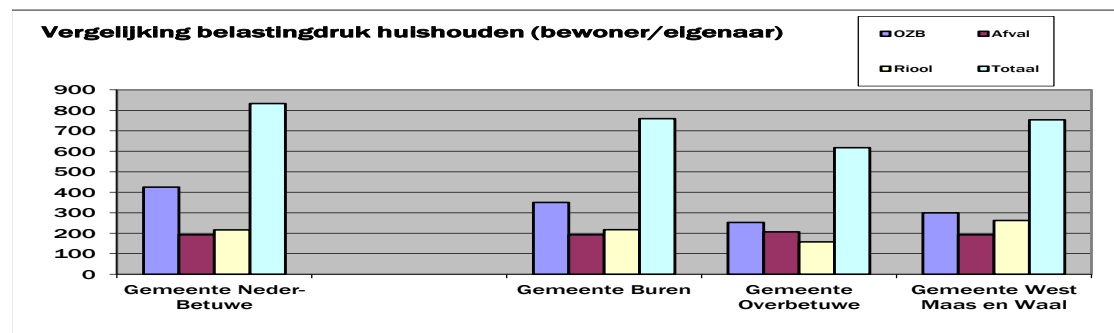
Belastingdruk per huishouden (bewoner/huurder)				
	OZB	Afval	Riool	Totaal
Gemeente Neder-Betuwe 2016	€ 0	€ 192	€ 0	€ 192
Gemeente Neder-Betuwe 2017	€ 0	€ 206	€ 0	€ 206
Vershil 2016/2017		7%		7%

Uitgangspunten:

- ♦ Uit de cijfers gepubliceerd door Coelo.nl (het Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden) blijkt dat voor 2016 de gemiddelde waarde van een woning binnen de gemeente Neder-Betuwe afgerond € 219.945 bedraagt. Voor 2017 is geen rekening gehouden met een stijging of daling van de waarde.
- ♦ Vanaf 2014 is Diftar ('Goed Scheiden Loont') ingevoerd voor de afvalstoffenheffing. Dit betekent dat ieder huishouden een gelijk basisbedrag betaalt ongeacht de grootte van de container (140 of 240 liter). Daarnaast betaalt ieder huishouden per lediging, waarbij dit tarief wel afhankelijk is van de grootte van de container. Het ingevulde tarief betreft de gemiddelde belastingdruk voor een meerpersoonshuishouden, conform de cijfers aangeleverd door Coelo.nl.

Vergelijking belastingdruk huishouden 2016 (bewoner/eigenaar)				
	OZB	Afval	Riool	Totaal
Gemeente Neder-Betuwe	€ 425	€ 192	€ 216	€ 833
Gemeente Buren	€ 350	€ 192	€ 217	€ 759
Gemeente Overbetuwe	€ 253	€ 207	€ 158	€ 618
Gemeente West Maas en Waal	€ 300	€ 192	€ 262	€ 754

Bron: Coelo

Uitgangspunt:

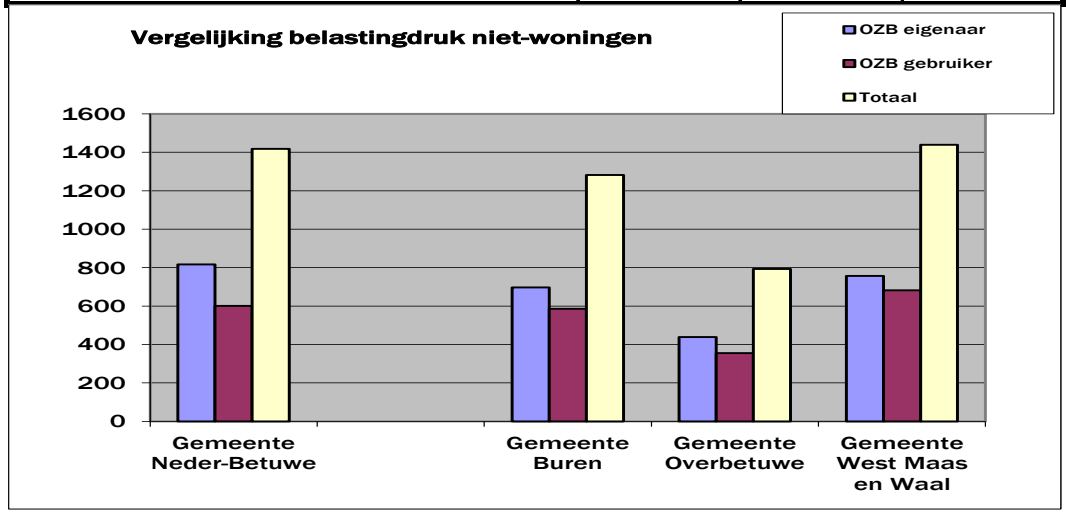
- ♦ Waarde van de woning voor 2016 is € 219.945 (bron: Coelo.nl).

Belastingdruk per niet-woningen			
	OZB eigenaar	OZB gebruiker	Totaal
Gemeente Neder-Betuwe 2016	€ 817	€ 601	€ 1.418
Gemeente Neder-Betuwe 2017	€ 817	€ 601	€ 1.418
Vershil 2016/2017	0,00%	0,00%	0,00%

Uitgangspunten:

- ♦ In het overzicht is uitsluitend rekening gehouden met de OZB.
- ♦ De gemiddelde waarde van een niet-woning binnen de gemeente Neder-Betuwe is afgerond € 309.000.
- ♦ Voor 2017 is geen rekening gehouden met een stijging of daling van de waarde.

Vergelijking belastingdruk niet-woningen 2016			
	OZB eigenaar	OZB gebruiker	Totaal
Gemeente Neder-Betuwe	€ 817	€ 601	€ 1.418
Gemeente Buren	€ 697	€ 585	€ 1.282
Gemeente Overbetuwe	€ 438	€ 354	€ 793
Gemeente West Maas en Waal	€ 757	€ 682	€ 1.439

Uitgangspunten:

- ◆ In het overzicht is uitsluitend rekening gehouden met de OZB;
- ◆ De gemiddelde waarde van een niet-woning is voor 2015 € 309.000

Paragraaf 2: Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Algemeen

Het kader voor de uitvoering van het risicomanagement en de bepaling van het weerstandsvermogen worden gevormd door de Nota risicomanagement en weerstandsvermogen die door de gemeenteraad op 3 december 2013 is vastgesteld. Deze paragraaf geeft aan op welke wijze het risicomanagement wordt uitgevoerd, welke risico's zijn geïdentificeerd en of ons weerstandsvermogen toereikend is.

Risicomanagement

Risicomanagement is een systematisch en regelmatig terugkerend proces om risico's te identificeren, te analyseren en te beoordelen en op basis daarvan maatregelen te nemen en te evalueren. Daarbij ligt het accent op de financiële risico's, personele en organisatorische risico's, grondexploitatie risico's, risico's van deelnemingen en verbonden partijen.

De genoemde nota beoogt het risicomanagement meer op een systematische manier uit te voeren met een breed bereik. Daarbij gaat het ook om juridische risico's, maatschappelijke risico's, politieke risico's (imago), technische risico's en risico's in het sociaal domein. We zijn daarmee gestart, de uitkomsten daarvan zijn in de jaarstukken 2015 opgenomen. Risicomanagement beschouwen we hierbij niet als een doel op zich. Omdat we meer inzicht hebben in de risico's kunnen we ons weerstandsvermogen beter bepalen. Het weerstandsvermogen speelt een belangrijke rol bij de bepaling van ons financieel perspectief.

Om ook in de toekomst een financieel gezonde gemeente te blijven, gaan we verstandig en verantwoord om met risico's. Risico's zijn onlosmakelijk verbonden met de uitvoering van bedrijfsprocessen en kunnen nooit helemaal worden uitgesloten. We willen ons bewust zijn van de risico's die we lopen en van de beheersingsmaatregelen die we kunnen nemen. Bij de beheersing van de risico's hanteren wij als beleidslijn dat er sprake moet zijn van een evenwicht tussen praktische uitvoerbaarheid en effectiviteit en kosten (efficiency) van een maatregel. Wij streven na om geen onnodige risico's te lopen, en mits financieel verantwoord, zoveel mogelijk risico's af te dekken door verzekeringen. Wij hebben verzekeringen afgesloten voor aansprakelijkstelling door derden, schade aan opstallen en tegen risicofraude. Risico's die niet worden afgedekt door een verzekering of een voorziening moeten kunnen worden opgevangen door de beschikbare weerstandscapaciteit. De definitie van een risico luidt als volgt: De kans op het optreden van een gebeurtenis die zowel negatieve als positieve gevolgen voor de gemeente kan hebben, waarvan de omvang thans onbekend is, maar substantieel kan zijn. Voor het opnemen van een risico hanteren we een ondergrens van € 100.000.

Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen bestaat uit het verschil tussen:

De beschikbare weerstandscapaciteit:

de middelen waarover de gemeente kan beschikken om onverwachte en substantiële kosten te dekken;

En:

De financieel gekwantificeerde risico's:

het totaal van de financieel gekwantificeerde risico's die de gemeente loopt ondanks de beheersmaatregelen;

De benodigde weerstandscapaciteit.

De verhouding wordt uitgedrukt in een ratio. Voor de waardering daarvan gebruiken we de hieronder gepresenteerde waarderingstabel die opgenomen is in de nota risicomanagement en weerstandsvermogen.

Ratio benodigde weerstandscapaciteit

Ratio	Betekenis
> 2,0	Uitstekend
1,4 tot 2,0	Ruim voldoende
1,0 tot 1,4	Voldoende
0,8 tot 1,0	Matig
0,6 tot 0,8	Onvoldoende
< 0,6	Ruim onvoldoende

In het bestaan van Neder-Betuwe ontwikkelt de ratio zich positief. Ca. 10 jaar geleden was de ratio nog 0,6 en waren we art. 12 gemeente. Daarna is een stijgende lijn ingezet en komen we in deze begroting uit op een ratio van 1,1 met ingang van 1 januari 2017 oplopend tot 1,5 aan het eind van de planperiode, eind 2020. Deze ratio wordt hierna onderbouwd. Uitgangspunt voor deze raadsperiode is dat we jaarlijks minimaal een ratio van 1.0 bereiken.

Kengetallen

In deze risicoparagraaf zijn een aantal financiële kengetallen opgenomen die inzicht geven in de financiële positie van de gemeente. Deze kengetallen zijn met ingang van de jaarstukken 2015 opgenomen op grond van een wijziging van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV). Aan het eind van deze paragraaf zijn deze vermeld met een toelichting op de betekenis en de berekening ervan. De uitkomst duidt op een groei naar een gezonde financiële positie.

Actueel overzicht van de berekening van de weerstandscapaciteit, de financiële risico's, het weerstandsvermogen en het weerstandsratio.

Berekening van de weerstandscapaciteit, de financiële risico's, het weerstandsvermogen en het weerstandsratio						
Weerstandscapaciteit	Stand per 31-12-2015	Stand per 31-12-2016	Stand per 31-12-2017	Stand per 31-12-2018	Stand per 31-12-2019	Stand per 31-12-2020
Reserves:						
Algemene reserve	-8.862.000	-8.282.000	-8.429.000	-8.667.000	-9.369.000	-9.932.000
Reserve grondexploitatie	-2.174.000	-2.174.000	-2.174.000	-2.174.000	-2.174.000	-2.174.000
Reserve drie decentralisaties	-722.000	-692.000	-646.000	-646.000	-646.000	-646.000
Reserve precariobelasting	-1.043.000	-2.430.000	-2.177.000	-2.639.000	-3.139.000	-3.639.000
Subtotaal - Reserves	-12.801.000	-13.578.000	-13.426.000	-14.126.000	-15.328.000	-16.391.000
Heffingen:						
OZB x)	0	0	0	0	0	0
Leges en andere heffingen x)	0	0	0	0	0	0
Onbenutte belastingcapaciteit	0	0	0	0	0	0
Onvoorzien						
Onvoorzien algemeen	0	-121.000	-186.000	-186.000	-186.000	-186.000
Saldo onvoorzien	0	-121.000	-186.000	-186.000	-186.000	-186.000
Stand financiële positie en aanpassingen weerstandscapaciteit						
Algemene reserve eenmalige dekking kosten winkelconcentratie Kesteren	0	0	0	0	0	0
Algemene reserve eenmalige onttrekking i.v.m. doorgeschoven werken 2015	0	671.000				
Reserve drie decentralisaties onttrekking tekort jaarstukken 2015 en tekort veilig thuis (2016)	0	30.000	46.000	0	0	0
Algemene reserve toevoeging resultaat jaarstukken 2015	0	-91.000	0	0	0	0
Algemene reserve toevoeging jaarlijks verwachte onderuitputting op kapitaallasten	0	0	-50.000	-50.000	-50.000	-50.000
Algemene reserve toevoeging verwacht resultaat jaarschijf 2016	0	0	-97.000	0	0	0
Algemene reserve toevoeging verwacht resultaat Begroting 2017 en meerjarenraming 2018-2020	0	0	0	-188.000	-652.000	-513.000
Reserve precariobelasting eenmalige onttrekking reserve ter dekking incidentele lasten 2017	0	0	753.000	38.000	0	0
Reserve precariobelasting toevoeging jaarlijkse opbrengst	0	-500.000	-500.000	-500.000	-500.000	-500.000
Reserve precariobelasting toevoeging jaarlijkse extra opbrengst (i.v.m. heffing electra)	0	-887.000	0	0	0	0
Totaal mutaties	0	-777.000	152.000	-700.000	-1.202.000	-1.063.000
Totaal beschikbaar weerstandscapaciteit	-12.801.000	-14.476.000	-13.460.000	-15.012.000	-16.716.000	-17.640.000
Financiële risico's	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Totaal risico's	11.557.000	14.238.000	11.911.000	11.911.000	11.911.000	11.911.000
Totaal beschikbaar weerstandscapaciteit	-12.801.000	-14.476.000	-13.460.000	-15.012.000	-16.716.000	-17.640.000
Saldo weerstandsvermogen (weerstandscapaciteit minus risico's)	-1.244.000	-238.000	-1.549.000	-3.101.000	-4.805.000	-5.729.000
Weerstandsratio	1,1	1,0	1,1	1,3	1,4	1,5
	Voldoende	Voldoende	Voldoende	Voldoende	Ruim	Ruim

Overzicht van risico's gelijk of groter dan € 100.000

	Begroting 2016	Jaarstukken 2015	Begroting 2017	Verschil B2017 -J2015	Risicoscore
Overzicht van risico's gelijk of groter dan € 100.000					
Grondexploitatie:					
1. Algemene risico's grondexploitatie	845.000	529.000	529.000	0	Hoog
2. Specifieke risico's grondexploitatie	2.608.000	1.645.000	1.645.000	0	Hoog
Verbonden partijen:					
3. Risico's verbonden partijen	8.154.000	7.162.000	6.921.000	-241.000	Hoog
Openende regelingen:					
4. Uitvoering 3 Decentralisaties	722.000	653.000	630.000	-23.000	Hoog
Overige risico's:					
5. Personeel en Organisatie (bedrijfsvoering)	1.041.000	860.000	925.000	65.000	Hoog
6. Bodemsanering overdracht woonwagencentra	200.000	200.000	200.000	0	Hoog
7. Ontwikkelingen gemeentefonds	200.000	170.000	180.000	10.000	Hoog
8. Invoering Vpb	100.000	0	100.000	100.000	Hoog
9. Precariobelasting kabels en leidingen	0	0	443.000	443.000	Hoog
10. Overige risico's < € 100.000	368.000	338.000	338.000	0	Midden
Totaal risico's	14.238.000	11.557.000	11.911.000	354.000	

Toelichting:

Grondexploitaties

1. Algemene risico's grondexploitaties

Grondexploitaties kennen algemene en specifieke risico's. De algemene risico's bestaan onder andere uit rentestijgingen, stijging van het inflatiecijfer, aanbestedingsrisico's, marktontwikkelingen en vertragingen in de planvorming of in de gronduitgifte. Voor de dekking van algemene, niet gespecificeerde risico's die met de huidige exploitaties gelopen worden is een risico inschatting opgenomen van € 529.000. Deze inschatting is gebaseerd op 10% van de stand van de boekwaarden per 31 december 2015 van de in exploitatie genomen gronden (BIE) (€ 2.890.381), de BIE - initiatieven (€ 2.574.073) en overige projecten (risico 16.962). Voor een verdere specificatie van de boekwaarden verwijzen wij u naar het overzicht "actuele prognose van de verwachte resultaten diverse grondcomplexen" zoals opgenomen is in paragraaf 6 "Grondbeleid". Opgemerkt wordt dat de verwachte winsten uit de grondexploitaties voorzichtigheidshave niet zijn meegenomen bij de bepaling van het weerstandsvermogen. Voor 2017 is de verwachte winst geraamd op € 2.302.808.

2. Specifieke risico's grondexploitaties

De hier genoemde risico's sluiten aan op de informatie in paragraaf 6. Grondbeleid

Bougrond in exploitatie (BIE).

Het gaat hier om een specifiek risico binnen het project Herenland te Opheusden. De risico-inschatting bedraagt € 385.000.

Bougrond in exploitatie - Initiatieven (BIE -Initiatieven)

Bij de opgenomen risicobepaling voor exploitatieovereenkomsten met derden is rekening gehouden met de mogelijkheid dat een exploitatieovereenkomst met derden niet tot stand komt of niet kan worden afgesloten.

◆ Broedershof in Echteld	€ 20.000
◆ Agro Business Centre	€ 1.240.000
◆ Totaal:	€ 1.260.000

Agro Business Centre

In 2014 is besloten tot de realisatie van het Agro Business Centre. De voorinvestering voor de ontwikkeling van het gebied (plankosten, ontsluiting, riolering, rente) ad € 3.100.000 wordt uiteindelijk op de grondeigenaren die het gebied tot ontwikkeling brengen verhaald. Er is een risico dat de kosten hoger uitvallen dan verwacht. Dit risico wordt beperkt doordat er verschillende onderzoeken zijn uitgevoerd om elementen die onverwachte kosten met zich mee kunnen brengen in beeld te brengen (archeologie, bodemkwaliteit). Daarnaast is er een risico dat niet het volledige gebied tot ontwikkeling komt, waardoor er geen volledig kostenverhaal plaatsvindt. Op dat moment blijft de gemeente met kosten zitten. De inschatting van dit risico is daarom op dit moment hoog. De risico-inschatting is 40% ad € 1.240.000.

Verbonden partijen

Overzicht Risico Inschatting Verbonden partijen				
Nr:	Naam partij		Bijdrage per Jaar	Risicoinschatting
1	Veiligheidsregio Gelderland-Zuid	GR	1.505.724	
2	Gemeentelijke Gezondheidsdienst (GGD)	GR	1.075.603	43.397
3	Gemeenschappelijke regeling Regio Rivierenland	GR	161.620	
4	AVRI	GR	1.300.000	77.376
5	Omgevingsdienst Rivierenland	GR	1.237.930	
6	Regionaal archief Rivierenland	GR	227.421	
7	Recreatieschap Nederrijn, Lek en Waal	GR	0	
8/9	WSW (Werkzaam Rivierenland)	GR	411.000	
10	Industrieschap Medel	GR	0	
11	Casterhoven	PPS	0	6.800.000
12	Waterbedrijf Vitens N.V.	Venn	0	
13	N.V. Bank Nederlandse Gemeenten	Venn	0	
	Totaal		5.919.298	6.920.773

3. Risico's verbonden partijen

De gemeente heeft te maken met verbonden partijen zoals de gemeenschappelijke regelingen waaraan wij deelnemen. Daarnaast zijn er externe partijen, waarbij de gemeente via het aandelenbezit risico's kan lopen. Bij laatstgenoemde partijen gaat het om fluctuaties in de waarde van de aandelen of het dividend. Bij risico's van een verbonden partij gaat het in hoofdzaak om financiële en bestuurlijke risico's die mede verband houden met de structuur, organisatie en bedrijfsvoering van een verbonden partij. Met ingang van dit jaar zijn de risico's van de verbonden partijen op een andere wijze geschat, naar aanleiding van een suggestie vanuit de gemeenteraad. Het risico is per verbonden partij bepaald met inachtneming van het beleid dat de gemeenschappelijke regeling zelf voert op het gebied van weerstandsvermogen en risicomanagement. Tot nu toe werd het risico globaal bepaald op 10 % van de bijdrage die wij als gemeente verstrekken aan de betreffende GR. Echter de gemeenschappelijke regeling behoort ook zelf risicomanagement gestalte te geven. Van elke gemeenschappelijke regeling is een risico inschatting gemaakt op basis van de begrotingen c.q. jaarstukken van de verbonden partijen en is vermeld in de paragraaf verbonden partijen bij de betreffende organisatie. De resultaten daarvan zijn opgenomen in bovenstaande tabel. Als gevolg van deze meer nauwkeurige benadering van de risico's kan de risico inschatting met € 241.000 naar beneden worden bijgesteld ten opzichte van de jaarrekening 2015. Het blijkt dat de meeste verbonden partijen hun risico's adequaat hebben afgedekt. De risico's m.b.t. Industrieschap Medel en Casterhoven worden hierna afzonderlijk toegelicht.

Industrieschap Medel

Voor het totale project Medel hebben wij in deze begroting geen risico opgenomen. Uit de actuele door het industrieschap Medel opgetelde risicoanalyse blijkt dat het (geprognostiseerde) positieve resultaat uit de grondexploitatie tot op heden groter is dan de benodigde risicoreservering.

Casterhoven

Voor het project Casterhoven is bestedingsruimte gefaciliteerd van in totaal € 22 miljoen. Voor de financieringslasten (rente en aflossing) staat de gemeente garant. Indien niet tegen passende voorwaarden en tarieven in de financieringsbehoefte van de CV kan worden voorzien, voorzien de gemeente en marktpartijen naar rato van hun deelname tot een maximum van € 4.500.000 de CV van extra financieringsmiddelen via achtergestelde leningen. Tot nu toe zijn achtergestelde leningen verstrekt tot een bedrag van € 875.000. Deze zijn inmiddels afgelost. Inmiddels is een nieuwe grondexploitatie vastgesteld. Op basis van het berekende worst casescenario van de uitvoering van de GREX en een kans van 100% wordt een risico berekend van € 4,1 mln. De GREX heeft een looptijd van 3 jaar. Gelet op de looptijd van het project van 20 jaar worden de risico's voornamelijk hoger geschat en wordt uitgegaan van een gefaseerde groei naar het genoemde niveau ad. 4,1 mln. De risico inschatting bedraagt op basis hiervan € 7.500.000 - (1/5 * € 3.400.000) afgerond € 6.800.000. Elk jaar wordt beoordeeld of het verantwoord is de volgende stap te nemen. Het eerstvolgende ijkpunt is begin 2017 bij het opstellen van de jaarrekening 2016 en de eerste bestuursrapportage 2017.

Openeindregelingen

4. 3D (Jeugd, WMO en Participatie)

Het budget voor de 3 decentralisaties via de algemene uitkering bedraagt € 12.600.000 voor 2017. De risico's zijn nog onvoldoende te kwantificeren en daarom is een algemeen risico bepaald. Het algemeen risico voor deze decentralisaties is, conform de nota risicomangement gebaseerd op 10% van de genoemde extra middelen ad. € 1.300.000 in 2017. Uitgaande van een kans die geschat wordt op 50%, bedraagt de risicoraming € 630.000. Dit bedrag is afgedekt door de reserve 3D ad. € 646.000. Hoewel inmiddels in een volledig jaar ervaring is opgedaan met deze nieuwe taken waren de financiële effecten bij het opstellen van de jaarrekening nog niet volledig in beeld en zijn door de accountant diverse onzekerheden benoemd.

De belangrijkste risico's zijn:

- ◆ Geen compleet beeld jeugdindicaties;
- ◆ Budget niet toereikend door de omvang van de toegepaste kortingen door de rijksoverheid op de budgetten in relatie tot de volumeontwikkeling;
- ◆ Kortingen op de budgetten door aanpassingen door de rijksoverheid van het verdeelmodel;
- ◆ Uitvoering WWB door gemeente Buren;
- ◆ Omvang uitvoering zorg door zorgaanbieders onzeker;

In principe is geen risicoreservering nodig als er een bestemmingsreserve aanwezig is. In dit geval is de risico inschatting wel opgenomen om te kunnen bepalen of de hoogte van de bestemmingsreserve toereikend is.

Overige risico's

5. Personeel en Organisatie (bedrijfsvoering)

Het gaat hier om specifieke risico's, zoals wachtgeld, ontslag/WW-uitkering, pensioen, juridische bijstand, Arbo, aansprakelijkheid van eigen personeel en externe krachten. Door een toenemende complexiteit en noodzakelijke kennis en vaardigheden neemt de afhankelijkheid en daardoor de kwetsbaarheid aanzienlijk toe (onjuist menselijk handelen, brand, hardware storingen/servercrash, virussen, hackers enz.). Gaan er zaken fout in de bedrijfsvoering, dan komt het realiseren van onze doelstellingen in gevaar. Tevens kan dit tot financiële, juridische en politiek-bestuurlijke risico's leiden. Voor deze risico's hebben wij een inschatting gemaakt van € 925.000 (10% van de totale personeelskosten in 2017).

6. Bodemsanering, overdracht c.q. groot onderhoud woonwagencentra

Met ingang van 1 november 2007 heeft de gemeente Neder-Betuwe een aantal woonwagencentra overgedragen aan de woningcorporatie SWB. Uit uitgevoerde bodemonderzoeken blijkt dat op minimaal twee woonwagencentra sprake is van ernstige bodemverontreiniging. Hiervoor blijft de gemeente verantwoordelijk. Overleg is hierover gaande. Ter dekking van mogelijke saneringskosten is een risicobedrag opgenomen van € 200.000.

7. Ontwikkelingen Gemeentefonds

De laatste jaren ervaren we dat de uitkeringen uit het Gemeentefonds steeds minder voorspelbaar zijn. Om fluctuaties in de uitkering te kunnen opvangen is een risicobedrag van € 180.000 (1% van de algemene uitkering + doeluitkeringen).

8. Invoering Vpb € 100.000 m.i.v. 2017

Per 1 januari a.s. is de Vennootschapsbelasting ook van toepassing voor overheidsbedrijven. De Vennootschapsbelasting dient betaald te worden over de eventuele winst over 2016. Dit zal pas blijken na afloop van het boekjaar. Omdat de implementatie in de loop van het jaar plaatsvindt, is hiervoor geen bedrag geraamd. Daarom wordt volstaan met een vermelding van het risico ter grootte van dit bedrag met ingang van 2017. Door het verwerken van mogelijk te betalen vennootschapsbelasting in grondexploitaties wordt het nadelig effect op de financiële positie van de gemeente zoveel mogelijk beperkt.

9. Precariobelasting € 443.000

Over 2014 is naar aanleiding van een uitspraak van het Gerechtshof Amsterdam een naheffingsaanslag precariobelasting ad. € 887.000 opgelegd over 2014 over het elektriciteitsnetwerk. Voor een toelichting wordt verwezen naar de paragraaf Lokale heffingen. Daarin wordt een terugbetalingsrisico genoemd. Dit risico is ingeschat op 50% of € 443.000.

10. Risico's kleiner dan € 100.000

Omschrijving risico	Risicoreservering	Risicoscore
Voor de onzekerheid van het openbaar onderwijs (Stichting Spoenk) is een risicoreservering opgenomen. De meerjarenraming van Spoenk heeft aangegeven dat er mogelijk een tekort gaat ontstaan	60.000	Midden
Voor de onzekerheid dat de aansluiting N323/A15 niet binnen de daarvoor ontvangen middelen kan worden gerealiseerd is een risicoreservering opgenomen. Er wordt uitgegaan van een verwacht tekort van afgerond € 84.000. Voor dit verwachte tekort hebben wij een risicoreservering opgenomen van 50%	42.000	Midden
Voor eventuele rente ontwikkelingen	50.000	Midden
Voor het niet realiseren van onze geraamde leges omgevingsvergunningen	50.000	Midden
Voor het risico van het niet kunnen realiseren van het begrote aanbestedingsvoordeel op het wegenbeheer van € 50.000 is een risicoreservering opgenomen van 50%	25.000	Midden
Voor eventuele extra bijdrage voor het leerlingenvervoer (open einde regeling) 10% budget	60.000	Midden
Organiseren raadgevend referendum op grond van de Wet Raadgevend referendum	31.000	Midden
uitvoering bommenregeling, mogelijke ruimingskosten	20.000	Laag
Totaal	338.000	

Overzicht kengetallen

Het betreft de volgende kengetallen, voor 2017 gebaseerd op de fictieve balans m.i.v. 1-1-2017.

In kleur is de norm aangegeven die geadviseerd wordt door de provincie en die afgeleid is van landelijke normeringen.

Groen : Voldoende, Oranje: Matig, Wit : Niet van toepassing, Rood : Onvoldoende

Kengetal	Verloop kengetallen					
	Rek.2015	Begr.2016	Begr.2017	Begr.2018	Begr.2019	Begr.2020
Netto schuldquote	56%	59%	56%	60%	56%	49%
Netto schuldquote, gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	54%	57%	56%	60%	56%	49%
Solvabiliteitsratio	32%	34%	32%	32%	34%	38%
Grondexploitatie	8%	10%	9%	9%	4%	2%
Structurele exploitatieruimte	-0,1%	1,9%	-0,1%	0,6%	0,1%	0,8%
Belastingcapaciteit	115%	115%	116%	116%	116%	116%

Netto schuldquote en netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

Het kengetal "netto schuldquote", ook wel "netto-schuld" als aandeel van inkomsten, zegt het meest over de financiële vermogenspositie van de gemeente. Het geeft aan of er investeringsruimte is of niet. Ook zegt de netto-schuldquote wat over de flexibiliteit van de begroting. Hoe hoger de schuld is, hoe meer kapitaallasten er zijn (rente en aflossing) waardoor een begroting minder flexibel wordt. De netto-schuldquote geeft daarmee een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossing op de exploitatie. Een hoge schuld kan echter ook worden veroorzaakt doordat er leningen zijn afgesloten en die gelden vervolgens worden doorgeleend aan instellingen die op hun beurt weer jaarlijks aflossen. Bij Neder-Betuwe betreft dit een aantal leningen aan dorpshuizen. Om inzicht te verkrijgen in hoeverre er sprake is van doorlenen wordt de netto schuldquote zowel in- als exclusief doorgeleende gelden weergegeven (netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen).

Norm:

De VNG en de Provincie Gelderland geven aan dat wanneer de schuld lager is dan de jaaromzet (< 100%) dit als voldoende wordt beschouwd en boven de 130% als onvoldoende. Daartussen is de netto-schuldquote matig te noemen. Neder-Betuwe heeft een netto-schuldquote van 49% en dat is ruim voldoende.

Solvabiliteitsratio

De "solvabiliteitsratio" geeft de mate aan waarmee de gemeentelijke bezittingen zijn betaald met eigen middelen. Anders gezegd: het aandeel van het eigen vermogen in het totaal vermogen. Hoe hoger de verhouding eigen vermogen ten opzichte van het totale vermogen (het financiële kengetal solvabiliteitsratio), hoe gezonder de gemeente.

Norm:

De Provincie Gelderland geeft aan dat wanneer 50% van het totaal vermogen uit eigen vermogen bestaat, dan is een gemeente voldoende solvabel. Is het kengetal voor solvabiliteit kleiner dan 30%, dan is er veel vreemd vermogen aanwezig en wordt dat als onvoldoende beoordeeld. Neder Betuwe heeft een solvabiliteitsratio die schommelt tussen 32% en 38% deze wordt daarom als "matig" beoordeeld.

Grondexploitatie

Het kengetal "grondexploitatie" geeft aan hoe groot de grondpositie (boekwaarde) is ten opzichte van de jaarlijkse baten van de grondexploitatie. Wanneer een gemeente grond tegen de veel lagere prijs van landbouwgrond heeft aangekocht, loopt ze veel minder risico dan wanneer er dure grond is aangekocht en de vraag naar woningen is gestagneerd.

Norm:

Geen. De Provincie Gelderland geeft aan dat het bepalen van een norm voor het kengetal "grondexploitatie" lastig is. De boekwaarde van de gronden in bezit zegt namelijk nog niets over de relatie tussen de vraag en aanbod van woningbouw dan wel m2-bedrijventerrein. Maatwerk is hiervoor van toepassing, dat wil onder andere zeggen: hoeveel woningen of m2-bedrijventerrein zijn gepland, het type en op welke plek? Daarnaast is het van wezenlijk belang wat de te verwachten vraag zal zijn. Dit vergt meer onderzoek dan naar voren komt in het genoemde kengetal. De boekwaarde van de gronden geeft wel weer of een gemeente veel middelen heeft gestopt in haar grondexploitatie. Dit geld dient namelijk terugverdiend worden.

Om deze reden is er geen norm verbonden aan het kengetal grondexploitatie.

Dit kengetal neemt de komende jaren af in verband met afwikkelingen van diverse grondposities.

Structurele exploitatieruimte

Het kengetal "structurele exploitatieruimte" geeft aan hoe groot de structurele vrije ruimte binnen de vastgestelde begroting is. Daarnaast geeft dit kengetal ook aan of de gemeente in staat is om structurele tegenvallers op te vangen dan wel of er nog ruimte is voor nieuw beleid. Als gevolg van de bezuinigingsmaatregelen en het behoedzame begrotingsbeleid ontwikkelt het saldo van de structurele baten en lasten zich positief.

Norm:

Om voor een "voldoende" in aanmerking te komen dient dit percentage hoger te zijn dan de norm van de Provincie Gelderland voor de Gelderse gemeenten van 0,6%. Een gemeente zou in de begroting 0,6% aan ruimte moeten ramen om structurele tegenvallers op te kunnen vangen. Volgens de berekening groeit de structurele exploitatieruimte naar 0,8%.

Belastingcapaciteit

De belastingcapaciteit geeft inzicht in de mate waarin bij een financiële tegenvaller in het volgende begrotingsjaar kan worden opgevangen of ruimte is voor nieuw beleid. Om deze ruimte weer te kunnen geven is deze gerelateerd aan de hoogte van de gemiddelde woonlasten (OZB, rioolheffing en reinigingsheffing). De definitie van het kengetal is: Woonlasten meerpersoonshuishouden in jaar t (het begrotingsjaar) ten opzichte van het landelijk gemiddelde in jaar t-1 (het jaar voorafgaand aan het begrotingsjaar) uitgedrukt in een percentage: Neder Betuwe € 836, gemiddeld landelijk 2016 € 723, afgerond: 116%:

Norm:

De ruimte die een gemeente heeft om zijn belastingen te verhogen, wordt vaak gerelateerd aan de totale woonlasten. Het COELO publiceert ieder jaar deze lasten in de Atlas van de lokale lasten. Onvoldoende wil dus in dit verband zeggen dat Neder-Betuwe een hogere belastingdruk kent dan gemiddeld en niet of nauwelijks ruimte heeft om tegenvallers via belastingheffing op te vangen.

Beoordeling kengetallen

Onze financieringspositie, tot uitdrukking komend in de netto schuldquote is gunstig. Dit betekent dat onze schuldenlast relatief beperkt is en wij goed aan onze verplichtingen van rente en aflossing kunnen voldoen.

Dit blijkt ook uit een toename van onze solvabiliteitsratio als gevolg van groei van het eigen vermogen in verhouding tot het vreemd vermogen.

Verder blijkt uit de ontwikkeling van het kengetal grondexploitatie dat door de verwachte afname van de boekwaarde van de gemeentelijke gronden de risico's voor het totaal van de begroting afnemen.

Ook de structurele exploitatieruimte neemt toe. Als gevolg van het gevoerde beleid is onze begrotingspositie structureel beter op orde.

In vergelijking met het landelijk gemiddelde is onze belastingcapaciteit volledig benut en biedt geen ruimte om tegenvallers op te vangen. Echter meerjarig neemt het geprognostiseerde begrotingssaldo toe dat als buffer fungeert voor eventuele tegenvallers.

Samengevat: deze kengetallen onderstrepen de positieve ontwikkeling van onze begrotingspositie die ook tot uitdrukking komt in het in deze paragraaf genoemde weerstandsratio van 1.5 aan het eind van de planperiode.

Paragraaf 3: Onderhoud kapitaalgoederen

Algemeen

Artikel 12 van het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) geeft aan dat in deze paragraaf voor het onderhoud van kapitaalgoederen het beleidskader wordt aangegeven met de daaruit voortvloeiende financiële consequenties daarvan in de begroting c.q. jaarrekening. Het gaat om de volgende groepen kapitaalgoederen: wegen, riolering, water, groen en gebouwen.

Het onderhoud van kapitaalgoederen vergt een substantieel budget, zodat deze paragraaf belangrijk is voor de beoordeling van de financiële positie. Uiteraard is ook het gewenste onderhoudsniveau van groot belang. De huidige nota activabeleid is per 1 januari 2010 in werking getreden en is er op gericht om eenheid te verkrijgen in de waardering, administratieve verantwoording en afschrijving van de geactiveerde uitgaven en zodoende een belangrijk beleidskader voor deze paragraaf.

De belangrijkste afspraken die zijn gemaakt in de nota activabeleid zijn:

- alleen *nieuwe* investeringen met een economisch nut te activeren;
- het grensbedrag op € 25.000,- vast te stellen voor investeringen met economisch nut;
- geen bestemmingsreserve meer hanteren voor nieuwe investeringen en de kapitaallasten ten laste laten komen van de exploitatie;
- een investeringskrediet dat na twee jaar niet (volledig) is benut aframen. Een investeringskrediet kan alleen langer 'open' blijven indien de noodzaak daartoe voldoende is beargumenteerd.
- vervangingsinvesteringen en investeringen als gevolg van nieuw beleid dienen middels de investeringsstaat bij de kadernota kenbaar te worden gemaakt. Na accordering van de raad worden de lasten opgenomen in de begroting.

Wegen

Beleidskader: het Wegenbeheerplan en beheerplan Kunstwerken

- Het Wegenbeheerplan 2014-2017 is vastgesteld in maart 2014 (RAAD/13/01551) met de volgende uitgangspunten:
 - Voldaan moet worden aan het wettelijk kader, zorgplicht voor het voldoen van wegen aan hun functie.
 - Keuzes voor minimaal niveau van onderhoud aan wegen.
 - Uitgaan van een jaarlijkse inspectie van de wegen.
 - Bepaling van de methodiek voor de minimale eeuwigdurende gemiddelde jaarlijkse beheerkosten (CROW Systematiek voor rationeel wegbeheer).
 - Buffer voor onvoorziene werken van € 100.000,-.
 - Relatie met gemeentelijk rioleringsplan, groenbeheerplan, beheerplan openbare verlichting en verkeersveiligheidsplan voortdurend bezien.
- Het beheerplan Kunstwerken is vastgesteld in december 2015 (RAAD/15/01939) met de volgende uitgangspunten:
 - Het borgen van de veiligheid en het functioneren en het voldoen aan wettelijke kaders
 - Relatie met Wegenbeheerplan 2014-2017, Waterplan 2014-2018, Beheerplan Openbare Verlichting 2016-2020 en Nota Duurzaamheid

Kwaliteitsniveau

Wegen: de gemeente Neder-Betuwe heeft als doel om de wegen te laten voldoen aan de minimaal acceptabele eisen zoals omschreven in CROW publicatie -145 (niveau R, basis).

Kunstwerken: de kunstwerken worden onderhouden op kwaliteitsniveau B (Basis) volgens CROW-publicatie 288.

Financiële consequenties

Wegen: In het nieuwe beleid van de begroting 2015 is vastgesteld dat de taakstelling aanbestedingsvoordeel € 50.000,- is. Gelet op de economische situatie is een risicoreservering opgenomen in de paragraaf risicomangement en weerstandsvermogen. Het jaarlijks risico dat wij lopen bij het wel of niet halen van de aanbestedingsvoordelen binnen het wegenbeheer is gesteld op € 50.000,-. Uitgaande van het feit dat de kans dat dit risico zich voor doet eens in de 2 tot 5 jaar zal plaatsvinden nemen wij als risicoreservering 50% van € 50.000,- op zijnde € 25.000,-. In het wegenbeheerplan 2014 - 2017 is een prognose opgenomen voor de jaren 2018 - 2023. In 2016 is het asfaltonderhoud voor de jaren 2016-2017 innovatief op de markt gezet. De aannemer is vrij om de onderhoudswerkzaamheden in te plannen en de onderhoudsmaatregel te bepalen. Het wegenbeheerplan zal in 2017 worden geactualiseerd.

Kunstwerken: Het onderhoudsbestek is in 2016 aanbesteed. Conform het uitvoeringsprogramma wordt aan diverse kunstwerken onderhoud uitgevoerd. Het beheer en onderhoud van kunstwerken maakt financieel onderdeel van de voorziening wegen

Voorziening conform Wegenbeheerplan 2014-2017 inclusief Kunstwerken inclusief prijsstijging c.q. prijsdaling

Verloop voorziening	2017	2018	2019	2020
Stand voorziening 0 1-01 wegen+kunstwerken	1.547.809	1.618.707	1.451.990	1.322.573
Beschikkingen wegen+kunstwerken	874.769	1.112.384	1.075.084	1.060.984
Toevoegingen wegen+kunstwerken	945.667	945.667	945.667	900.667
Stand voorziening 31-12	1.618.707	1.451.990	1.322.573	1.162.256

Gladheidsbestrijding

Beleidskader: beheerplan gladheidsbestrijding

In het beheerplan gladheidsbestrijding staat hoe de gemeente er voor zorgt dat bij gladheid de wegen zo veilig mogelijk zijn voor de weggebruikers. Het bestrijden van de gladheid wordt door Avri uitgevoerd.

Financiële consequenties

Voor de gladheidsbestrijding is budget beschikbaar. Afrekening vindt achteraf plaats op basis van werkelijk aantal uitrukken.

Verkeer en vervoer

Beleidskader:

Neder-Betuws Verkeer- en Vervoerplan (NBVP)

Uitgangspunt is het Neder-Betuws Verkeer- en Vervoerplan (NBVP) dat op 15 december 2011 is vastgesteld. Het plan heeft betrekking op de verkeerscirculatie, de verkeersveiligheid, het openbaar vervoer, de fietspaden en de kwaliteit van de leefomgeving. De oplossingsrichtingen/maatregelen in dit NBVP zijn opgenomen in een uitvoeringsprogramma. Het gaat dan om de maatregelen die in de periode 2011 tot en met 2020 zijn gepland. We willen in het 1e kwartaal van 2017 de gemeenteraad een geactualiseerd uitvoeringsprogramma ter besluitvorming voorleggen.

Kwaliteitsniveau

Conform landelijk beleid stimuleren wij binnen de gemeente Neder-Betuwe gewenste/noodzakelijke (auto)mobiliteit voor (economische) ontwikkeling. Deze automobilititeit mag niet leiden tot ongewenste effecten voor de verkeersveiligheid en de kwaliteit van de leefomgeving. Daarnaast zetten we ons in voor het (verder) stimuleren van alternatieven voor autoverplaatsingen, gericht op het gebruik van de fiets en het openbaar vervoer. Het stimuleren van beide vervoermiddelen draagt bij aan de bereikbaarheid en leefbaarheid van kernen.

Financiële consequenties

De uitvoering van maatregelen wordt gedekt uit de voorziening verkeer en vervoer en een bedrag dat jaarlijks in de begroting beschikbaar wordt gesteld voor de uitvoering van het plan. De hoogte van dit bedrag is € 32.000. Dit is niet toereikend voor alle genoemde maatregelen: een aantal maatregelen is als PM-post in het uitvoeringsprogramma opgenomen. In 2017 heeft de provincie geen budget beschikbaar voor Brede Doeluitkering (BDU)-subsidies voor infrastructurele maatregelen.

Voorziening is conform Verkeer en Vervoer Beheerplan 2012-2020

Verloop voorziening	2017	2018	2019	2020
Stand voorziening 01-01	387.196	357.927	334.158	341.889
Toevoeging	32.231	32.231	32.231	32.231
Onttrekking	61.500	56.000	24.500	47.500
Stand voorziening 31-12	357.927	334.158	341.889	326.620

Riolering

Beleidskader: het Gemeentelijk Rioleringsplan

Het Gemeentelijk Riolering Plan 2014-2018 is vastgesteld in december 2013 (RAAD/13/0562) met de volgende belangrijkste punten:

1. Voldaan wordt aan de wettelijke kaders waaronder: zorgplicht voor doelmatige inzameling en transport van afvalwater (Wet milieubeheer), zorgplicht voor doelmatige inzameling en verwerking van hemelwater (Waterwet) en zorgplicht voor het voorkomen of beperken van grondwateroverlast (Waterwet);
2. Het in stand en bedrijfszeker houden van rioleringen, gemalen en andere installaties;
3. Door middel van meten, monitoren en analyseren van en in het rioolstelsel voldoende inzicht verkrijgen in het daadwerkelijke functioneren van het (afval)watersysteem om de doelmatigheid van investeringen te kunnen afwegen;
4. Afstemmen van werkzaamheden met kostenbesparing als doel;
5. Relatie met andere gemeentelijke ruimtelijke ordening-, en beheerplannen steeds bezien, (wegenbeheerplan, groenbeheerplan);
6. Streven naar optimale samenwerking met andere waterkwaliteitsbeheerders waarmee invulling wordt gegeven aan het Bestuursakkoord Water;
7. Beperking van de verwachte kostenstijging voor de zorgtaken in de toekomst door de verdere implementatie van de samenwerkingsovereenkomst regio Rivierenland vastgesteld in 2013 met regiogemeenten en waterschap;
8. Een gezonde financiële positie bereiken zonder grote schommelingen in de opbouw van de heffing;

Vanaf 2016 zijn de kapitaalslasten voor de investering wateroverlast in Opheusden in het tarief opgenomen.

De te verwachten jaarlijkse besparingen door overdragen van taken aan Avri zijn voor de looptijd van het vigerend GRP opgenomen in de kostendekkingsberekening riolering.

Financiële consequenties

Het GRP geeft per jaar gespecificeerd aan welke investeringen zullen plaatsvinden, zodat de kapitaallasten hiervan berekend kunnen worden. Voorts worden de jaarlijkse exploitatiekosten berekend en inzichtelijk gemaakt. De sluitposten zijn de rioolheffingen en de toevoegingen of beschikkingen over de voorziening riolering. De rioolheffingen (inkomsten) moeten 100% kostendekkend zijn. Om dit mogelijk te maken wordt de heffing de komende jaren stapsgewijs verhoogd en geïndexeerd. Dit alles conform het Raadsvoorstel van 19 december 2013 inzake vaststelling Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP) 2014 tot en met 2018.

Voorziening is conform Gemeentelijk Riolerings Plan 2014-2018.

Verloop voorziening	2017	2018	2019	2020
Stand voorziening 0101	269.151	197.606	57.644	72.342
Toevoeging	0	0	14.698	48.227
Onttrekking	71.545	139.962		
Stand voorziening 31-12	197.606	57.644	72.342	120.569

Water

Beleidskader: het waterplan

Het waterplan is gebaseerd op het Europese, landelijke, regionale en lokale beleid op het gebied van water en bevat inspanningsverplichtingen van zowel waterschap als gemeente, op het gebied van waterbeheer. Het doel van het waterplan is een duurzaam en goed functionerend watersysteem (kwaliteit/kwantiteit) dat aan de wettelijke kaders voldoet. Het Waterplan is, in samenwerking met Waterschap Rivierenland, geactualiseerd en in december 2013 door de raad (RAAD/13/0562) vastgesteld.

Financiële consequenties

De kosten van de maatregelen die in het kader van het Waterplan worden genomen, worden voor de helft door Waterschap Rivierenland gedragen. Het gemeentelijk deel van de waterplanmaatregelen wordt gefinancierd uit het GRP 2014-2018. Binnen de planperiode is voor de stedelijke wateropgave, meestal in de vorm van een waterberging, een evenredig bedrag per jaar gereserveerd omdat van te voren niet is in te schatten hoeveel berging er kan worden gerealiseerd. Dodewaard en IJendoorn hebben geen opgave en Echteld is afgerond. Voor de kernen Kesteren, Ochten en De Heuning wordt de komende periode naar geschikte locaties of maatregelen gezocht. Hiervoor is door het Waterschap een aparte projectgroep opgericht. De voorbereiding voor de aanleg van een waterberging in Herenland Opheusden is gestart. Realisatie staat gepland voor 2017.

Gebouwen

Beleidskader: het gebouwenbeheerplan

Het beleidskader is vastgelegd in de Actualisatie Beheerplan Onderhoud gebouwen 2016-2019 en is vastgesteld door de raad op 10 december 2015 (RAAD/11/101139). Tevens heeft de raad besloten om de gebouwen te verduurzamen en energiezuinig te maken en daartoe een Duurzaam Meerjaren Onderhouds Plan te gaan gebruiken.

Kwaliteitsniveau

Een actueel gebouwenbeheerplan stelt ons in staat om uitvoering te geven aan een gestructureerd en planmatig onderhoud van de gemeentelijke gebouwen. Het kwaliteitsniveau is sober en doelmatig, veiligheid en bruikbaarheid van de gebouwen wordt gewaarborgd. Normale slijtage en veroudering zijn acceptabel.

Financiële consequenties

◆ Openbare gebouwen

Verloop voorziening is conform Actualisatie Beheerplan Onderhoud gebouwen 2012-2035.

verloop voorzlening	2017	2018	2019	2020
Stand voorziening 1-1	532.874	662.085	326.463	104.488
Onttrekking	108.112	572.945	459.298	231.020
Toevoeging	237.323	237.323	237.323	237.323
Stand voorziening 31-12	662.085	326.463	104.488	110.791

Groenbeheer

Groenstructuurplan met daaruit afgeleid het groenbeheer 2017-2019.

Wij willen ons groen op een zodanige wijze inrichten en beheren dat het voldoet aan de huidige wensen van (burger) participatie en beheer. Bijdragen van stakeholders (inwoners, laanboomkekers, Helicon, Avri, enz.) dragen er toe bij dat het niet alleen een programma van de gemeente wordt maar ook wordt gedragen door meerdere partijen. Differentiatie van groen, waarbij niet alleen op onderhoudsniveau maar ook de verschillen in kernen en buitengebieden tot hun recht komen, kan voor een positief beeld zorgen in de beleving van ons openbaar groen. Juist deze beleving staat de laatste jaren flink onder druk. Gevolg: veel klachten, kaalslag in groenperken, niet bijmaaien, etc. hetgeen een steeds slechtere beleving van het openbaar groen laat zien. Door actualisatie van het Groen-structuurplan met daaruit afgeleid het groenbeheer 2017-2019 komen we tot een uitvoeringsprogramma dat aansluit bij de gewenste beleving van de openbare ruimte. De vaststelling van het groenbeleidsplan (groenvisie, groenstructuurplan ,groenbeheerplan) is voor het vierde kwartaal 2016 geagendeerd.

Begraafplaatsen

Beleidskader: het Begraafplaatsenbeheerplan

De nota Actualisatie begraafplaatsenbeheerplan gemeente Neder-Betuwe 2014-2030 is op 19 december 2013 door uw raad (RAAD/13/01555) vastgesteld. Op 10 december 2015 is vervolgens door uw raad besloten om het dienstverleningsniveau van het beheer van de begraafplaatsen te versoberen en in 2016 onderzoek te doen om de lijkbezorging, beheer en onderhoud, administratie, communicatie en informatie te verzelfstandigen. In het vierde kwartaal 2016 staat de uitkomst van het onderzoek naar verzelfstandiging op uw agenda. De uitkomst zal maatgevend zijn voor het te voeren beleid vanaf 2017.

Kwaliteitsniveau

Het onderhoud op de begraafplaatsen is uitbesteed aan derden op basis van het onderhoudsbestek. Het onderhoudsbestek garandeert een gelijkwaardig onderhoudsniveau op alle begraafplaatsen .

Financiële consequenties

De voorziening conform het beheerplan Actualisatie begraafplaatsen 2014-2030

Verloop voorzlening	2017	2018	2019	2020
Stand voorziening 01-01	98.780	137.142	156.800	151.611
toevoeging	53.500	53.500	30.231	30.231
onttrekking	15.138	33.842	35.420	123.211
Stand voorziening 31-12	137.142	156.800	151.611	58.631

De toevoeging aan de voorziening met € 23,624, in 2019 verlagen besluit raad 10 dec. 2015.

Openbare verlichting

Beleidskader: het Beheerplan Openbare Verlichting

Het beheerplan Openbare Verlichting 2016-2020 is vastgesteld in december 2015 (RAAD/15/01940) met onder andere de volgende uitgangspunten:

1. De gemeente verlicht de openbare ruimten, die eigendom zijn van de gemeente en waarvan ze (weg) beheerder is, met uitzondering van: zelfstandige recreatieve fietspaden en voetpaden die geen belangrijke functie hebben voor het woonwerkverkeer en de laagste categorie wegen buiten de bebouwde kom.
2. Buiten de bebouwde kom vindt een uitsterfconstructie plaats.
3. Er wordt naar gestreefd om aan de doelstellingen van het Energieakkoord te voldoen.

Tegelijk met het beheerplan is een motie aangenomen waarin verzocht wordt de markt uit te nodigen een versneld innovatief verlichtingsplan op te stellen. Op het moment dat deze begroting wordt opgesteld, is dit nog niet gereed).

Kwaliteitsniveau

De richtlijn ROVL-2011 wordt gehanteerd, daarnaast bij nieuwbouwlocaties het Politie Keurmerk Veilig Wonen. Bij structurele vervangingen worden dimmers aangebracht. Waarbij het lichtniveau tussen 23.00 uur en 6.00 uur tot 50% wordt gedimd.

Financiële consequenties

De komende jaren wordt een behoorlijk deel van de lichtmasten vervangen. De lichtmasten uit de periode 1965-1975 zijn namelijk aan het einde van hun levensduur. Om aan de doelstellingen uit het Energieakkoord te voldoen wordt de minst energiezuinige verlichting vervangen door led-verlichting. Dit vraagt een hogere aanschafprijs, maar heeft lagere onderhouds- en energiekosten.

Wat de financiële gevolgen van een innovatief vervangingsplan zijn is op dit moment niet bekend. Uitgangspunt is dat de kosten hiervoor niet de jaarlijkse dotatie aan de voorziening overschrijden.

De voorziening conform de Beleidsnota openbare verlichting 2009-2018

Verloop voorziening	2017	2018	2019	2020
Stand voorziening 01-01	213.336	149.010	117.534	86.058
toevoeging	91.824	91.824	91.824	91.824
onttrekking	156.150	123.300	123.300	123.300
Stand voorziening 31-12	149.010	117.534	86.058	54.582

Speelruimtenota 2015-2025

Beleidskader. Speelruimtenota 2015-2025

Het beleidskader is vastgelegd in de Speelruimtenota 2015-2025 raadsbesluit d.d. 2 juli 2015 (RAAD/15/1901). Het doel is om te voorzien in een passende en aantrekkelijke speelruimte voor bewoners van 0 t/m 18 jaar.

In het beleidskader zijn onder andere de beleidsuitgangspunten en verwachtingen ten behoeve van beheer en onderhoud van speelruimte opgenomen. Daarnaast is het streven dat er een eerlijke spreiding van speelplekken, gebaseerd op het aantal kinderen in de wijk, ontstaat.

Kwaliteitsniveau

Met betrekking tot het onderhoud van de speeltoestellen is het "Warenwetbesluit Attractie- en speeltoestellen" (WAS) van toepassing. Speeltoestellen worden geïnspecteerd om te voldoen aan de eisen volgens het WAS en om het niveau van onderhoud op lange termijn te garanderen. De inspecties worden minimaal zo vaak als nodig uitgevoerd op basis van onder andere gebruiksintensiteit, materiaal, weersinvloeden, enz. (gemiddeld 3 tot 4 keer per jaar). De wijze van onderhoud moet ervoor zorgen dat de plek en het toestel schoon, heel en veilig zijn. Dit houdt in dat zolang het toestel altijd schoon is, goed in de verf zit, goed functioneert en voldoet aan de geldende veiligheidseisen

Financiële consequenties

Voor de uitvoering van het plan is een voorziening in het leven geroepen. Als basis voor de voorziening is het beheerplan speeltoestellen gebruikt. In de begroting is jaarlijks een bedrag van € 124.275 beschikbaar en wordt toegevoegd aan de voorziening. Daarnaast zijn/worden er in 2016, 2017 en 2018 extra middelen toegevoegd. Op basis van de huidige inzichten is de voorziening toereikend voor de uitvoering van de speelruimtenota.

De voorziening conform Speelruimtenota 2015-2025

Verloop voorziening Speelruimte	2017	2018	2019	2020
Stand voorziening 01-01	25.838	6.357	11.366	2.861
Toevoegingen (budget exploitatie)	124.275	124.275	124.275	124.275
Extra toevoeging	60.000	20.000	-	-
Beschikkingen	203.756	139.266	132.780	127.118
Stand voorziening 31-12	6.357	11.366	2.861	18

Paragraaf 4: Financiering

Algemeen

In deze paragraaf wordt nader ingegaan op de wijze van financiering van het gemeentelijke beleid en het beheersen van de financiële risico's die met de financiering worden gelopen. Dit heet treasurybeleid en dit beleid ondersteunt de uit te voeren programma's. Het treasurybeleid is gericht op het besturen en bewaken van de inkomende en uitgaande geldstromen, het beheersen van de daaraan verbonden kosten (tarifiering), het minimaliseren van de daaraan verbonden risico's (renterisico en kredietrisico) en het optimaliseren van het rendement van beschikbare liquiditeiten.

Wettelijk kader

Wet financiering decentrale overheden (Fido)

Voor de financieringsfunctie bij de decentrale overheden vormt de Wet Fido het wettelijk kader. De wet is gesteld in termen van de financieringsfunctie (treasury) van de decentrale overheden. De intentie van de Wet Fido is het beheersen van risico's, het bevorderen van de kredietwaardigheid van decentrale overheden en het bereiken van transparantie ten aanzien van het treasurybeleid van die decentrale overheden.

Dit uit zich in een aantal bepalingen, te weten:

- ◆ Het stellen van de kwalitatieve voorwaarde dat het opnemen en uitzetten van gelden en het verlenen van garanties alleen in het kader van het publieke belang mag plaatsvinden.
- ◆ Het stellen van de kwantitatieve voorwaarde in de zin dat uitzetten van overtollige gelden en het aangaan van derivaten een prudent karakter moet hebben.
- ◆ Het stellen van kwantitatieve begrenzings aan het maximale renterisico dat een decentrale overheid in enig jaar mag lopen in het kader van de financiering door middel van korte schulden (bekend als kasgeldlimiet) en lange schulden (bekend als renterisiconorm).

Gemeentewet

Als gevolg van artikel 212 van de gemeentewet is de gemeente verplicht een financiële verordening te hebben. Tevens dient de gemeente op grond van artikel 186 gemeentewet een paragraaf financiering op te nemen bij een begroting en bij het jaarverslag. In de financiële verordening worden de kaders van het beleid vastgelegd. Zowel de financiële verordening als de paragraaf financiering worden door de gemeenteraad vastgesteld. Het is gebruikelijk dat de kaders vervolgens worden uitgewerkt in de nota treasurystatuut.

Dit uit zich in een aantal bepalingen, te weten:

- ◆ Het verplicht stellen van de vervaardiging van een nota treasurystatuut en het opnemen van een paragraaf financiering in de begroting en in het jaarverslag van de programmaverantwoording (jaarstukken).

Besluit Begroting en Verantwoording Provincie en Gemeenten (BBV)

In het Besluit Begroting en Verantwoording Provincie en Gemeenten (BBV) wordt in artikel 9, 13 en 26 vermeld dat de paragraaf financiering in ieder geval de beleidsvoornemens ten aanzien van het risicobeheer van de financieringsportefeuille moet bevatten.

Treasurybeleid

De beleidskaders van onze gemeente ten aanzien van treasurybeleid zijn vastgelegd in de nota treasurystatuut (2016). Dit nota (statuut) is gebaseerd op de Wet financiering decentrale overheden (wet Fido) van 1 januari 2001 en de aanpassing daarvan per 1 januari 2009. In deze wet zijn de kaders gesteld voor een verantwoorde, prudente en professionele inrichting en uitvoering van het treasurybeleid van decentrale overheden. Wij onderkennen het belang van een verantwoord en adequaat beheer van onze financiële middelen. De activiteiten op het gebied van treasury zijn op een zo transparant en beheersbaar mogelijke wijze ingericht. In de nota treasurystatuut is de structuur van het treasurybeleid vastgelegd in de vorm van uitgangspunten, doelstellingen, organisatorische en financiële kaders, de informatievoorziening en de administratieve organisatie.

Het door de Wet Fido voorgeschreven nota treasurystatuut is eind 2015 geactualiseerd en met ingangsdatum 01-01-2016 vastgesteld.

Conform ons treasurybeleid kan het volgende gesteld worden:

- ◆ Onze gemeente gebruikt de financieringsfunctie uitsluitend voor de publieke taak.
- ◆ Onze huisbankier is de N.V. Bank Nederlandse Gemeenten, waarmee een rekening-courantverhouding is afgesloten met automatische afroaming binnen bepaalde grenzen van de saldi naar daggelden ter beperking/verbetering van de rentelasten/rentebaten.
- ◆ Het beheer is prudent en aan kasgeldlimiet en renterisiconorm wordt voldaan.

De paragraaf financiering in de begroting gaat in op de geprognosticeerde financiering van de beleidsplannen. Aan het einde van het begrotingsjaar wordt in het jaarverslag teruggeblikt en aangegeven in hoeverre de financiering van de voorgenomen plannen is gerealiseerd.

Portefeuillebeheer

De term portefeuillebeheer wordt gehanteerd voor alle activiteiten die betrekking hebben op het aantrekken, uitzetten of garanderen van financiële middelen met een periode vanaf één jaar.

- ◆ Opgenomen gelden
- ◆ Uitgezette gelden
- ◆ Derivaten

Opgenomen gelden

In het onderstaande overzicht zijn de verwachte ontwikkelingen in de portefeuille opgenomen leningen zichtbaar gemaakt.

Informatie portefeuille opgenomen leningen					
	2016	2017	2018	2019	2020
Aantal	21	17	17	15	12
Oorspronkelijk bedrag	60.283.188	51.853.780	51.853.780	48.400.000	41.500.000
Nieuwe leningen	0	0	0	0	0
Vervallen leningen	8.429.408	0	3.453.780	6.900.000	0
Stand per 1-1-	28.756.694	23.980.378	20.432.689	16.885.000	13.560.000
Stand per 31-12-	23.980.378	20.432.689	16.885.000	13.560.000	10.775.000
Gemiddelde grootte (oorspronkelijk)	2.870.628	3.050.222	3.050.222	3.226.667	3.458.333
Gemiddelde grootte 1-1-	1.369.366	1.410.610	1.201.923	1.125.667	1.130.000
Gemiddelde grootte 31-12-	1.410.610	1.201.923	1.125.667	1.130.000	897.917
Aflossingen regulier	4.776.316	3.547.689	3.547.689	3.325.000	2.785.000
Aflossingen vervroegd	0	0	0	0	0
Renteaanpassingen (oud percentage)	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Renteaanpassingen (nieuw percentage)	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Gemiddeld rentepercentage ongewogen 1-1-	4,50	4,46	4,46	4,44	4,55
Gemiddeld rentepercentage ongewogen 31-12-	4,46	4,46	4,44	4,55	4,55
Gemiddeld rentepercentage gewogen 1-1-	3,70	3,76	3,78	3,81	3,87
Gemiddeld rentepercentage gewogen 31-12-	3,76	3,78	3,81	3,87	3,95

Uitgezette gelden

In het onderstaande overzicht zijn de verwachte ontwikkelingen in de portefeuille uitgezette leningen zichtbaar gemaakt.

Informatie portefeuille uitgezette leningen					
	2016	2017	2018	2019	2020
Aantal	11	12	11	10	9
Oorspronkelijk bedrag	2.130.652	2.380.650	2.221.827	2.187.793	2.162.987
Nieuwe leningen	0	250.000	0	0	0
Vervallen leningen	0		158.823	34.034	24.807
Stand per 1-1-	1.093.746	1.249.175	1.154.605	1.070.622	987.774
Stand per 31-12-	999.176	1.154.605	1.070.622	987.774	987.774
Gemiddelde grootte (oorspronkelijk)	193.696	198.388	201.984	218.779	905.561
Gemiddelde grootte 1-1-	99.431	104.098	104.964	107.062	109.753
Gemiddelde grootte 31-12-	90.834	104.964	107.062	109.753	109.753
Aflossingen regulier	94.570	94.570	83.982	82.848	82.213
Aflossingen vervroegd	0	0	0	0	0

De uitgezette leningen hebben betrekking op de achtergestelde lening Vitens, renteloze leningen die de gemeente heeft verstrekt aan plaatselijke verenigingen, de verstrekking van startersleningen (SVn) en Duurzaamheidsleningen (SVn). Het risico op de verstrekte leningen aan verenigingen is beperkt. Vaak is er sprake van een subsidieband met de gemeente, zodat verrekening kan plaatsvinden.

Derivaten

Wij hebben geen derivaten.

Rentevisie

De nieuwe BB voorschriften die met ingang van 1 januari 2016 zijn ingegaan, schrijven een andere systematiek van rentetoerekening voor;

- ♦ Aan de voormalige Nog Niet in Exploitatie genomen Gronden (NIEGG) mag vanaf 1 januari 2016 geen rente meer worden toegerekend.
- ♦ Vanaf 1 januari 2017 wordt aanbevolen dat de gemeenten geen bespaarde rente mogen berekenen over hun eigen vermogen. Dit heeft tot gevolg dat onze interne rekenrente daalt van 4% naar 1%, met uitzondering van rente voor de grondexploitaties, deze bedraagt 2,47%.
- ♦ Voor de riolering blijven we nog 4% hanteren conform het beheerplan gemeentelijke riolering.
- ♦ De rente voor ons financieringsstekort wat de kasgeldlimiet te boven gaat bedraagt 2%.

De rentevisie van de gemeente Neder-Betuwe wordt voornamelijk ingegeven door de kaders van het kasgeldlimiet en de renterisiconorm. Daarnaast doen wij geen risicovolle beleggingen. Voor het aantrekken van kort geld hanteren wij in deze begroting een rentepercentage van 1,5%.

Rentebeheer

Renterisico financiering kort

Het risico van de korte financiering wordt belichaamd in het kasgeldlimiet. Hiertoe behoren alle kortlopende financieringen met een rente-typische looptijd korter dan 1 jaar. De kasgeldlimiet (8,5%) wordt in de Wet Fido bepaald op basis van het totaal van de gemeentelijke begroting. Voor 2017 bedraagt het begrotingstotaal van de gemeente Neder-Betuwe € 48,1 miljoen. Per kwartaal wordt de ontwikkeling van de vlottende middelen in relatie tot de toegestane kasgeldlimiet intern getoetst en jaarlijks wordt een opgave aan de Provincie Gelderland verstrekt.

Berekening kasgeldlimiet

Jaar:	Percentage:	Begrotingstotaal	Kasgeldlimiet
2017	8,5%	48.024.000	4.082.040
2018	8,5%	45.882.000	3.899.970
2019	8,5%	45.122.000	3.835.370
2020	8,5%	45.271.000	3.848.035

In het geval de kasgeldlimiet zou worden overschreden dient de overschrijding te worden omgezet van schuld in rekening-courant naar langlopende schuld. Dit kan door het aantrekken van een geldlening met een looptijd langer dan één jaar. Het streven van de gemeente Neder-Betuwe is er op gericht om, binnen de kasgeldlimiet, een deel van de financieringsbehoefte te dekken door zoveel mogelijk gebruik te maken van de ruimte binnen het verstrekte rekening-courantkrediet, voor 2017 groot € 3,8 miljoen van de huisbankier, de Bank Nederlandse Gemeenten.

Renterisico financiering lang

Het renterisico op de lange financiering wordt begrensd door de renterisiconorm. Als lange financiering worden volgens de Wet Fido aangemerkt; alle financieringsvormen met een rente-typische looptijd langer dan 1 jaar.

De renterisiconorm wordt evenals het kasgeldlimiet berekend over het begrotingstotaal. Als norm wordt in de Wet 20% van het begrotingstotaal met een minimum van € 2,5 miljoen aangehouden. Dit houdt in dat in enig jaar de aflossing van de lange schuld niet hoger mag zijn dan 20% van het begrotingstotaal lasten. Uit onderstaand overzicht blijkt wat de gemeente de komende jaren mag aflossen aan vaste geldleningen binnen de gestelde normen.

Berekening renterisico

Jaar:	Percentage:	Begrotingstotaal	Renterisiconorm
2017	20%	48.024.000	9.604.800
2018	20%	45.882.000	9.176.400
2019	20%	45.122.000	9.024.400
2020	20%	45.271.000	9.054.200

Uit de bovengenoemde tabel blijkt dat de gemeente ruimschoots binnen de gestelde normen blijft wat betreft de aflossingen van de vaste geldleningen.

Geprognosticeerde rentebaten en rentelasten

De rentebaten en rentelasten kunnen als volgt worden gespecificeerd:

Verwachte rentebaten en lasten		2017	2018	2019	2020
Te betalen rente	schuld in rekening-courant	0	0	0	0
Te betalen rente	kort lopende geldleningen	117.960	169.547	185.845	188.515
Te betalen rente	langlopende geldleningen	851.030	721.952	595.400	489.534
totaal te betalen en ontvangen rente		968.990	891.499	781.245	678.049
Te betalen kosten	i.v.m. financiering	8.000	8.000	8.000	8.000
Totaal te betalen rente en kosten		976.990	899.499	789.245	686.049
Totaal door te berekenen rente en kosten		976.990	899.499	789.245	686.049
Door berekende rentelasten		-1.102.311	-1.062.938	-1.000.889	-951.227
Verwacht rente resultaat		-125.322	-163.440	-211.643	-265.177

In de begroting wordt rekening gehouden met een rentepercentage van 1%, met uitzondering van rente voor de grondexploitatie, deze bedraagt 2,47%. Wat betreft de financiering van het nieuwe beleid is de verwachte rente voor kort financieren en lang financieren getotaliseerd en opgenomen onder te betalen rente kort lopende geldleningen. Blijkt volgens de gestelde normen dat er consolidatie van leningen plaats moet vinden dan vindt er verschuiving plaats van te betalen rente kortlopende geldleningen naar te betalen rente langlopende geldleningen. Verantwoording over de consolidatie van geldleningen vindt plaats in de bestuursrapportage en de jaarrekening.

Treasurybeheer

Het treasurybeheer is gericht op het minimaliseren van de gemeentelijke rentelasten op lange termijn. Voorwaarde hierbij is dat de renterisico's en de overige financieringsrisico's beheersbaar blijven. Treasury is belast met het verzekeren van een duurzame toegang van de gemeente tot de financiële markten en voor de permanente beschikbaarheid van bancaire diensten tegen minimale kosten. Tot de treasurybeheer behoren de taakvelden financiering, rentemanagement, portefeuillebeheer, saldobehoor, geldstroombeheer, betalingsverkeer, werkkapitaalbeheer en het onderhouden van bankrelaties.

Uitgangspunten Treasurybeheer

Ten aanzien van de beleidskaders op dit onderdeel zijn enkele uitgangspunten van belang:

- ◆ Het rentepercentage voor de door te berekenen kapitaallasten en toevoegingen aan bestemmingsreserves is gesteld op 2%.
- ◆ Financiering met het huidige goedkope kort geld (< 1 jaar) tot maximaal de kasgeldlimiet van de wet Fido.
- ◆ Financiering met lang geld (> 1 jaar) boven de kasgeldlimiet van de wet Fido, waarbij rekening moet worden gehouden met de lopende investeringskredieten, herfinanciering van aflossingen op leningen, de berekende financieringstekorten.
- ◆ Bij de berekening van de rentelasten over de financieringstekorten zijn wij uitgegaan voor het aantrekken van lang geld van 2% voor kort geld zijn wij uitgegaan van 1,5 %.
- ◆ Bij het aantrekken van nieuwe leningen houden we rekening met de gevolgen voor de renterisiconorm, zoals looptijd, vervroegde aflossingsmogelijkheden, boetes en rentevoetherzeningen.

Het geprognosticeerde financieringstekort/overschot

Jaar:	Financieringstekort:	Financieringsoverschot:
2017	6.919.985	0
2018	9.443.351	0
2019	10.245.512	0
2020	10.380.508	0

Op grond van de ontwikkeling van de financieringsbehoefte voor de komende begrotingsjaren, de huidige liquiditeitspositie en ervaringen met betrekking tot het realiseren van geprognosticeerd nieuw beleid wordt ingeschat dat voor 2017 voor de financiering er een beroep zal worden gedaan op de kapitaalmarkt. De gemeente mag een deel van haar financieringsbehoefte opvangen binnen de kasgeldlimiet. Echter het financieringstekort vanaf 2017 is te groot om dit in zijn geheel middels kasgeld te financieren. Op basis van de huidige prognose zal in de loop van 2017, vanwege het oplopende financieringstekort, een beroep worden gedaan op de kapitaalmarkt en zal naar verwachting een langlopende geldlening moeten worden afgesloten van minimaal € 3 miljoen. Hetzelfde geldt voor 2018 er zal voor het oplopende financieringstekort in 2018 nogmaals een langlopende geldlening moeten worden afgesloten van 3 miljoen. Met de hiermee gepaard gaande rentelasten is in deze begroting rekening gehouden. Dit betreft echter een momentopname ten tijde van het opmaken van deze begroting. Hierbij is rekening gehouden met de boekwaarden van de activa, de eigen financieringsmiddelen (reserves en voorzieningen) en de vaste opgenomen geldleningen gedurende het begrotingsjaar 2016 en de meerjarenraming.

Relatiebeheer

Voor het reguliere betalingsverkeer maakt de gemeente hoofdzakelijk gebruik van de NV Bank Nederlandse Gemeenten. Daarvoor is een overeenkomst van financiële dienstverlening afgesloten. In deze overeenkomst is een kredietlimiet bepaald. Tot deze limiet kan de gemeente tegen een gunstig rentepercentage daggeld opnemen of uitzetten. Voor het aantrekken of uitzetten wordt een call-geldpercentage berekend, verhoogd c.q. verlaagd met 0,125%. Naast de NV Bank Nederlandse Gemeenten heeft de gemeente rekeningen bij de plaatselijke Rabobank voor onder meer legesopbrengsten.

Paragraaf 5: Verbonden Partijen

Als gevolg van de BBV vernieuwingen is deze paragraaf verbonden partijen vanaf de begroting 2017 beperkt tot ons algemeen beleid inzake de verbonden partijen en een lijst van onze verbonden partijen inclusief financiële gegevens van de betreffende verbonden partij. Het beleidsmatig aspect, “Welke beleidsdoelstellingen gaat de verbonden partij voor ons bereiken?” en “Wat gaat de verbonden partij hiervoor doen?” is opgenomen onder het betreffende programma waar de verbonden partij direct betrekking op heeft.

Wat is een verbonden partij?

Een verbonden partij is een privaat- dan wel publiekrechtelijke organisatie waarin de gemeente een financieel én bestuurlijk belang heeft.

Financieel belang

Een financieel belang is aanwezig als een ter beschikking gesteld bedrag niet verhaalbaar is bij faillissement, dan wel als financiële aansprakelijkheid bestaat indien de verbonden partij haar verplichtingen niet nakomt. Bij leningen en garantstellingen is dus geen sprake van een verbonden partij: de gemeente behoudt juridische verhaalsmogelijkheden als de partij failliet gaat. Ook bij exploitatiesubsidies is er geen sprake van een verbonden partij: het gaat hier om overdrachten (subsidies).

Bestuurlijk belang

Een bestuurlijk belang is aanwezig, indien er zeggenschap bestaat uit hoofde van stemrecht dan wel vertegenwoordiging in het bestuur van de organisatie: als de burgemeester, een collegelid, een raadslid of een ambtenaar van de gemeente namens de gemeente in het bestuur van de partij plaatsneemt of namens de gemeente stemt. Bij alleen een benoemingsrecht of een voordrachtsrecht – de gemeente mag een bestuurder of commissaris in de organisatie benoemen of voordragen – is er strikt genomen geen sprake van een verbonden partij. Gemeenten maken vaak van zo'n recht gebruik om ervoor te zorgen dat er kwalitatief goede bestuurders in het bestuur van een partij terechtkomen.

Verschillen in juridische rechtsvormen van verbonden partijen

Een belangrijk onderscheid is het verschil tussen publiekrechtelijke en privaatrechtelijke verbonden partijen. Daarnaast bestaat er nog een mengvorm, de zogenaamde publiek-private samenwerkingsverbanden (PPS-constructies). Hieronder wordt in het kort op de juridische verschillen ingegaan.

Publiekrechtelijk

Bij publiekrechtelijke verbonden partijen gaat het met name om gemeenschappelijke regelingen. Bij gemeenschappelijke regelingen gaat het vaak om primaire gemeentelijke taken met een uitvoerend karakter. Zij vormen een verlengd lokaal bestuur waarbij de vrijwilligheid van de samenwerking voorop staat (voor sommige taken is door de wetgever verplichte samenwerking opgelegd, denk hierbij bijvoorbeeld aan de veiligheidsregio). De gemeenschappelijke regeling met een openbaar lichaam is de ‘zwaarste’ en meest voorkomende vorm: deze regeling heeft – als enige – rechtspersoonlijkheid en een algemeen bestuur (vertegenwoordigers van de deelnemende gemeenten), dat het dagelijks bestuur controleert. Gemeenten kunnen aan dit openbaar lichaam in principe alle gemeentelijke taken en bevoegdheden overdragen. Het risicoprofiel van een gemeenschappelijke regeling is hoog vanwege de financiële aansprakelijkheid. De participerende gemeenten zijn volledig financieel aansprakelijk. Bovendien is de bekostiging van de jaarlijkse activiteiten een verplichte uitgave. De invloed van onze gemeente wordt beperkt doordat meerdere gemeenten deelnemen aan de gemeenschappelijke regeling.

Privaatrechtelijk

Bij privaatrechtelijke verbonden partijen gaat het met name om stichtingen en vennootschappen. Een stichting heeft een bestuur voor de dagelijkse leiding en kent een ideëel of sociaal doel, waarbij alleen aan dat doel kan worden uitgekeerd. Stichtingen kennen geen controlerend mechanisme, tenzij dat in de statuten is geregeld. Het risicoprofiel loopt van laag tot gemiddeld. De gemeente is alleen financieel aansprakelijk voor de verstrekte middelen. Alhoewel de stichting formeel zelf verantwoordelijk is voor exploitatierisico's wordt vaak bij de gemeente aangeklopt als dit risico zich voordoet of als er sprake is van onvoorziene uitgaven. Bestuurders zijn alleen persoonlijk aansprakelijk als er sprake is van wanbeleid.

Een vennootschap heeft een raad van bestuur en, afhankelijk van wat daarover in de statuten is bepaald of van de omvang van de vennootschap, een raad van commissarissen. De raad van bestuur wordt gecontroleerd door de vergadering van aandeelhouders. Gemeenten maken vaak gebruik van vennootschappen bij nutsvoorzieningen, havenactiviteiten, cultuur en economie. De belangrijkste reden om samen te werken met dit type verbonden partij zijn de financiële voordelen door winstdeling en dividend. Het risicoprofiel van een vennootschap ligt vaak hoger dan dat van een stichting. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door de aard van de activiteiten, de omvang en de autonome positie die een vennootschap vaak inneemt. Toch kan het risicoprofiel als gemiddeld worden benoemd, vanwege het feit dat de gemeente alleen risico loopt over het ingebrachte geld.

Publiek-private samenwerking (PPS)

Het publiek-private samenwerkingsverband (PPS) is een bijzondere vorm van een verbonden partij, omdat naast de overheid ook private partijen deelnemen. Een veel voorkomend voorbeeld van een PPS zien we in lokale gebiedsontwikkeling. Deze samenwerkingsvorm komt in verschillende variaties voor. Het risicoprofiel is op financieel gebied hoog te noemen. Bij een PPS-constructie loopt de gemeente risico. Hiertegenover staat dat er forse exploitatiewinsten zijn waarin de gemeente kan meedelen.

De wetgever heeft een voorkeur voor publiekrechtelijke boven privaatrechtelijke participaties. Gedachte hierachter is dat in een publiekrechtelijke participatie de openbaarheid en de controle beter zijn gewaarborgd dan in een privaatrechtelijke participatie.

Risico's

Het inzichtelijk maken van de verbonden partijen is om twee redenen van belang. De eerste reden is dat de verbonden partijen vaak beleid uitvoeren dat de gemeente in principe ook zelf kan blijven doen (zie onder 'Visie en beleid ten aanzien van verbonden partijen'. De tweede reden betreft de kosten / het budgettaire beslag / de financiële risico's, die de gemeente met de verbonden partijen kan lopen en de daaruit voortvloeiende budgettaire gevolgen.

Als het gaat om verbonden partijen kunnen we onderscheid maken in twee typen risico's: financiële en bestuurlijke risico's. Naast de aard en omvang van de activiteiten wordt het risicoprofiel ook beïnvloed door de juridische vorm, structuur en organisatie van een verbonden partij. De belangrijkste soorten verbonden partijen inclusief de mate van bijbehorende risico's zijn hieronder weergegeven:

Belangrijkste soorten verbonden partijen	Rechtsvorm	Risico (Financieel/bestuurlijk)
Stichting	Privaatrechtelijk	Laag
Vennootschap (BV, NV)	Privaatrechtelijk	Middel
Gemeenschappelijke regeling	Publiekrechtelijk	Hoog
Publiek-private samenwerking (PPS)	Privaatrechtelijk	Hoog

De risico's van gemeenschappelijke regelingen en PPS-constructies zijn relatief hoger dan die van andere verbonden partijen. Bij de gemeenschappelijke regelingen vanwege het feit dat de aangesloten gemeenten volledig financieel aansprakelijk zijn en bij de PPS-constructies vanwege de samenwerking met een private partij met eigen (winst)-doelstellingen.

Onze verbonden partijen in 2017

Hieronder is weergegeven een overzicht van rechtspersonen waarin de gemeente Neder-Betuwe in 2017 participeert en die begrepen kunnen worden onder de noemer 'verbonden partijen' (de laatste kolom wordt aan het eind van deze paragraaf toegelicht).

Nr.	Naam partij (soort verbonden partij)	Website	Relatie programma	Arr.
1.	Veiligheidsregio Gelderland-Zuid (Gemeenschappelijke regeling)	www.vrgz.nl	Openbare orde en veiligheid	②
2.	Gemeentelijke Gezondheidsdienst (GGD) (Gemeenschappelijke regeling)	www.ggd gelderland zuid.nl	Sociaal domein	②
3.	Gemeenschappelijke regeling Regio Rivierenland (Gemeenschappelijke regeling)	www.regio rivierenland.nl	Alle programma's	②
4.	Afvalverwijdering Rivierenland (Avri) (Gemeenschappelijke regeling)	www.avri.nl	Fysieke leefomgeving	②
5.	Omgevingsdienst Rivierenland (Gemeenschappelijke regeling)	www.odrivierenland.nl	Openbare orde en veiligheid; Fysieke leefomgeving	②
6.	Regionaal archief Rivierenland (Gemeenschappelijke regeling)	www.regionaalarchiefrivierenland.nl	Diverse programma's	②
7.	Recreatieschap Nederrijn, Lek en Waal (Gemeenschappelijke regeling)		Economie	①
8.	Lander (Gemeenschappelijke regeling)	www.landergroep.nl /	Economie; Sociaal domein	①
9.	Werkzaam Rivierenland (Gemeenschappelijke regeling)	www.landergroep.nl / www.rivierenlandkanmeer.nl	Economie; Sociaal domein	②
10.	Industrieschap Medel (Gemeenschappelijke regeling)	www.medel.nl	Economie	②
11.	Casterhoven (Publiek-private samenwerking)	www.casterhoven.nl	Fysieke leefomgeving	②
12.	Waterbedrijf Vitens N.V. (Vennootschap)	www.vitens.nl	Economie	①
13.	N.V. Bank Nederlandse Gemeenten (Vennootschap)	www.bng.nl	Algemene inkomsten en uitgaven	①

Doorgaans geldt bij gemeenschappelijke regelingen dat Neder-Betuwe stemrecht heeft in het Algemeen Bestuur. De vertegenwoordiging in het Algemeen Bestuur bestaat meestal uit één of meerdere collegeleden, maar soms ook raadsleden.

Visie en beleid ten aanzien van verbonden partijen

Het gemeentelijk beleid ten aanzien van verbonden partijen vindt zijn basis in de financiële verordening gemeente Neder-Betuwe 2012.

Verbonden partijen: waarom eigenlijk?

Net als onze eigen organisatie dragen onze verbonden partijen bij aan het realiseren van onze lokale doelen en ambities zoals deze in deze begroting zijn verwoord. Door het deelnemen in verbonden partijen wil de gemeente dus een publiek belang dienen. De gemeente neemt tevens de verantwoordelijkheid om ook de belangen van de verbonden partijen zelf te dienen – deze verantwoordelijkheid ontstaat automatisch door deelname in een derde rechtspersoon.

Hoewel de gemeente zelf verantwoordelijk is voor het realiseren van de gemeentelijke doelstellingen en wettelijke plichten, laten wij dus voor een groot aantal terreinen het voorbereiden en/of uitvoeren van beleid over aan onze verbonden partijen. Verbonden partijen maken dus voor ons beleid of voeren voor ons beleid uit, terwijl wij dat in principe (voor zo ver de wet dat toestaat) zelf zouden kunnen doen. Hier zijn vier redenen voor:

- ◆ via gemeenschappelijke regelingen kan worden samengewerkt aan beleidsuitdagingen die gemeentegrensoverschrijdend zijn of die voor meerdere gemeenten van groot belang zijn;
- ◆ sommige taken vragen specialistische kennis die onze eigen organisatie niet kan bieden;
- ◆ het beleggen van taken bij een verbonden partij kan efficiënter/goedkoper zijn dan de taken in de eigen organisatie te beleggen, waardoor voor minder geld minstens dezelfde (maar vaak een hogere) kwaliteit geleverd kan worden;
- ◆ voor sommige beleidsterreinen is het wettelijk verplicht om een gemeenschappelijke regeling op te richten.

Verbetering 'grip' op verbonden partijen

Onze verbonden partijen zijn (deels) 'van ons', werken 'voor ons' en worden door ons bekostigd. Daarom is het van belang dat raad, college en ambtelijke organisatie, elk voor zo ver het zijn bevoegdheden en verantwoordelijkheden betreft, het doen en laten van onze verbonden partijen (kunnen) sturen en monitoren. In 2012 heeft de rekenkamercommissie een onderzoeksrapportage over het thema 'verbonden partijen' opgesteld. Mede op basis van de aanbevelingen van de rekenkamercommissie is door raad, college en ambtelijke organisatie een aantal veranderingen/verbeteringen doorgevoerd in de wijze waarop wordt omgegaan met de sturing en monitoring van verbonden partijen. De raad bespreekt jaarlijks de sturing op de verbonden partijen in (bijvoorbeeld) een thema-avond. Om beter op maat te kunnen sturen ten aanzien van een verbonden partij is gekozen om te werken met toezichtsarrangementen. Hieronder leest u een nadere toelichting.

Aansturing van en toezicht op verbonden partijen in de praktijk

Het werken met toezichtsarrangementen houdt in dat het toezicht op verbonden partijen gebeurt op basis van verschillende 'arrangementen', die in zwaarte toenemen. Het laagste niveau wordt toegepast bij verbonden partijen waarvan de raad vindt dat het bestuurlijke en financiële risico laag is of laag/gemiddeld. Het hoogste niveau wordt toegepast bij verbonden partijen die de raad een hoog bestuurlijk en financieel risico toekent. Elk arrangement houdt een andere werkwijze ten aanzien van de betreffende verbonden partijen in, van een meer 'losse' benadering tot een strak toezicht.

Het aantal arrangementen kan onderwerp van nadere discussie zijn. Omwille van de overzichtelijkheid kiezen wij er alsnog voor om met twee arrangementen (niveaus) te werken en deze de volgende kenmerken te geven:

Niveau 1: bestuurlijk en financieel risico is licht

Dit arrangement bestaat uit de volgende maatregelen/instrumenten:

- a. De verbonden partij is opgenomen in de paragraaf Verbonden partijen van de lokale begroting en het lokale jaarverslag.
- b. De begroting en de jaarrekening met accountantsverklaring van de verbonden partij, mits het gaat om een gemeenschappelijke regeling, worden opgenomen op de raadskalender van de raad, waardoor de verbonden partij ieder jaar in de raadsvergadering ter sprake komt.
- c. De raad maakt zienswijzen/bedenkingen kenbaar bij de begroting en de jaarrekening van de verbonden partij, mits die mogelijkheid is opgenomen in de gemeenschappelijke regeling.
- d. De raad stelt desgewenst vragen aan het college.
- e. Het college neemt het initiatief om de raad periodiek mondeling te informeren over nieuwe ontwikkelingen.

Niveau 2: bestuurlijk en/of financieel risico is normaal

Dit arrangement bestaat uit alle maatregelen die gelden bij toezichtsarrangement niveau 1 en aanvullend daarop:

- f. Bestuursrapportages van de verbonden partij die opgesteld worden als onderdeel van de P&C-cyclus van de verbonden partij worden ter kennisname gebracht van de raad (voor zo ver beschikbaar).
- g. Op verzoek van de raad geeft de verbonden partij (via of met betrokkenheid van het college) informatie op maat. Als gebruik gemaakt wordt van dit instrument kan het wenselijk zijn om regionaal draagvlak te zoeken voor de informatievraag.
- h. Bespreking door de raad van de kadernota die de verbonden partij in het kader van zijn P&C-cyclus opstelt, voordat deze wordt vastgesteld in het Algemeen Bestuur van de verbonden partij (voor zover dit agenda-technisch te realiseren valt en uiteraard alleen als er een kadernota wordt opgesteld).
- i. Elke agenda van de vergadering van het Algemeen Bestuur wordt met het collegeadvies dat het college hierover vanuit onze organisatie krijgt ter kennisname van de raad gebracht.
- j. Een jaarlijkse bijeenkomst van de raad met de directeur van de gemeenschappelijke regeling (eventueel samen met andere gemeenten).
- k. Het college overweegt een onderzoek ex artikel 213a Gemeentewet (doelmatigheid en doeltreffendheid) bij de verbonden partij te houden. Als gebruik gemaakt wordt van dit instrument kan het wenselijk zijn om regionaal draagvlak te zoeken voor dit onderzoek.
- l. Op verzoek van de raad kan een rekenkamercommissie-onderzoek worden gehouden. Als gebruik gemaakt wordt van dit instrument kan het wenselijk zijn om hier regionaal draagvlak voor te zoeken.

Bij verbonden partijen die in oprichting zijn of minder dan twee jaar bestaan is het goed om altijd het hoogste niveau aan te houden. Belangrijke voordelen van het werken met toezichtsarrangementen zijn:

- toezichtsarrangementen zijn 'eenzijdig': de raad bepaalt de arrangementen zonder instemming van de verbonden partijen;
- het werken met toezichtsarrangementen schept een duidelijk kader waarbinnen elke verbonden partij kan worden geplaatst, zonder dat steeds hoeft te worden teruggegrepen op afspraken die specifiek voor één verbonden partij gelden;
- afhankelijk van ontwikkelingen kan een verbonden partij een niveau hoger of lager worden geplaatst, zodat de raad steeds kan inspringen op de actualiteit;
- er wordt systematisch gestuurd op verbonden partijen, waarbij raad, rekenkamercommissie, college en organisatie ieder in samenhang hun eigen middelen kunnen inzetten;
- door het werken met toezichtsarrangementen kunnen raad en college de bestuurlijke energie zoveel mogelijk richten op de verbonden partijen die de raad voor het bereiken van onze lokale ambities het belangrijkste vindt en op de verbonden partijen die de raad het meest risicovol vindt. Dit geeft de ruimte om bedrijfsmatige taken zoveel mogelijk op afstand te zetten en onze aandacht zoveel mogelijk te richten op beleidsmatige verbonden partijen. Tegelijkertijd biedt dit de mogelijkheid om, als daar aanleiding toe is, een strakker toezicht op een uitvoeringsgerichte verbonden partij in te stellen.

Het werken met toezichtsarrangementen

In 2016 is gestart met het werken volgens bovengenoemde systematiek. Het jaar 2016 beschouwen we als een 'proefjaar', zowel voor de raad als voor het college en de organisatie. Gedurende dat jaar blijven deze gremia met elkaar in gesprek over de vraag of het werken met toezichtsarrangementen succesvol is en of er aanpassingen nodig zijn. Dit betekent tevens een veel meer bewuste/systematische betrokkenheid bij het thema 'verbonden partijen' en inzicht in knelpunten. Eind 2016 kan de raad dan bepalen of hij de toezichtsarrangementen een vaste plek in de financiële verordening en in de P&C-documenten geeft.

In de rechter kolom aan het begin van deze paragraaf leest u welk niveau in 2017 aan welke verbonden partij wordt toegekend. Deze onderverdeling is door u bepaald middels het vaststellen van deze begroting. Tevens zijn de toezichtsarrangementen anders benoemd: niveau 1 is licht, niveau 2 is normaal.

1. Veiligheidsregio Gelderland-Zuid (VRGZ)

Vertegenwoordiging gemeente Neder-Betuwe

Algemeen bestuur : Burgemeester

Vestigingsplaats : Nijmegen

Financieel belang

De kosten van de Veiligheidsregio Gelderland-Zuid worden gedragen door bijdragen van het Rijk, bijdragen van Provincie, bijdragen van zorgverzekeraars en bijdragen van gemeenten. De verdeling van de algemene kosten, alsmede de specifieke kosten, die gemaakt worden ten behoeve van de deelnemende gemeenten, geschiedt naar evenredigheid van het aantal inwoners. Met betrekking tot het onderdeel brandweer, als gevolg van de regionalisering van de brandweer die in 2013 heeft plaatsgevonden, is de verdeling van de kosten nog grotendeels gebaseerd op historische kosten. Er heeft een onderzoek plaatsgevonden naar een toekomstbestendige verdeelsleutel van deze bijdrage vanaf 2017. Besluitvorming omtrent de nieuwe verdeelsleutel heeft gelijktijdig plaatsgevonden in het AB van 30 juni 2016 in aansluiting op het vaststellen van de begroting VRGZ 2017. Dit betekent concreet dat van de totale gemeentelijke bijdrage van € 34.939.171, waarvan het deel Neder-Betuwe oorspronkelijk een bedrag betrof van € 1.526.478 is bijgesteld naar € 1.505.724.

Financiële gegevens verbonden partij

	<u>31-12-2015</u>	<u>31-12-2014</u>
Eigen vermogen	6.023.000	5.881.000
Vreemd vermogen	<u>68.611.000</u>	<u>46.070.000</u>
Totaal	74.634.000	51.951.000

Exploitatieresultaat 2015: € 357.000 positief

Risico's 2017

Tegenover de risico's zijn normen ontwikkeld voor de benodigde algemene reserve. Voor het programma Crisis en Rampenbestrijding (C&R) betreft dit 5% van de omzet, zijnde € 2.252.000. De stand van de algemene reserve C&R op 1-1-2017 bedraagt € 2.288.000. De reserve is hiermee € 36.000 hoger dan noodzakelijk om te voldoen aan de norm van 5%. De benodigde risicocapaciteit is € 1.931.000, zoals opgenomen in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing VRGZ. Hiermee komt de weerstandsratio op 1,18 en is voldoende.

Voor de Regionale Ambulance Voorziening (RAV) is deze maximaal 15% van de omzet, zijnde € 2.734.000. De stand van de algemene reserve RAV op 1-7-2017 bedraagt € 2.566.000. De reserve is te laag om te voldoen aan de norm van 15%. Het noodzakelijk benodigde risicocapaciteit is € 1.914.000, zoals opgenomen in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing VRGZ. Hiermee komt het weerstandsratio op 1,34 en is voldoende.

Aangezien alle risico's van de VRGZ volledig zijn afgedekt door de aanwezige algemene reserves bij de VRGZ is in de begroting 2017 van Neder-Betuwe in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing geen aanvullend risico opgenomen voor de VRGZ.

2. Gemeenschappelijke Gezondheidsdienst (GGD) Gelderland-Zuid

Vertegenwoordiging gemeente Neder-Betuwe

Algemeen bestuur : Eén collegelid

Vestigingsplaats : Nijmegen

Financieel belang

De totale gemeentelijke bijdrage inclusief subsidies voor 2017 bedraagt conform begroting GGD 2017 € 19.739.724. Voor Neder-Betuwe is rekening gehouden met een gemeentelijke bijdrage inclusief subsidie ter hoogte van € 1.075.603. Waarvan Uniform wettelijke taken € 518.147, Maatwerk € 50.000 en Subsidies € 507.456 (waaronder JGZ 0-4 jaar, Veilig Thuis en activiteiten in het kader van CJG). Met betrekking tot het onderdeel Veilig Thuis was ten tijde van opmaak van deze paragraaf nog een aanvullende begrotingswijziging van de GGD in de maak. Met betrekking tot de begroting GGD 2017 heeft u in uw zienswijze aangegeven niet te kunnen instemmen vanwege het niet voldoen aan de BBV regels voor het opstellen van een begroting en omdat er bedragen in staan opgenomen voor afname maatwerk die niet juist zijn. De begroting GGD 2017 is desalniettemin vastgesteld in het AB van 30 juni 2016.

Financiële gegevens verbonden partij

	<u>31-12-2015</u>	<u>31-12-2014</u>
Eigen vermogen	937.000	2.809.000
Vreemd vermogen	<u>3.991.000</u>	<u>5.173.000</u>
Totaal	4.928.000	7.982.000

Exploitatieresultaat 2015: € 173.000 negatief

Risico's

Op basis van de notitie risicomanagement, voorzieningen en weerstandsvermogen van de GGD is bij jaarrekening 2015 de normwaarde van de algemene reserve bepaald op € 1.024.000. Met de resultaatbestemming jaarstukken GGD 2015 voldoet de algemene reserve aan de normwaarde. De normwaarde wordt als volgt bepaald zoals is opgenomen in de notitie risicomanagement, voorzieningen en weerstandsvermogens van de GGD:

- € 1.000,- per medewerker;
- 0,5% van opgenomen gelden in verband met renterisico's;
- 1% van de totale uitgaven;
- 3% van de inkomsten, niet zijnde inwonersbijdrage en factuurbijdrage uniforme taken.

Als alle geïdentificeerde risico's zich zouden voordoen, zou daar ongeveer 6,4 miljoen euro mee gemoeid zijn. De kans hierop wordt echter op nihil geschat. Een beoordeling van de kans dat de risico's zich voordoen, geeft een benodigde weerstandscapaciteit van € 2.068.829. Dit betekent afgerond een weerstandsratio van 0,5. De niet door de GGD afgedekte risico's betreffen derhalve een bedrag van € 1.044.829 (€ 2.068.829 - € 1.024.000).

In de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing van Neder-Betuwe is derhalve een risico opgenomen ter hoogte van € 43.397 dat gebaseerd is op het niet afgedekte risico GGD in verhouding met het inwoneraantal (dient ook als basis voor de verdeling van de kosten die betrekking hebben op de wettelijke taken) van Neder-Betuwe (22.559) t.o.v. de regio Gelderland-Zuid (543.135). Oftewel $22.559 / 543.135 \times € 1.044.829 = € 43.397$.

3. Gemeenschappelijke regeling Regio Rivierenland

Vertegenwoordiging gemeente Neder-Betuwe

Algemeen bestuur : Eén collegelid

Vestigingsplaats : Tiel

Financieel belang

De bijdragen van de aangesloten gemeenten zijn grotendeels gebaseerd op het inwoneraantal. Voor de bijdrage 2017 is het uitgangspunt de inwoneraantallen per 1 januari 2016. In totaliteit is de gemeentelijke bijdrage Regio Rivierenland 2017 met € 68.000 gedaald t.o.v. de gemeentelijke bijdrage 2016 tot een totaalbedrag van € 1.670.000 (exclusief contractgestuurde dienstverlening waar afzonderlijke DVO's ten grondslag liggen). Voor Neder-Betuwe betreft de gemeentelijke bijdrage vanaf 2017 een bedrag van € 161.620 (exclusief contractgestuurde dienstverlening).

Financiële gegevens verbonden partij

	<u>31-12-2015</u>	<u>31-12-2014</u>
Eigen vermogen	3.506.000	3.829.000
Vreemd vermogen	<u>48.057.000</u>	<u>39.611.000</u>
Totaal	51.563.000	43.440.000

Exploitatieresultaat 2015: € 69.000 positief (exclusief voordeel € 196.000 op exploitatie panden Regio Rivierenland). In totaliteit is op basis van de jaarstukken Regio Rivierenland 2015, aangevuld met het exploitatieresultaat van de panden een bedrag uitgekeerd aan de deelnemende gemeenten ter hoogte van € 265.000.

Risico's

In 2013 is een inventarisatie uitgevoerd naar de financiële risico's bij het Regiokantoor van Regio Rivierenland, waarbij tevens een koppeling is gelegd met de saldi van reserves en voorzieningen om de risico's te kunnen dekken. De in de balans opgenomen algemene reserve van € 474.000 wordt voldoende geacht voor het afdekken van de financiële risico's.

De regio heeft de risico's niet afzonderlijk gekwantificeerd, omdat de bepaling van de (maximale) financiële omvang en de kans van optreden of voordoen vaak niet objectief is vast te stellen en te zeer beïnvloed wordt (of kan worden) door subjectieve overwegingen. Bovendien is een kwantificering van risico's een momentopname en in de dynamische omgeving waarin de Regio haar gemeentelijke taken uitvoeren zou de uitkomst van een gekwantificeerde risico-inschatting al heel snel niet meer actueel zijn. Zodoende zijn het risicomanagement en de monitoringsystemen bij het Regiokantoor meer ingericht op taak- en projectniveau. Vanuit de afzonderlijke taken en projecten bouwen wij een schatting op van de omvang van de financiële risico's.

4. AVRI

Vertegenwoordiging gemeente Neder-Betuwe

Algemeen bestuur : Eén collegelid

Vestigingsplaats : Geldermalsen.

Financieel belang

De begroting van de per 1 januari 2016 verzelfstandigde GR Avri sluit in principe aan op de financiële middelen die vanuit de regionale afvalstoffenheffing worden gegenereerd. De begroting 2017 van de Gemeenschappelijke Regeling Avri is sluitend. Deze gaat gepaard met een tariefstijging van de afvalstoffenheffing voor het jaar 2017. Het gemiddelde tarief van de afvalstoffenheffing voor een huishouden in Neder-Betuwe stijgt van € 175 naar € 189 per jaar.

De toename van deze tariefstijging is als volgt te verklaren:

- Een toename van € 18,00 als dekking voor het wegvallen van eenmalige inzet van reserves en voorzieningen,
- Een toename van € 2,50 als dekking voor de effecten van de nieuwe cao gemeenten 2016-2017 en overige mutaties,
- Een afname van € 6,50 in verband met eenmalige inzet van voorzieningen.

De meerjarenraming 2018-2020 van de AVRI is sluitend. Het tarief afvalstoffenheffing stijgt meerjarig door prijsindexeringen en door lagere 'incidentele' inzet van een voorziening. De raming voor het tarief afvalstoffenheffing voor 2018 bedraagt € 200, voor 2019 € 203 en voor 2020 €206.

Financiële gegevens verbonden partij

De financiële gegevens (balanstotalen eigen en vreemd vermogen alsmede exploitatieresultaat) van de Avri zijn tot en met 2015 opgenomen in de jaarstukken van GR Regio Rivierenland. Vanaf 2016 volgen de eerste jaarstukken voor de verzelfstandigde Avri en zullen de betreffende gegevens vervolgens hier worden opgenomen.

Risico's

De GR Avri heeft zich ten doel gesteld een weerstandsratio te realiseren van 1,0 dit houdt in dat de beschikbare weerstandscapaciteit even groot moet zijn als de berekende risico's. Besluitvorming bij de begroting 2016 heeft tot gevolg dat de weerstandscapaciteit verder is ingezet ten gunste van het tarief afvalstoffenheffing 2016. De aanwezige weerstandscapaciteit daalt hiermee tot onder de norm (2,1 miljoen) om te voldoen aan een weerstandsratio van minimaal 1,0. De weerstandsratio komt nu uit op 0,6 (1,3 miljoen) hetgeen gekwalificeerd wordt als onvoldoende. De weerstandscapaciteit van de GR Avri blijft de komende jaren dalen en dus ruim onder de norm.

Het deel van de risico's dat niet afgedekt is bij de Avri betreft derhalve op dit moment een bedrag van afgerond € 0,8 miljoen. Zodoende wordt in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing van Neder-Betuwe op basis van het inwoneraantal van Neder-Betuwe t.o.v. Regio Rivierenland (deze verdeelsleutel wordt ook gebruikt voor de verdeling van de BTW baten) het risico op te nemen dat niet is afgedekt bij de Avri. Het op te nemen risico in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing van Neder-Betuwe betreft zodoende € 77.376 ($23.051 / 238.326 \times € 0,8$ miljoen).

5. Omgevingsdienst Rivierenland (ODR)

Vertegenwoordiging gemeente Neder-Betuwe

Algemeen bestuur : Eén collegelid

Vestigingsplaats : Tiel

Financieel belang

De jaarlijkse gemeentelijke bijdrage aan de ODR betreft een bijdrage voor het uitvoeren van alle vergunningverleningstaken, toezichtstaken en handhavingstaken op het gebied van de Wet Milieubeheer. De totale bijdrage van de deelnemers die in de begroting ODR 2017 is opgenomen betreft een bedrag van € 13.471.754, waarvan de gemeentelijke bijdrage Neder-Betuwe een bedrag betreft van € 1.237.930. Tenslotte is het goed om te vermelden dat de efficiëncytaakstelling wederom is opgenomen, zoals afgesproken (voor 2017 5%).

Financiële gegevens verbonden partij

	<u>31-12-2015</u>	<u>31-12-2014</u>
Eigen vermogen	1.118.177	1.289.964
Vreemd vermogen	<u>1.461.882</u>	<u>1.888.833</u>
Totaal	2.580.059	3.178.797

Exploitatieresultaat 2015: € 417.204 positief

Risico's

Ten aanzien van de programmabegroting ODR 2017 wordt opgemerkt, dat het weerstandsvermogen ten opzichte van de jaarrekening 2015 is verbeterd naar waardering C (ratio tussen de 1,0 en 1,5 en betreft voldoende). Het totaal aan gekwantificeerde risico's betreft een totaalbedrag van € 296.875 en de aanwezige weerstandscapaciteit betreft een totaalbedrag van € 327.074. De totale risico's zijn derhalve afgedekt binnen de GR ODR.

Als belangrijkste risico wordt genoemd de invoering van het individueel keuzebudget en een nieuw beloningshoofdstuk dat per 2017 wordt ingevoerd. Dit risico was opgenomen in de notitie als risico voor 2016. Dit is een jaar later geworden en zal goed te kwantificeren zijn. Hierdoor wordt dit niet meer als risico beschouwd, maar als een gegeven. Bij de jaarrekening 2016 wordt een voorstel gedaan hoe dit eenmalig nadeel wordt ingevuld.

6. Regionaal Archief Rivierenland (RAR)

Vertegenwoordiging gemeente Neder-Betuwe

Algemeen bestuur : Eén college- en één raadslid

Vestigingsplaats : Tiel

Financieel belang

De kosten van het Regionaal Archief Rivierenland worden grotendeels gedragen door bijdragen van de deelnemende gemeenten en bijdragen van Waterschap Rivierenland. De verdeling van de algemene kosten, alsmede de specifieke kosten, die gemaakt worden ten behoeve van de deelnemende gemeenten, geschieden naar evenredigheid van het aantal inwoners. In de begroting RAR 2017 is opgenomen een totale gemeentelijke bijdrage ter hoogte van € 2.057.207 waarvan opgenomen als gemeentelijke bijdrage Neder-Betuwe een bedrag van € 227.421.

Financiële gegevens verbonden partij

	<u>31-12-2015</u>	<u>31-12-2014</u>
Eigen vermogen	627.170	620.746
Vreemd vermogen	<u>9.295.887</u>	<u>9.395.735</u>
Totaal	9.923.057	10.034.614

Exploitatieresultaat 2015: € 111.499 positief

Risico's

De geïnventariseerde risico's zijn gebaseerd op de d.d. 27.11.2014 door het AB vastgestelde Adviesnota Weerstandsvermogen en risico's en komen neer op een bedrag van € 232.000. Voor 2017 is aan weerstandscapaciteit beschikbaar € 258.303, zodat per saldo sprake is van een weerstandsratio van 1,11 waarmee alle risico's van de GR RAR zijn afgedekt.

7. Recreatieschap Nederrijn, Lek en Waal

Vertegenwoordiging gemeente Neder-Betuwe

Algemeen bestuur : Eén collegelid

Vestigingsplaats : Kerk-Avezaath

Financieel belang

De provincie en gemeenten hebben in het kader van de verzelfstandiging die in 1999 heeft plaatsgevonden (ontstaan B.V. Recreatiemaatschappij Rivierengebied met handelsnaam Uit@waarde) hun bijdragen in de exploitatietekorten afgekocht met als uitgangspunt dat de nieuwe organisatie zichzelf moet bedruipen.

De gemeente Neder-Betuwe heeft in 2008 voor de laatste maal een afkoopsom betaald (€ 158.000) aan recreatieschap Nederrijn, Lek en Waal en levert vanaf 2009 geen financiële bijdrage meer.

Financiële gegevens verbonden partij

	<u>31-12-2015</u>	<u>31-12-2014</u>
Eigen vermogen	0	0
Vreemd vermogen	6.853	6.853
Totaal	6.853	6.853

Exploitatieresultaat 2015: € 0

Risico's

Geen

8. Lander, werk & integratie

Vertegenwoordiging gemeente Neder-Betuwe

Algemeen bestuur : Eén collegelid

Vestigingsplaats : Geldermalsen

Financieel belang

Met de start van de Werkzaak op 1 januari 2016 zijn alle operationele taken van Lander overgenomen. Dat betekent dat de gemeenschappelijke regeling Lander wordt opgeheven. Na deze besluitvorming is een liquidatieplan opgesteld, waarna uiterlijk 1 januari 2017 de liquidatiefase start. Op termijn komt daarmee deze gemeenschappelijke regeling te vervallen als verbonden partij. De deelnemende gemeenten ontvangen nog een surplus van Lander vanwege de opheffing van de gemeenschappelijke regeling. Hierin worden bezittingen en vermogen meegenomen. Naar verwachting betreft dit voor Neder-Betuwe minimaal een bedrag van € 415.000. Een bedrag van € 300.000 op de korte termijn en een bedrag van tussen de € 115.000 en € 143.000 op de lange termijn.

Vanaf 2016 en verder is geen rekening meer gehouden met een gemeentelijke bijdrage Lander.

Financiële gegevens verbonden partij

	<u>31-12-2015</u>	<u>31-12-2014</u>
Eigen vermogen	11.071.000	9.671.000
Vreemd vermogen	<u>3.357.000</u>	<u>4.499.000</u>
Totaal	14.428.000	14.170.000

Exploitatieresultaat 2015: € 954.000 positief

Risico's

Het risico betreft in feite alleen nog het verschil in de geraamde teruggave van het surplus aan vermogen en de daadwerkelijke uitbetaling op termijn. Verder is geen sprake van een risico binnen de GR Lander.

9. Werkzaam Rivierenland

Vertegenwoordiging gemeente Neder-Betuwe

Algemeen bestuur : Eén collegelid

Vestigingsplaats : Tiel

Financieel belang

Voor de Werkzaam Rivierenland is in de begroting van Neder-Betuwe rekening gehouden met een bijdrage ter dekking van het totale negatieve bedrijfsvoeringsresultaat. Voor 2017 betreft de bijdrage een bedrag van € 411.000, voor 2018 € 324.000 en vanaf 2019 € 328.000. Naast deze bijdragen wordt de rijkssubsidie voor de uitvoering van de WSW een op een overgemaakt naar de Werkzaam.

Voor de verdeling van de kleine geldstroom van Werkzaam Rivierenland (organisatiekosten minus de omzet uit commerciële activiteiten) is een verdeelsleutel ontwikkeld: kostenverdeling op basis van het aantal werkzoekenden per gemeente. Met deze verdeelsleutel wordt het beste recht gedaan aan de relatie tussen de kosten van de dienstverlening en de aan de gemeente geleverde dienstverlening. Bij de verdeling van de kosten in begroting en jaarrekening wordt dezelfde verdeelsleutel gehanteerd, namelijk op basis van de aantallen t-1. Afgesproken is door de deelnemende gemeenten om de verdeelsleutel in ieder geval de eerste jaren toe te passen en op basis van de werkelijke financiële effecten en bestuurlijke inzichten op termijn de (redelijkheid en werking van de) verdeelsleutel te beoordelen.

Voor de opstartkosten van Werkzaam Rivierenland geldt een andere verdeelsleutel dan bij de organisatiekosten. De verdeelsleutel is op basis van verhouding nulmeting inkomsten LANDER ten opzichte van totaal. De verdeelsleutel voor de opstartkosten is 43% WSW en 57% werkzoekenden. Hierdoor wordt rekening gehouden met de gemeente Buren en Neder-Betuwe die niet participeren in het werkzoekende percentage en de gemeente West Maas en Waal die niet participeert in de WSW.

Financiële gegevens verbonden partij

De financiële gegevens (balanstotalen eigen en vreemd vermogen alsmede gerealiseerd exploitatieresultaat) van de Werkzaam Rivierenland zijn nog niet bekend. In 2017 volgen de eerste jaarstukken over het jaar 2016 van de Werkzaam Rivierenland en zullen de betreffende gegevens vervolgens hier worden opgenomen.

Risico's

In de begroting 2017 heeft de Werkzaam Rivierenland wel algemene risico's benoemd, maar deze niet berekend. Een concrete risico inschatting is derhalve niet voorhanden.

Verder gaat Werkzaam Rivierenland uit van een vrij aanwendbaar vermogen van maximaal 3% van de totale baten. Hiervan is 2% bestemd voor het opvangen van tekorten zonder direct effect op de gemeentelijke begrotingen. Feitelijk wordt hiermee speelruimte voor de gemeenten gecreëerd om kleine tekorten niet direct in hun begrotingen te hoeven verwerken. De resterende 1% is bedoeld voor fluctuaties in de opbrengst uit commerciële activiteiten (omzet). Bij de start van Werkzaam Rivierenland was er nog geen vermogen; dit wordt opgebouwd uit mogelijke overschotten op de exploitatie en zal maximaal 3% van de totale baten bedragen.

Wij zullen de Werkzaam Rivierenland meegeven dat er een concrete inventarisatie en beschikbaarheid van het vermogen aangetoond dient te worden in de door de BBV verplichte paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing. Op dit moment is daar geen sprake van. Op dit moment is in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing van Neder-Betuwe vooralsnog geen risico opgenomen voor de Werkzaam Rivierenland, omdat dit niet onderbouwd kan worden.

10. Industrieschap Medel

Vertegenwoordiging gemeente Neder-Betuwe

Algemeen bestuur : Burgemeester, één wethouder en twee raadsleden

Vestigingsplaats : Tiel

Financieel belang

De gemeenten Tiel en Neder-Betuwe participeren in principe op gelijke basis. Indien door het Algemeen Bestuur van industrieschap Medel een batig of een nadelig saldo over enig jaar ten goede aan, dan wel ten laste van de deelnemers wordt gebracht, dan geschiedt dit voor gelijke delen.

De grondexploitatie 2016 'Medel I' geeft een geprognoseerd saldo van € 9,52 miljoen (2015: € 9,86 miljoen) op eindwaarde en van € 8,53 miljoen (2015: € 8,76 miljoen) op contante waarde. Het verschil tussen 2016 en 2015 is gelet op het totale investeringsniveau van het project gering. De boekwaarde is van € 11,8 miljoen (negatief) teruggebracht tot € 10,5 miljoen (negatief). Deze boekwaarde zal door de verkoop van kavels 'terugverdiend' moeten worden.

De grondexploitatie 'Medel afronding' geeft een geprognoseerd saldo van € 12,84 miljoen (2015 € 5,47 miljoen) op eindwaarde en van € 11,00 miljoen (2015 € 4,15 miljoen) op contante waarde. Het saldo op contante waarde is ten opzichte van de grondexploitatie 2015 met € 6,8 miljoen verbeterd.

Financiële gegevens verbonden partij

	<u>31-12-2015</u>	<u>31-12-2014</u>
Eigen vermogen	0	0
Vreemd vermogen	39.495.375	42.199.864
Totaal	39.495.375	42.199.864

Exploitatieresultaat 2015: € 0

Risico's

De ontwikkeling van Medel brengt financiële risico's met zich mee. De meest risicovolle onderdelen zijn in een simulatiemodel (Monte Carlo) ingevoerd. Op basis van de uitkomsten zijn de scenario's uitgewerkt en in de grondexploitaties 2016 verwerkt. De berekende risico's kunnen binnen de totale grondexploitatie van Medel worden afgedekt door de beschikbare weerstandscapaciteit. Zodoende is in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing van Neder-Betuwe geen aanvullend risico opgenomen.

11. Casterhoven (CV)

Vertegenwoordiging gemeente Neder-Betuwe

Aandeelhouder (BV): Burgemeester

Commandlet (CV) : Wethouder met portefeuille financiën

Vestigingsplaats : Geffen

Financieel belang

De drie partijen (gemeente Neder-Betuwe, bouwbedrijf Gebroeders van Wanrooij BV en Van Grootheest Projecten BV) participeren op gelijke basis. De winsten of verliezen worden derhalve ook gelijkmatig over de drie partijen verdeeld.

Om de totale financieringsbehoefte van Casterhoven zekerheid te geven heeft de gemeente Neder-Betuwe een garantiestelling afgegeven tot maximaal € 22 miljoen. Dit bedrag is aangetrokken bij de BNG.

Financiële gegevens verbonden partij

	<u>31-12-2015</u>	<u>31-12-2014</u>
Eigen vermogen	4.022.904 -/-	4.553.025 -/-
Vreemd vermogen	<u>21.083.256</u>	<u>22.281.639</u>
Totaal	17.060.352	17.728.614

Exploitatieresultaat 2015: € 530.121

Risico's

Voor het project Casterhoven is bestedingsruimte gefaciliteerd van in totaal € 22 miljoen. Voor de financieringslasten (rente en aflossing) staat de gemeente garant. Indien niet tegen passende voorwaarden en tarieven in de financieringsbehoefte van de CV kan worden voorzien, voorzien de gemeente en marktpartijen naar rato van hun deelname tot een maximum van € 4.500.000 de CV van extra financieringsmiddelen via achtergestelde leningen. Tot nu toe zijn achtergestelde leningen verstrekt tot een bedrag van € 875.000. Deze zijn inmiddels afgelost. Inmiddels is een nieuwe grondexploitatie vastgesteld. Op basis van het berekende worst casescenario van de uitvoering van de GREX en een kans van 100% wordt een risico berekend van € 4,1 mln. De GREX heeft een looptijd van 3 jaar. Gelet op de looptijd van het project van 20 jaar worden de risico's vooralsnog hoger ingeschat en wordt uitgegaan van een gefaseerde afbouw naar het genoemde niveau ad. 4,1 mln. De risico inschatting bedraagt op basis hiervan € 7.500.000 - (1/5 * € 3.400.000) is afgerond € 6.800.000. Elk jaar wordt beoordeeld of het verantwoord is de volgende stap te nemen. Op dit moment is in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing van Neder-Betuwe zodoende een risico opgenomen van € 6,8 miljoen.

12. Waterbedrijf Vitens N.V.

Vertegenwoordiging gemeente Neder-Betuwe
Als aandeelhouder

Vestigingsplaats : Velp

Financieel belang

De gemeente Neder-Betuwe bezit, na omzetting van de preferente aandelen in een achtergestelde lening, 16.023 (0,277%) gewone aandelen van € 1 nominaal.

Financiële gegevens verbonden partij

	<u>31-12-2015</u>	<u>31-12-2014</u>
Eigen vermogen	471,7	421,2
Vreemd vermogen	<u>1.242,7</u>	<u>1.292,5</u>
Totaal	1.714,4	1.713,7

Exploitatieresultaat 2015: € 55,4 positief
(bedragen in miljoenen euro's)

Risico's

Niet van toepassing.

13. N.V. Bank Nederlandse Gemeenten

Vertegenwoordiging gemeente Neder-Betuwe
Als aandeelhouder

Vestigingsplaats : Den Haag

Financieel belang

Neder-Betuwe heeft zeggenschap in de BNG via het stemrecht van 18.246 aandelen van € 2,50.
Dit aandelenbezit heeft een duurzaam karakter.

Financiële gegevens verbonden partij

	<u>31-12-2015</u>	<u>31-12-2014</u>
Eigen vermogen	4.163	3.582
Vreemd vermogen	<u>145.348</u>	<u>149.923</u>
Totaal	149.511	153.505

Exploitatieresultaat 2015: € 226 positief
(bedragen in miljoenen euro's)

Risico's

Niet van toepassing.

Paragraaf 6: Grondbeleid

Inleiding

In deze paragraaf wordt aangegeven hoe de gemeente het grondbeleid inzet om haar bestuurlijke doelen te bereiken. Conform artikel 16 van het BBV en de toelichting daarop zijn de volgende onderdelen verplicht:

- een visie op het grondbeleid in relatie tot de realisatie van doelstellingen en toepassing;
- een actuele prognose van de verwachte resultaten van de totale grondexploitatie;
- een onderbouwing van de geraamde winstnemingen;
- de beleidsuitgangspunten betreffende de reserves voor grondzaken in relatie tot de risico's.

Visie op het grondbeleid in relatie tot de realisatie van doelstellingen en toepassing

Het gemeentelijke grondbeleid is één van de belangrijkste instrumenten om ruimtelijke beleidsopgaven en ambities in de praktijk te realiseren. De raad heeft in zijn vergadering van 30 juni 2011 de Nota Grondbeleid gemeente Neder-Betuwe vastgesteld. Deze nota is in 2016 geactualiseerd. Bij de realisatie van de gewenste uitvoering van het grondbeleid, dat zich vertaalt in een juiste invulling van de diverse functies ten aanzien van het grondgebruik, gelden de volgende algemene uitgangspunten:

- het bereiken van gestelde visie/doelen in het ruimtelijk ordeningsbeleid en overige beleidsterreinen,
- met de gewenste ruimtelijke kwaliteit
- op de gewenste tijd en plaats
- op een efficiënte wijze
- met een verantwoord financieel-economisch resultaat.

Het grondbeleid dient hiermee als middel om bepaalde doelstellingen te bereiken in het ruimtelijke ontwikkelingsproces waarbij het grondbeleid een afgeleide is van het totale ruimtelijk beleid. Dit geldt ook ten aanzien van de werkvelden Volkshuisvesting, Economische ontwikkelingen en Openbare ruimte (infrastructuur, recreatie en natuur). De Nota Grondbeleid van de gemeente Neder-Betuwe is gericht op facilitair grondbeleid waarbij het uitgangspunt is dat alle ambtelijke kosten en alle externe kosten gemaakt door de gemeente Neder-Betuwe ten behoeve van het initiatief worden verhaald bij in initiatiefnemers/ ontwikkelende partijen. Hiermee geeft de gemeente aan geen actief grondbeleid te willen voeren. Dit betekent dat de gemeente niet actief strategische gronden aan de markt onttrekt voor mogelijke toekomstige ontwikkelingen onder de regie van de gemeente. Deze stelling is van toepassing op woningbouw, bedrijventerreinen, kantoorlocaties en alle andere locaties ten behoeve van verschillende functies. Actief grondbeleid wordt alleen toegepast indien de gemeente Neder-Betuwe volledig eigenaar is van de grond en deze als zodanig in ontwikkeling gaat nemen. De gemeente kan besluiten de ontwikkelingen van een locatie ter hand te nemen indien uit financieel planeconomisch onderzoek blijkt dat de risico's binnen de bestuurlijk vastgestelde bandbreedte blijven. Hierover zijn in de vigerende Nota Grondbeleid richtlijnen aangegeven. Deze zijn ook nader toegelicht in de op 30-1-2014 vastgestelde Nota Risicomanagement en Weerstandsvermogen.

BIE – complexen (Bouwgrond In Exploitatie).

Binnen het grondbeleid onderscheiden we per 1-1-2016 BIE GREXEN (voormalige "In exploitatie genomen gronden = IEGG.") en BIE INITIATIEVEN ("voormalige Exploitatieovereenkomsten = Expl.OVK.") respectievelijk gemeentelijke complexen en complexen van derden op niet-gemeentelijke gronden. De NIEGG-projecten zijn per 1-1-2016 niet meer toegestaan en zijn per die datum ondergebracht bij de Materiële vaste activa (MVA).

Wijziging richtlijnen BBV per 1 Januari 2016.

In de zomer van 2015 heeft de BBV-Commissie een voornemen gelanceerd om de richtlijnen die gelden voor de grondexploitaties aan te passen. Met name is het voornemen om de benaming van projecten anders vorm te geven en ook zijn richtlijnen voorgesteld die te maken hebben met de manier waarop projecten worden belast met lasten (rentetoerekening). Dit laatste heeft een belangrijke impact op de BIE GREXEN, onze eigen gemeentelijke projecten. Daarnaast schrijft het BBV voor hoelang een grondexploitatie mag duren en wat daarin mag zijn opgenomen aan kosten en opbrengsten. Het BBV heeft inmiddels per half maart 2016 gewijzigde definitieve richtlijnen vastgesteld die met terugwerkende kracht per 1-1-2016 moeten worden toegepast. Bij het opstellen van de actualisaties van de BIE-projecten per 1-1-2016 is geanticipeerd op de voorgestelde wijzigingen welke het BBV in de zomer van 2015 heeft afgegeven en in maart 2016 definitief heeft vastgesteld met terugwerkende kracht per 1-1-2016.

Onderverdeling complexen

De grondcomplexen zijn in verschillende administratieve eenheden ingedeeld. Dit is van belang voor de status die de complexen hebben en de wijze waarop kredieten worden toegekend en afgedekt. De volgende indeling is gehanteerd:

- **BIE GREXEN (voormalig In exploitatie genomen gronden (IEGG)):**
Dit zijn gemeentelijke grondcomplexen waarvoor de ruimtelijke ontwikkeling in planvorming en programma is vastgelegd. Deze complexen op gemeentelijke gronden hebben een actieve grondexploitatiebegroting waarbij actief grondbeleid wordt uitgeoefend omdat de gemeente 100% regie heeft en dus ook de verantwoordelijkheid heeft voor de ruimtelijke ontwikkeling en financiële afwikkeling. Deze complexen noemt men "Onderhanden Werken".
- **BIE INITIATIEVEN (voormalig Exploitatieovereenkomst (Expl.OVK)):**
Bij deze complexen is de gemeente geen grondeigenaar maar ligt het eigendom bij particuliere private partijen. De gemeente faciliteert de initiatiefnemer vanuit haar publiekrechtelijke rol. Met de initiatiefnemer wordt een exploitatieovereenkomst gesloten waarin nadere afspraken en voorwaarden zijn vastgelegd inclusief het gemeentelijk kostenverhaal, een en ander passend binnen de richtlijnen en uitgangspunten van de Wet ruimtelijke ontwikkeling (Wro).
- **MVA (voormalig Niet in exploitatie genomen gronden (NIEGG)):**
In het verleden heeft de gemeente Neder-Betuwe gronden aangekocht ten behoeve van toekomstig te verwachten ruimtelijke ontwikkelingen. Men noemt deze gronden daarom strategische gronden waarvoor de planvorming is opgestart of zich in een onderzoeksfase bevindt. Voorgestane ruimtelijke ontwikkelingen zijn nog niet ter besluitvorming aan de gemeenteraad voorgelegd en dus ook niet vastgesteld. Het voornemen bestaat echter wel. De als strategisch aangekochte gronden worden thans niet meer geregistreerd onder de NIEGG-projecten. Per 1-1-2016 worden deze gronden, conform de voorstellen van het BBV, ondergebracht onder de MVA (materiële vaste activa).

Rapportage grondexploitatiebegrotingen in relatie tot de financiële positie

De ingezette trend in 2011 met betrekking tot monitoring en het 'in control' krijgen en houden van de exploitatiebegrotingen van onze "projecten portefeuille" vindt ook zijn vervolg in 2017. Thans bestaat door vereende inzet van betrokken disciplines meer grip op de financiën, risico's en kredietverlening met betrekking tot gekozen uitgangspunten van de grondexploitatiebegrotingen. Gezien het grote belang van een actueel inzicht in de financiële status van de BIE complexen met een exploitatiebegroting en de uitvoering en voortgang van deze complexen rapporteren wij in 2017 op drie verschillende momenten, te weten presentatie in de:

- Jaarstukken over 2016 en de NCW-resultaten van de BIE- exploitaties per 1-1-2017;
- Eerste Bestuursrapportage 2017 van de resultaten van de actualisatie van BIE- exploitaties waarin verwerkt de mutaties tot aan de eerste bestuursrapportage 2017 indien zich grote afwijkingen voordoen;
- tweede Bestuursrapportage 2017 van de resultaten van de actualisatie van BIE- exploitaties per 1-8-2017 waarin verwerkt de grote afwijkingen indien deze zich voordoen.

Verbonden partijen

Aangezien de projecten Medel en Casterhoven als deelneming onderdeel zijn van "Verbonden partijen" zijn deze beide projecten *niet* opgenomen in de boekwaarde van de BIE exploitaties. Voor meer informatie over Medel en Casterhoven verwijzen wij u naar de Programma's 3 "Fysieke leefomgeving" en 4 "Economie" en naar paragraaf 5 "Verbonden Partijen".

Actualisatie complexen

De begrotingen van de BIE GREXEN en BIE INITIATIEVEN zijn per 1 januari 2016 geactualiseerd waarbij een nieuwe beoordeling heeft plaatsgevonden van de te verwachten kosten, opbrengsten en kredietverlening alsmede de te hanteren fasering. Ook zijn de te hanteren parameters opnieuw beoordeeld.

Parameters

Per 1-1-2016 zijn nieuwe richtlijnen van het BBV van kracht waardoor bij BIE GREXEN een rentepercentage geldt van 2,47%. Voor BIE INITIATIEVEN, de "oude" Expl.Ovk.-projecten die per 1-1-2015 waren opgenomen en welke per 1-1-2016 nog niet zijn gerealiseerd, wordt uitgegaan van 4%. Ten aanzien van "nieuwe" BIE INITIATIEVEN geldt een rentepercentage van 0% omdat initiatiefnemers eerst een bijdrage storten waarna de gemeente aan de slag gaat.

BIE GREXEN (voormalige IEGG.-projecten)

Dit zijn complexen die de gemeente onder eigen regie ontwikkelt conform actief gemeentelijk grondbeleid. Dat wil zeggen dat deze complexen traditioneel voor rekening en risico van de gemeente worden uitgevoerd. De gemeente koopt grond, maakt deze bouwrijp en verkoopt bouwrijpe grond aan afnemers en richt het openbaar gebied in. Ten behoeve van de BIE GREX-actualisatie (de voormalige IEGG) heeft een actualisatie van de civiele- en groen technische kostenramingen plaatsgevonden per 1-1-2016 en is dit verwerkt in de geactualiseerde BIE GREXEN per 1 januari 2016. De jaarlijkse actualisatie van de civieltechnische ramingen is enerzijds van belang om een goede koppeling te hebben met wat er buiten "in het veld" gebeurt en anderzijds worden grote schommelingen binnen de grondexploitaties zoveel mogelijk voorkomen. Daarnaast komen grondexploitaties beter in control en worden mogelijke financiële risico's beperkt.

BIE INITIATIEVEN (voormalige Expl.OVK.-projecten)

Met betrekking tot de af te sluiten BIE INITIATIEVEN worden voorwaarden en afspraken over het kostenverhaal vastgelegd in een exploitatieovereenkomst (anterieure overeenkomst). Gemeentelijke apparaatskosten en overige te verwachten kosten die de gemeente gaat maken als gevolg van haar faciliterende rol worden via deze overeenkomst verrekend met de initiatiefnemer. Uitgangspunt is dat BIE INITIATIEVEN de gemeente niets mogen kosten, alle kosten komen voor rekening en risico van initiatiefnemer. Actualisatie van kosten is niet of nauwelijks aan de orde. Kosten die worden gemaakt door de gemeente nádat de overeenkomst zijn officiële juridische status door ondertekening van beide partijen heeft gekregen komen conform de Wro-richtlijnen voor rekening van de gemeente tenzij hierover privaatrechtelijke afspraken worden gemaakt via de anterieure overeenkomst. Indien sprake is van een posterieure publiekrechtelijke overeenkomst vindt navorderen bij de initiatiefnemer niet plaats omdat de wetgever dit niet toestaat. De gemeente heeft geen posterieure overeenkomsten gesloten en er is dus alleen sprake van anterieure overeenkomsten met 100% kostenverhaal.

MVA (voormalige NIEGG-projecten)

Deze categorie, die aangemerkt wordt als strategisch vastgoed (gronden en/of panden) is per 1 januari 2016 geactualiseerd op basis van de in de zomer van 2015 uitgevoerde taxatie van deze projecten. Voor deze gronden is een prijs per m² bruto terrein berekend die gelijk staat aan de boekwaarde van de complexen per m². De boekwaarde bestaat uit de verwervingsprijs plus de jaarlijkse bijschrijving van rente over de boekwaarde vanaf het moment dat deze gronden zijn verworven. Door de jaarlijkse bijschrijving van rente neemt de boekwaarde per m² bruto terrein ook toe. Omdat de gronden per 1-1-2016 zijn overgezet naar de MVA (Materiële Vaste Activa) tegen de thans geldende boekwaarde en omdat de BBV-richtlijn van toepassing is, wordt vanaf deze datum geen rente meer bijgeschreven op deze voormalige NIEGG-projecten. In de loop van 2016 is gestart met een onderzoek naar de mogelijkheden om onder randvoorwaarden een omzetting van deze terreinen te laten plaats vinden naar woningbouw waardoor deze terreinen worden opgenomen onder de BIE-GREXEN. In 2016 hebben de eerste verkenningen plaatsgevonden voor Fructus en Herenland-West. In 2017 zijn onze inspanningen erop gericht om de inhoudelijke kaders en randvoorwaarden te formuleren voor de toekomstige ruimtelijke (her)ontwikkeling van de overige strategische gronden. Tot en met ultimo 2019 heeft de gemeente de tijd om te beoordelen of deze transformatie mogelijk is. Indien dit niet van toepassing is dienen alsnog, op basis van de dan geldende taxatiewaarde, de gronden, indien deze een lagere marktwaarde hebben, te worden afgewaardeerd naar de dan geldende taxatiewaarde.

Project- code	Projecten Projectnaam	Boekwaarden				Verwachte winst/verlies		Opgenomen als risico		Investeringskrediet Beschikbaar gesteld	Afsluiting	Oppervl. bruto terrein	Boekw. per m² bruto terrein	
		Gerealiseer Boekwaarde 1-1-2016	Nog te realiseren Lasten per 1-1-2016	Baten per 1-1-2016	Totaal Nomin. per 1-1-2016 - = winst	Begroting 2017		Begroting 2017						
						1-1-2016 winst	1-1-2016 verlies	Algemene risico's	Project spec. risico's					
Overzicht van "Bougrond in exploitatie (BIE GREXEN)" (voormalige IEGG-projecten)														
48300000	Herenland	349.376	623.133	694.350	278.160	270.083	0	270.083	34.938	385.000	0	2017	nvt	nvt
48300006	Tolstraat	-566.994	179.668	138.300	-525.625	-526.127	-526.128	0	-56.699	0	0	2016	nvt	nvt
48300011	Bonegraaf West	3.054.622	334.465	3.665.337	-276.251	-107.660	-107.660	0	305.462	0	0	2019	nvt	nvt
48300080	ABC Gem.gronden	53.377	2.044.845	3.263.525	-1.165.303	-1.064.943	-1.064.943	0	5.338	0	0	2023	nvt	nvt
	Sub-totaal	2.890.381	3.182.112	7.761.512	-1.689.019	-1.428.647	-1.698.731	270.083	289.038	385.000	0			
Overzicht van "Bougrond in exploitatie (BIE INITIATIEVEN)"(voormalige Expl.OVK.)														
48300015	ABC Structuur Visie	135.338	2.484.226	3.095.379	-475.815	-55.063	-55.063	0	13.534	1.240.000	3.100.000	2024	nvt	nvt
48300017	Wegwijzer	-324.743	76.023	0	-248.722	-250.865	-250.863	0	-32.474	0	166.039	2017	nvt	nvt
48300019	Ireneiaan Dodewaard	-24.707	24.525	0	-182	-701	-701	0	-2.471	0	9.987	2017	nvt	nvt
48300030	Van Tulij Kesteren	8.752	29.095	29.000	8.847	9.218	0	9.218	875	0	37.847	2017	nvt	nvt
48300050	Triangel	140.063	61.525	0	201.586	199.886	0	199.886	14.006	0	473.000	2017	nvt	nvt
48300053	Boveneindsestraat *)	1.507.671	24.725	877.156	655.239	687.284	0	687.284	150.767	0	1.532.396	nvt	nvt	nvt
48300063	Broedershof	26.597	215.170	255.750	-13.985	-13.750	-13.750	0	2.660	20.000	275.369	2017	nvt	nvt
48300065	IJzerdoorn	128.110	6.326	87.765	46.670	48.252	0	48.251	12.811	0	231.000	2016	nvt	nvt
48300068	Veilingterr.Kesteren	75.300	36.800	0	112.100	110.822	0	110.822	7.530	0	384.800	2017	nvt	nvt
48300073	Aldi Opheusden	41.913	31.050	75.000	-2.037	-1.639	-1.639	0	4.191	0	72.963	2017	nvt	nvt
48300074	Aldi Ochten	807.721	10.925	755.000	63.646	78.096	0	78.096	80.772	0	839.289	2016	nvt	nvt
48300075	Supermarkt Kesteren	12.450	71.070	84.000	-480	-1.261	-1.261	0	1.245	0	83.520	2017	nvt	nvt
48300076	Heining (HATRO)	12.586	135.999	148.678	-93	-471	-471	0	1.259	0	148.585	2017	nvt	nvt
48300077	Smachtkamp (nabij Herenland)	-6.415	83.500	70.500	6.585	6.029	0	6.029	-641	0	77.085	2017	nvt	nvt
48300078	Veap Shield - NIEUW	-9.500	28.950	20.200	-750	8.151	-920	0	-950	0	19.450	2017	nvt	nvt
48300092	Vlastuin	26.070	13.800	29.370	10.500	11.213	0	11.213	2.607	0	39.870	2017	nvt	nvt
48300095	Fruithotel *)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	nvt	nvt	nvt
48300096	Molen De Zwaluw *)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	nvt	nvt	nvt
48300098	Van Dam Rijnbandijk	16.866	107.425	112.850	11.441	11.329	0	11.329	1.687	0	124.291	2017	nvt	nvt
48300099	Verzamelcomplex	0	92.747	12.000	80.746	79.178	0	79.178	0	0	92.747	2016	nvt	nvt
48300108	Vicary Ochten - NIEUW	0	7.130	7.130	0	0	0	0	0	0	7.130	2016	nvt	nvt
	Sub-totaal	2.574.073	3.541.012	5.659.778	455.298	925.708	-324.667	1.241.305	257.407	1.260.000	7.715.389			
*) zijn verwerkt in 48300099														
Overzicht "Overlge projecten"														
43101020	ABC Bedrijfsverplaatsing	0	394.095	220.631	-9.410	-9.410	-9.410	0	-16.962	0	405.000	2017	nvt	nvt
Totaal algemeen lopende projecten		5.464.454	7.117.218	13.641.920	-1.243.131	-512.349	-2.032.808	1.511.389	529.483	1.645.000	8.120.369			

Paragraaf 7: Bedrijfsvoering

Algemeen

Bedrijfsvoering is een belangrijk aspect voor de ambtelijke organisatie om haar werk te kunnen doen. Wanneer we spreken over bedrijfsvoering dan hanteren wij de definitie zoals het ministerie van BZK het geformuleerd heeft: "Bedrijfsvoering betreft de bedrijfsprocessen binnen een gemeente om de beleidsdoelstellingen te kunnen realiseren alsmede de sturing en beheersing daarvan."

Voor een goede bedrijfsvoering zijn budget, personeel met kennis en kunde, infrastructuur, structuur, informatie en beheersinstrumenten nodig. Ook is een gezonde cultuur binnen de organisatie cruciaal om onze doelstellingen te bereiken. Onze organisatie beleeft door de dynamiek in het openbaar bestuur hectische tijden en het ziet er naar uit dat deze hectiek permanent zal zijn. Dat vraagt een organisatie die daarmee om kan gaan en kwaliteit blijft leveren. Het college is primair verantwoordelijk voor een adequate bedrijfsvoering. De raad heeft een kaderstellende en controlerende taak.

Visie en beleid ten aanzien van onze bedrijfsvoering

De overheid vraagt steeds meer zelfredzaamheid van inwoners (ook in onze gemeente krijgt de burgerparticipatie steeds meer vorm) en de gemeente is steeds meer één van de maatschappelijke partijen dan een orgaan dat van bovenaf bepaalt wat goed is. Ons takenpakket, met de transities in het sociaal domein als belangrijkste voorbeeld, verandert steeds, terwijl de financiële mogelijkheden beperkt zijn. Een 'blik naar buiten', flexibiliteit, een sterk strategisch en tactisch vermogen, slim samenwerken, integraal werken, klantgerichtheid en resultaatgerichtheid helpen onze organisatie om de door de raad bepaalde doelen toch te bereiken. Deze uitgangspunten staan dan ook centraal in de besturings- en managementfilosofie van de organisatie die eind 2013 door het college is vastgesteld en waar de organisatieontwikkeling zich in 2014 op is gaan richten en ook in 2015 verder is uitgewerkt.

Onze organisatiestructuur is een afgeleide van het zogenoemde directiemodel. De organisatie staat onder algemene leiding van de gemeentesecretaris die tevens algemeen directeur is. Vanaf februari 2014 bestaat de ambtelijke organisatie uit drie afdelingen: afdeling Fysieke pijler, afdeling Sociale pijler en afdeling Bedrijfsvoering. Daarnaast zijn er twee stafeenheden: Concernstaf en Control. Het kleine aantal afdelingen betekent een klein en slagvaardig managementteam (gevormd door de gemeentesecretaris en de afdelingsmanagers, die geadviseerd worden door de controller en de directieadviseur), dat stuurt op de integraliteit en op samenhang van de vele belangrijke strategische dossiers. Onze afdelingen hebben naast afdelingsmanagers, die de medewerkers die werken op de strategische dossiers aansturen, ook adjunct-afdelingsmanagers; zij richten zich voornamelijk op het coachen en begeleiden van onze medewerkers die werken op de tactische en operationele dossiers en helpen op die manier de organisatie zich steeds verder te verbeteren.

De gekozen organisatiestructuur is het gevolg van de reorganisatie (afgerond in februari 2014) die uitgevoerd is om het management 'in positie' te brengen om:

- ♦ strategische en tactische beleids- en bedrijfsvoeringsdossiers in samenhang op de juiste manier op te kunnen laten pakken;
- ♦ snel en passend te kunnen inspelen op alle ontwikkelingen die de komende jaren op ons af komen en
- ♦ medewerkers te coachen en begeleiden bij het uitvoeren van hun taken en hen te helpen bij hun ontwikkeling.

Achterliggende doelen c.q. gewenste effecten zijn onder meer:

- ♦ een goede anticipatie op de veelheid aan ontwikkelingen in de samenleving en de veelheid aan nieuwe taken die we krijgen;
- ♦ een goede sturing op onze verbonden partijen;
- ♦ een verbetering van het integraal werken;
- ♦ eenduidig leiderschap binnen de organisatie;
- ♦ een gezonde bestuurs- en organisatiecultuur waarin lef, professionaliteit, samenwerken, resultaat, klantgerichtheid en plezier kernbegrippen zijn;
- ♦ het aanbrengen van kwaliteitsverbeteringen in de prestaties van onze organisatie, onder meer doordat elke medewerker 'het beste uit zichzelf' haalt (daarbij stellen we zowel vakinhoudelijke kwaliteit als onze kerncompetenties resultaatgerichtheid, klantgerichtheid en samenwerken centraal).

In 2014 heeft het college de gemeenteraad middels een tussenevaluatie geïnformeerd over de tussentijdse effecten van de reorganisatie. Zie hiervoor de brief (D/UIT/14/36972)

In het 2^e en 3^e kwartaal van 2016 heeft er een eindevaluatie plaatsgevonden van de reorganisatie. De gemeenteraad is hierover middels een rapportage geïnformeerd. Naar aanleiding van deze eindevaluatie is er aantal aanbevelingen geformuleerd die in 2017 verder opgepakt zullen worden om op deze wijze een slagvaardige organisatie te krijgen die nadrukkelijk ook inzet op strategische aansturing van de organisatie en van strategische beleidsontwikkeling.

Belangrijke ontwikkelingen

Sturing op en Governance van verbonden partijen en regionale ontwikkelingen

De verbonden partijen en regionale samenwerking nemen aan belang toe. Dat is zichtbaar als we kijken naar de begroting en de financiële middelen die gemoeid zijn met de verbonden partijen. Tegelijkertijd neemt de samenwerking in en met de regio toe. Ontwikkelingen in de samenleving vragen in toenemende mate meer samenwerking met andere partijen, met name als het gaat om de zogenoemde Triple Helix van onderwijs, overheid en bedrijfsleven. Deze externe ontwikkelingen betekenen dat de interne sturing binnen onze organisatie daarvoor gereed dient te zijn: wat betekent dat voor de medewerkers en wat betekent dat voor de integrale sturing op de verbonden partijen en regionale samenwerking. In 2017 willen we daar ook nadrukkelijk verder op inzetten en dit betekent ook dat de bedrijfsvoering hierbij betrokken dient te worden om de beoogde integraliteit te realiseren.

Inbesteding Beheer Openbare Ruimte bij de AVRI

In 2013 is er besluit genomen om het beheer van de openbare ruimte in te besteden bij de Gemeenschappelijke regeling AVRI onderdeel IBOR. Deze inbesteding is een een op een relatie tussen de gemeente en de Gemeenschappelijke Regeling AVRI. Er is dus met deze inbesteding geen relatie met de overige deelnemende gemeenten in de Gemeenschappelijke Regeling AVRI. Met inbesteding is weliswaar een deel van ons organisatie op afstand gezet maar indirect blijven wij op financiële wijze verantwoordelijk voor dit op afstand gezette deel van onze organisatie. Dit brengt financiële risico's met zich mee. Deze financiële risico's kunnen tot uitdrukking komen in het bijramen van onze begroting wat betreft de budgetten aangaande Avri. De te behalen bezuiniging wordt hiermee naar beneden bijgesteld

Personeelslasten (burger)raadsleden, college en griffie

De formatie in 2017 bedraagt in totaal 119,24 fte. In de begroting 2017 is voor (burger)raadsleden meerjarig een bedrag van € 186.710 geraamd. Voor het college is meerjarig vanaf 2017 een bedrag van € 390.822 geraamd en voor de Griffie meerjarig een bedrag van € 110.135.

Personeelslasten ambtelijke organisatie

Voor de personeelslasten van de ambtelijke organisatie is in 2017 een bedrag van € 7.515.409 geraamd en meerjarig vanaf 2018 een bedrag van € 7.491.409. De personeelslasten voor Babsen, voormalig wethouders, nabestaanden, wachtgelders en voormalig personeel zijn hierbij inbegrepen.

Overige Personeelslasten ((burger)raadsleden, college en griffie en ambtelijke organisatie)

Voor de overige personeelslasten (burger)raadsleden, college en griffie en ambtelijke organisatie) is in 2017 een bedrag van € 950.000 geraamd waarvan eenmalig € 390.000 voor uitvoering van het Individueel Keuze Budget (IKB). De overige personeelslasten hebben betrekking op reiskosten, secundaire arbeidsvoorwaarden, verzekeringen, vergoedingen enz.

Inhuur derden (vrijval vacaturegelden)

Binnen de personeelslasten van de organisatie is geen sprake van een raming voor inhuur van derden. De beschikbare middelen om inhuur van derden te laten plaatsvinden ontstaan op het moment dat er vacatures binnen de personeelsstaat zijn die niet worden ingevuld; dit wordt ook wel vrijval vacaturegelden genoemd. Indien er geen vacatures zijn (dus geen vrijval vacaturegelden) kan er ook geen inhuur plaatsvinden.

Vervanging personeel bij ziekte

In de begroting 2017 is meerjarig een bedrag geraamd van € 171.700 om langdurig zieke medewerkers tijdelijk te vervangen. Daarnaast ontvangen we, afhankelijk van het aantal aanvragen voor zwangerschapsverlof binnen de organisatie, vanuit het UWV een tegemoetkoming. Deze middelen zijn bedoeld om de medewerker die met zwangerschapsverlof is voor een bepaalde periode (gedeeltelijk) te vervangen.

Voorziening reorganisatie

In de raadsvergadering van 21 maart 2013 is een budget van € 1.267.000 beschikbaar gesteld. In de jaarstukken 2015 is een extra storting verwerkt ten bedrage van € 117.983. Het totaal beschikbare budget komt hiermee op € 1.384.983. Op basis van de werkelijke uitgaven tot en met heden en de kosten meerjarig vanaf 2017 is de verwachting dat het beschikbare budget toereikend is om aan onze verplichtingen te kunnen voldoen.

Bezuinigingen door efficiëntiemaatregelen en formatie (natuurlijk verloop)

In de begroting 2017 en meerjarenraming 2018-2020 is een stelpost "Bezuinigingen door efficiëntiemaatregelen en formatie (natuurlijk verloop)" aanwezig en een stelpost "beperken bereikbaarheid en openingstijden KCC". Deze bezuinigingen bedragen € 5.000 vanaf 2017 en lopen op naar € 154.085 in 2020.

BESLUITVORMING

De raad van de gemeente Neder-Betuwe;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders;

gelet op het bepaalde in Gemeentewet en het Besluit Begroting en Verantwoording provincie en gemeenten;

B E S L U I T :

1. De begroting 2017 vast te stellen.
2. In te stemmen met de meerjarenraming 2018-2020.

Aldus vastgesteld in de raadsvergadering van 3 november 2016
de griffier, de voorzitter,

drs. E van der Neut

ir. C.W. Veerhoek

BIJLAGEN

Overzicht van incidentele baten en lasten

Berekening meerjarig EMU-saldo

Geprognostiseerde balans meerjarig

Overzicht van gebruikte afkortingen

Overzicht van Taakvelden inclusief totalen aan lasten en baten per taakveld.

Overzicht van incidentele lasten en baten

Overzicht van incidentele lasten en baten					
	Progr.	Begroting 2017	Meerjarenraming		
			2018	2019	2020
Bedragen x € 1.000					
Incidentele lasten					
Verkiezingen conform planning verkiezingen 2017-2020	1	0	0	33.000	33.000
Implementatie Nieuwe Omgevingswet	3	40.000	25.000	15.000	10.000
Bodeminformatiesysteem (BIS)	3	-40.000	0	0	0
Opstellen GRP	3	0	30.000	0	0
GRP: aanpassingen IBA problematiek	3	18.000	0	0	0
Locale Economie - uitvoeren nota, koopstromen-onderzoek, leegstandsmonitor en economische rapportage	4	20.000	0	0	0
Eerste inrichting 13e groep Sebaschool Ochten	5	15.000	0	0	0
Vervangingsinvestering ouderenbus - kapitaallasten	5	0	0	0	9
Uitvoeringsprogramma accommodatiebeleid	5	50.000	0	0	0
Bijstelling kapitaallasten nieuwbouw Pantarijn	5	-60.000	-91.000	0	0
Budget onderzoek privatisering sportaccommodatie	5	10.000	0	0	0
Budgetbeheer 2016 accommodatiebeleid	5	32.000	0	0	0
Aanvulling Programmagids I&A - digitale overheid	7	61.000	17.000	9.000	9.000
Eenmalige kosten verplicht invoering IKB	7	390.000	0	0	0
Invulling vacature gemeentesecretaris	7	53.000	18.000	0	0
Totaal Incidentele lasten		589.000	-1.000	57.000	52.009
Incidentele baten					
Lagere AU ivm het vormen van een budget voor de verhoogde instroom asielzoekers	6	200.000	0	0	0
Onttrekking reserve precario	6	-753.000	-38.000	0	0
Vrijval reserve huisvesting onderhuis	R	-163.000	0	0	0
Totaal Incidentele baten		-716.000	-38.000	0	0
Totaal aan Incidentele lasten en baten 2017-2020		-127.000	-39.000	57.000	52.009

Berekening meerjarig EMU-saldo

Centraal Bureau voor de Statistiek
www.cbs.nl/kredo

Vragenlijst
 Berekening EMU-saldo
 Gemeente Gemeente Neder-Betuwe (1740)

Algemene gegevens:	
Gemeentenaam:	Gemeente Neder-Betuwe
Gemeentenummer:	1740
Jaar:	2017
Naam contactpersoon:	
Telefoon:	
E-mail:	
Bestandsnaam:	EMU170061740.XLS

Omschrijving	2016	2017	2018
	x € 1000,- Volgens realisatie tot en met sept. 2016, aangevuld met raming resterende periode	x € 1000,- Volgens begroting 2017	x € 1000,- Volgens meerjarenraming in begroting 2017
1 Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	+ 486	-171	968
2 Afschrijvingen ten laste van de exploitatie	+ 1.550	1.575	1.545
3 Bruto dotaties aan de post voorzieningen ten laste van de exploitatie minus de vrijval van de voorzieningen ten bate van de exploitatie	+ 1.768	1.733	1.692
4 Investerings in (im)materiële vaste activa die op de balans worden geactiveerd	- 5.993	4.188	181
5 Baten uit bijdragen van andere overheden, de Europese Unie en overigen, die niet op de exploitatie zijn verantwoord en niet al in mindering zijn gebracht bij post 4			
6 Desinvesteringen in (im)materiële vaste activa: Baten uit desinvesteringen in (im)materiële vaste activa (tegen verkoopprijs), voor zover niet op exploitatie verantwoord			
7 Aankoop van grond en de uitgaven aan bouw-, woonrijp maken e.d. (alleen transacties met derden die niet op de exploitatie staan)			
8 Baten bouwgrondexploitatie: Baten voorzover transacties niet op exploitatie verantwoord			
9 Lasten op balanspost Voorzieningen voorzover deze transacties met derden betreffen	- 2.233	1.731	2.433
10 Lasten ivm transacties met derden, die niet via de onder post 1 genoemde exploitatie lopen, maar rechtstreeks ten laste van de reserves (inclusief fondsen en dergelijke) worden gebracht en die nog niet vallen onder één van bovenstaande posten			
11 Verkoop van effecten: a Gaat u effecten verkopen? (ja/nee) b Zo ja wat is bij verkoop de verwachte boekwinst op de exploitatie?	☐ ja ☒ nee	☐ ja ☒ nee	☐ ja ☒ nee
Berekend EMU-saldo	-4.422	-2.782	1.591

Geprognostiseerde balans meerjarig'

ACTIVA						Balans gemeente Neder-Betuwe						PASSIVA				
Bedrag x € 1000						Bedrag x € 1000										
Omschrijving	2016	2017	2018	2019	2020	Omschrijving	2016	2017	2018	2019	2020					
Vaste activa:						Vaste Passiva:										
Materiele vaste activa	47.380	47.366	48.208	48.283	46.774	Eigen vermogen:										
Financieële vaste activa	1.219	1.369	1.268	1.178	1.090	- Algemene reserve	8.862	8.282	8.429	8.636	9.308					
						- Bestemmingsreserves	11.983	12.953	12.544	12.815	13.128					
						- Voorzieningen	4.447	3.983	3.984	3.243	2.813					
						Waarborgsommen	4	4	4	4	4					
						Langlopende leningen (bestaande portefeuille)	28.757	23.980	20.433	16.885	13.560					
						Nog aan te trekken langlopende leningen		3.000	6.000	6.000	6.000					
Vlottende activa:						Vlottende passiva:										
Voorraden	3.953	4.179	4.142	1.766	697	Kortlopende leningen										
Overige vlottende activa	11.869	14.856	13.167	11.689	11.580	Overige vlottende passiva	10.368	15.569	15.392	15.332	15.329					
TOTAAL	64.421	67.771	66.785	62.916	60.142	TOTAAL	64.421	67.771	66.785	62.916	60.142					

Totalen per programma en per taakveld gesplitst in lasten en baten

Lasten per programma / taakveld	BGR 2017	MJB 2018	MJB 2019	MJB 2020
** Bestuur	1.315.235	1.291.235	1.291.235	1.291.235
** Burgerzaken	443.396	423.595	414.961	397.580
*** Bestuur en Dienstverlening	1.758.631	1.714.830	1.706.196	1.688.815
** Crisisbeheersing en Brandweer	1.530.858	1.510.104	1.489.350	1.468.596
** Openbare orde en Veiligheid	216.501	216.501	216.501	216.501
*** Openbare Orde en Veiligheid	1.747.359	1.726.605	1.705.851	1.685.097
** Beheer overige gebouwen en gronden	113.580	113.212	113.069	109.223
** Verkeer en vervoer	2.190.003	2.189.916	2.189.830	2.147.744
** Openbaar vervoer	87.689	87.689	87.689	87.689
** Cultureel erfgoed	68.675	68.675	68.675	68.675
** Openbaar groen en (openlucht)recreatie	1.033.101	986.051	966.051	966.051
** Riolering	1.682.916	1.711.118	1.699.468	1.681.301
** Afval	1.549.818	1.598.818	1.624.818	1.624.818
** Milieubeheer	1.352.467	1.372.090	1.364.710	1.364.710
** Begraafplaatsen en crematoria	311.648	311.271	287.270	286.551
** Ruimtelijke Ordening	519.602	504.602	494.602	489.602
** Grondexploitatie (niet bedrijventerr.)	1.103.776	19.455	6.739-	6.739-
** Wonen en bouwen	161.915	161.912	161.909	161.906
*** Fysieke Leefomgeving	10.175.190	9.124.809	9.051.352	8.981.530
** Economische ontwikkeling	143.227	143.227	143.227	143.227
** Fysieke bedrijfsinfrastructuur	2.516.742	2.206.147	1.623.965	1.573.078
** Bedrijfsloket en -regelingen	18.938	18.938	18.938	18.938
** Economische promotie	81.562	81.562	81.562	81.562
*** Economie	2.760.469	2.449.874	1.867.692	1.816.805
** Openbaar basisonderwijs	110.862	110.862	110.862	110.862
** Onderwijshuisvesting	1.263.058	1.262.251	1.330.657	1.316.134
** Onderwijsbeleid en leerlingzaken	1.309.730	1.314.311	1.330.131	1.345.951
** Sportbeleid en activering	204.549	204.549	204.549	204.549
** Sportaccomodaties	1.061.605	865.053	868.416	866.214
** Cultuurpresentatie/productie/participatie	431.145	346.945	346.852	346.760
** Media	352.022	352.022	352.022	352.022
** Samenkracht en burgerparticipatie	711.056	719.329	718.479	728.779
** Wijkteams	746.256	698.052	687.925	687.925
** Inkomensregelingen	4.718.974	4.718.543	4.718.520	4.718.495
** Begeleide participatie	5.836.515	5.579.021	5.491.123	5.337.102
** Arbeidsparticipatie	394.900	415.533	432.278	449.322
** Maatwerkvoorzieningen (WMO)	110.644	110.644	110.644	110.644
** Maatwerkdienstverlening 18+	1.194.356	1.251.060	1.250.123	1.234.232
** Maatwerkdienstenverlening 18-	3.162.593	3.203.865	3.197.195	3.231.875
** Geëscaleerde zorg 18+	33.362	33.362	33.362	33.362
** Geëscaleerde zorg 18-	623.008	576.916	576.916	576.916
** Volksgezondheid	954.768	954.768	954.768	954.768
*** Sociaal Domein	23.219.403	22.717.086	22.714.822	22.605.912
** OZB woningen	204.807	204.807	204.807	204.807
** OZB niet-woningen	23.868	23.868	23.868	23.868
** Belastingen overige	65.608	65.608	65.608	65.608
** Beleggingen en deelnemingen	15.372	14.656	13.940	13.224
*** Algemene Dekkingsmiddelen	309.655	308.939	308.223	307.507
** Overhead	6.620.512	6.137.750	6.160.915	6.223.215
** Treasury	125.321-	163.439-	211.644-	265.178-
** Overige baten en lasten	310.331	410.331	510.331	610.331
*** Bedrijfsvoering	6.805.522	6.384.642	6.459.602	6.568.368
**** Totaal Lasten	46.776.229	44.426.784	43.813.737	43.654.035

Baten per programma / taakveld	BGR 2017	MJB 2018	MJB 2019	MJB 2020
** Burgerzaken	413.117-	373.502-	292.369-	258.338-
*** Bestuur en Dienstverlening	413.117-	373.502-	292.369-	258.338-
** Crisisbeheersing en Brandweer	1.000-	1.000-	1.000-	1.000-
** Openbare orde en Veiligheid	12.393-	12.393-	12.393-	12.393-
*** Openbare Orde en Veiligheid	13.393-	13.393-	13.393-	13.393-
** Beheer overige gebouwen en gronden	53.319-	53.319-	53.319-	53.319-
** Verkeer en vervoer	66.791-	66.791-	66.791-	66.791-
** Openbaar vervoer	65.000-	65.000-	65.000-	65.000-
** Cultureel erfgoed	7.372-	7.372-	7.372-	7.372-
** Openbaar groen en (openlucht)recreatie	167.861-	167.861-	167.861-	167.861-
** Riolering	2.010.014-	2.110.882-	2.019.170-	2.019.170-
** Afval	1.707.000-	1.763.000-	1.791.000-	1.791.000-
** Begraafplaatsen en crematoria	374.198-	374.198-	374.198-	374.198-
** Ruimtelijke Ordening	77.673-	77.673-	77.673-	77.673-
** Grondexploitatie (niet bedrijventerr.)	1.359.497-	26.194-		
** Wonen en bouwen	553.827-	553.827-	553.827-	553.827-
*** Fysieke Leefomgeving	6.442.552-	5.266.117-	5.176.211-	5.176.211-
** Fysieke bedrijfsinfrastructuur	2.491.111-	2.180.784-	1.598.885-	1.598.885-
** Bedrijfsloket en -regelingen	6.013-	6.013-	6.013-	6.013-
*** Economie	2.497.124-	2.186.797-	1.604.898-	1.604.898-
** Onderwijsbeleid en leerlingzaken	197.245-	197.245-	197.245-	197.245-
** Sportaccomodaties	311.202-	311.202-	311.202-	311.202-
** Cultuurpresentatie/productie/participatie	18.450-	18.450-	18.450-	18.450-
** Inkomensregelingen	3.296.397-	3.296.397-	3.296.397-	3.296.397-
** Maatwerkdienstverlening 18+	411.307-	411.307-	411.307-	411.307-
*** Sociaal Domein	4.234.601-	4.234.601-	4.234.601-	4.234.601-
** OZB woningen	3.509.543-	3.509.543-	3.509.543-	3.509.543-
** OZB niet-woningen	1.617.919-	1.617.919-	1.617.919-	1.617.919-
** Belastingen overige	694.522-	694.522-	694.522-	694.522-
** Beleggingen en deelnemingen	89.031-	89.113-	89.194-	89.275-
** Uitkeringen Gemeentefonds	27.048.573-	27.366.820-	27.415.461-	27.598.266-
*** Algemene Dekkingsmiddelen	32.959.588-	33.277.917-	33.326.639-	33.509.525-
** Overhead	27.819-	27.819-	27.819-	27.819-
** Treasury	16.750-	14.500-	14.500-	14.500-
*** Bedrijfsvoering	44.569-	42.319-	42.319-	42.319-
**** Totaal Baten	46.604.944-	45.394.646-	44.690.430-	44.839.285-
Mutaties reserves lasten				
*** Totaal lasten	1.059.678	802.976	795.074	795.074
Mutaties reserves baten				
*** Totaal baten	1.418.935-	486.951-	431.834-	431.834-
Resultaat rekening baten en lasten				
** Resultaat van baten en lasten	187.972	651.837	513.453	822.010

Overzicht van gebruikte afkortingen

A+O fonds	: Arbeidsmarkt- en Opleidingsfonds Gemeenten
AB	: Algemeen Bestuur
ABC	: Agro Business Centrum
AED	: Automatische Externe Defibrillator
APV	: Algemene Plaatselijke Verordening
ARN	: Afvalverwerking Regio Nijmegen
AVRI	: Afvalverwijdering Rivierenland
AWBZ	: Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten
B+R	: Brandweer en Rampenbestrijding
BAG	: Basisregistraties Adressen en Gebouwen
BBV	: Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten
BCF	: BTW-compensatiefonds
Berap	: Bestuursrapportage
BGT	: Basisregistratie Grootchalige Topografie
BNG	: Bank Nederlandse Gemeenten
BNW	: Buren, Neder-Betuwe en West Maas en Waal
BRZO	: Besluit Risico's Zware Ongevallen
BSR	: Belastingssamenwerking Rivierenland
BTW	: Belasting Toegevoegde Waarde
CAO	: Collectieve Arbeids Overeenkomst
CJG	: Centrum voor Jeugd en Gezin
DB	: Dagelijks Bestuur
DIV	: Documentatie en Informatievoorziening
DPG	: Directeur Publieke Gezondheid
DVO	: Dienstverleningsovereenkomst
ECB	: Europese Centrale Bank
EMU	: Economische en Monetaire Unie
Expl.OVK	: Exploitatie Overeenkomst
Fido	: Wet Financiering Decentrale Overheden
FPU	: Flexibel Pensioen en Uittreden
GGD	: Gemeenschappelijke Gezondheidsdienst
GHOR	: Geneeskundige Hulpverlening bij Ongevallen en Rampen
GMK	: Gemeenschappelijke Meldkamer Gelderland-Zuid
GR	: Gemeenschappelijke Regeling
GREX	: Grondexploitatie
GRP	: Gemeentelijk Riolerings Plan
Halt	: Het alternatief
I&A	: Informatie en Automatisering
ICT	: Informatie Communicatie Technologie
IEGG	: In exploitatie genomen gronden
KCC	: Klantcontactcentrum
KWP	: Kwalitatief Woningbouw Programma
LEA	: Lokaal Educatieve Agenda
LHR	: Logistieke Hotspot Rivierenland
LOP	: Landschap Ontwikkelings Plan
LSB	: Lokaal Sociaal Beleid
LTO	: Land- en Tuinbouw Organisatie
NBVVP	: Neder-Betuws Verkeer en Vervoerplan
NIEGG	: Niet in exploitatie genomen gronden
NVWA	: Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit
ODR	: OmgevingsDienst Rivierenland
ODRN	: OmgevingsDienst Regio Nijmegen
OZB	: Onroerende-zaakbelastingen
PIP	: Provinciaal Inpassings Plan
PPS	: Publiek Private Samenwerking
PS	: Provinciale Staten
RAR	: Regionaal Archief Rivierenland
RAV	: Regionale Ambulancevoorziening Gelderland-Zuid
RIW	: Regionale Infrastructuur Werk en Inkomen
RMC	: Regionaal Meld- en Coördinatiepunt
RO	: Ruimtelijke Ordeing
SAB	: Streek Archief Bommelerwaard

SWB	: Stichting Woningbeheer Betuwe
Twaz	: Tijdelijke Wet Ambulancezorg
UWV	: Uitvoeringsinstituut werknemersverzekeringen
VNG	: Vereniging van Nederlandse Gemeenten
VON	: Vrij op naam
VVE	: Voor- en Vroegschoolse Educatie
Wabo	: Wet Algemene Bepalingen Omgevingsrecht
Wajong	: Wet Arbeidsongeschiktheidsvoorziening voor Jonggehandicapten
WAPR	: Werkgevers Adviespunt Rivierenland
WIJ	: Wet Investeren in Jongeren
Wmo	: Wet maatschappelijke ondersteuning
WOZ	: Wet waardering onroerende zaken
WRO	: Wet op de Ruimtelijke Ordening
Wsw	: Wet sociale werkvoorziening
Wwb	: Wet werk en bijstand